

ΛΙΓΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΚΔΟΤΗ

Στὸ προηγούμενο τεύχος μας καὶ στὴν ἔδρα αὐτὴν στη-
λη, ἐθέσαμε τὸ ἐρώτημα — πόσες ἄλλες παρόμοιες ἐκδό-
σεις σὺν τὴν δική μας — καθαρὰ ἀμειγρῆς, (δηλαδή ἀπὸ
Ἑκδοτῶν γιὰ τὰ Ἑκδοτῶν ἢ ἀπὸ μὴ Ἑκδοτῶν ποὺ ἀ-
σχολοῦνται μὲ τὰ Ἑκδοτῶν) κυκλοφοροῦν σήμερον στὸν
Ἑλλαδικὸ χῶρο, καὶ ἐκαλέσαμε τοὺς τυχεροὺς γνωρίζοντας
νὰ μᾶς ἀπαντήσουν.

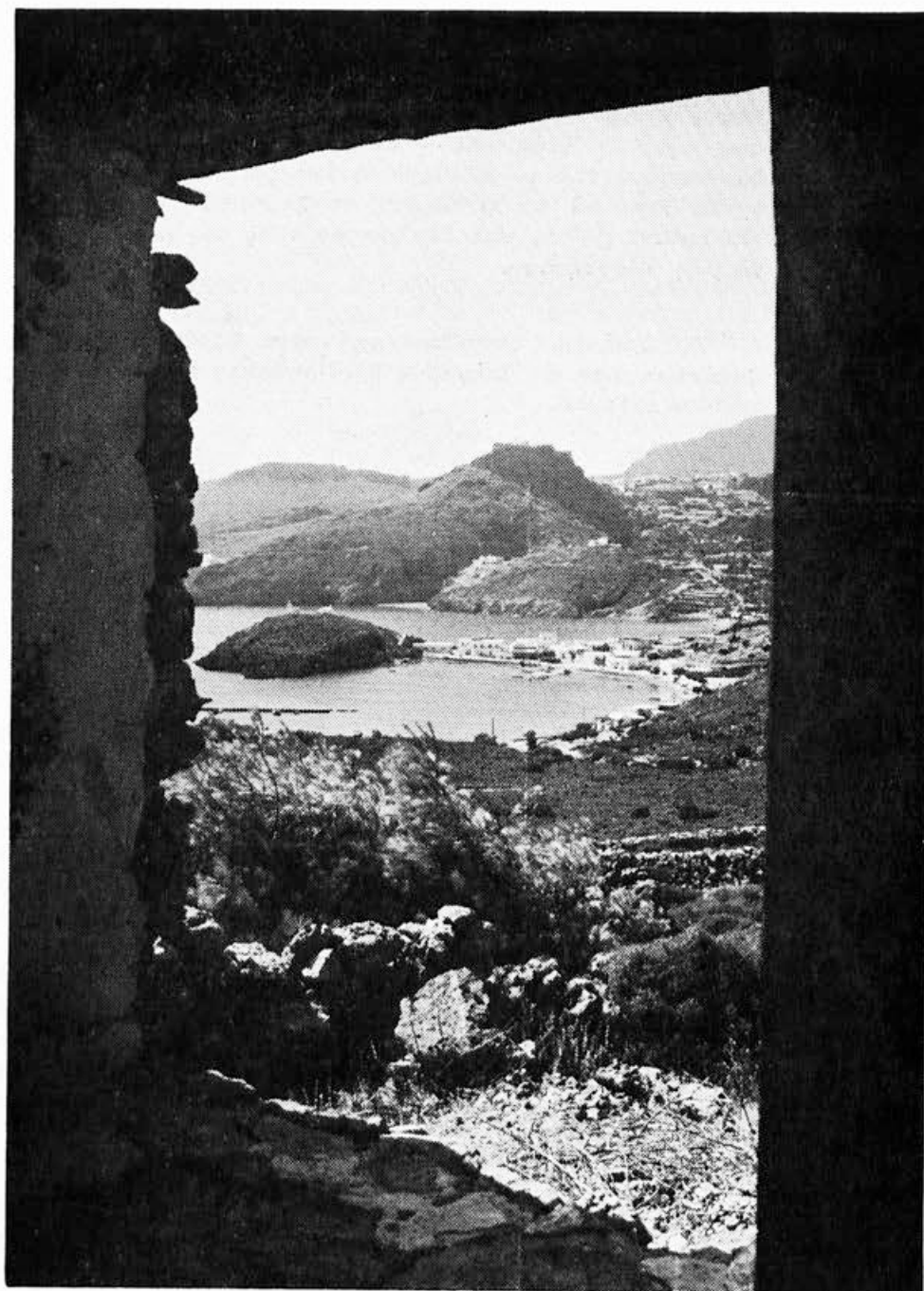
Τὸ ἐρώτημα ὑπῆρξε ἀναπάντητο. Ἐκὼς γι' αὐτό, ἀνα-
ζητήσαμε ἀπὸ τὶς διάφορες Βιβλιοθηκῆς νὰ μᾶς πληροφω-
ρήσουν σχετικά.

Οἱ ἀπαντήσεις ἀλλὰ καὶ ἡ προσωπικὴ ἐμπειρία ποὺ
ἀποκτήσαμε, ἐρευνῶντας τὸ θέμα, μᾶς ἐβεβαίωσαν ὅτι ἡ
ὑπόψια μας ἦτο ἀληθινή. Ἐκὼς ὅτι σὲ κανένα ἀπὸ τὰ Ἑκδο-
τῶν ἀλλὰ καὶ γενικώτερα στὸν εὐρύτερο Ἑλλαδικὸ χῶ-
ρο, ἐκδίδεται καὶ κυκλοφορεῖ περιεδικὴ ἐκδοσις ἡ ὁποία
νὰ περιέχῃ θέματα γραμμένα ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον γιὰ
τὸν τύπο στὸν ὁποῖον ἀναφέρεται ἡ ἐκδοσις.

Θὰ μᾶς ποῦν ἕως μερικοί, ὅτι ὁ τονισμὸς ποὺ κάνομε
εἰς τὸ σημεῖο αὐτό, ἀποτελεῖ τοπικιστικὸ Ἑσπεριώτικο
σωβινισμὸ, ἢ ὅτι ἀκόμη προσπαθοῦμε νὰ δώσουμε μεγαλύ-
τερη διάσταση σὲ μιὰ προσπάθεια, ποὺ ξεκίνησε σὲ κάποιες
ὥρες ἀνάγκης, γιὰ πνευματικὴ ἐκτόνωση, ὀρισμένων συ-
μπατριωτῶν μας, ποὺ ἀσχολοῦνται εἴτε ἐπαγγελματικὰ
εἴτε ἐρασιτεχνικὰ μὲ τὰ γράμματα καὶ τὶς τέχνες, γενικώ-
τερα. Θὰ τοὺς ἀντικρούσουμε, λέγοντάς τους ἀπλᾶ, ὅτι ἡ
ἡ προσπάθειά μας αὐτὴ ξεκίνησε ἀπὸ μιὰ καλοπροαίρετη
διάθεση νὰ προσθέσουμε κι' ἐμεῖς κάποιο μικρὸ πετραδάκι
στὴν ἀνάγκη ἐπιβίωσης τοῦ τύπου μας, ποὺ εἶναι κοινὸ μυ-
στικὸ, ὅτι μὲ μαθηματικὴ πρόοδος, ἐξαφανίζεται, χάνον-
τας τὴν αὐτοτέλειά του, κάτω ἀπὸ μύριες ὕστες αἰτίες ποὺ
συνεργοῦν σ' αὐτό.

Ἐκὼς εἴμαστε ὑπερήφανοι, γιὰτὶ μὲ τὸ τεύχος αὐτό,
κλείνοντας ἐνάμισυ χρόνον ζωῆς, ἐδημιουργήσαμε ἥδη μι-
ὰν ὑποδομὴ ἀρκετὰ στέρεη, ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ συνε-
χίσουμε, φιλοξενώντας στὶς σελίδες μας κάθε γραμμὴ ποὺ
γράφεται καὶ ἀφορᾷ τὸ Νησί μας καὶ τοὺς ἀνθρώπους του.

Ἄρης Π. Τσιτσάκης

Γιώργου Κουρεμπανά

«Τὸ Καψάλι» ἀπὸ ἄλλη εἰάσταση

Ἡ ἄρχοντιὰ τῆς διακονίας (Μέ ἀφορμὴ τὸν Νικόλα Τριφύλλην)

Καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας στὴν Πάντειο Σχολὴ καὶ
λάτρης τοῦ Τσιρίγου καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Διακονίου ὁ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΝΝΑΡΑΣ, γνωστὸς στὸν εὐρύτερο Εὐ-
ρωπαϊκὸν χώρον, τόσο γιὰ τὶς φιλοσοφικὰς του μελέτες
ὅσο καὶ γιὰ τὶς ἀπόλυτα τεκμηριωμένους θεολογικὰς του
ἀπόψεις στὴν σύγχρονη κοινωνία, μὰς τιμᾷ μὲ τὴν συ-
νεργασίαν του, μ' ἓνα κείμενο, ἀφιερωμένο στὴν μνήμη
τοῦ Νίκου Τριφύλλη, τοῦ Προέδρου τοῦ Ποταμοῦ, ποῦ
πρὶν λίγους μῆνες ἔφυγε ἀπὸ ἀνόμισά μας.

Γιὰ ἐμὰς, εἶναι ἓνα μνημειακὸν κείμενο, ποῦ τιμᾷ τὸν
τόπον μας ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνθρωπον ποῦ τὸ ἔγραψε. Τὸν εὐ-
χαριστοῦμε.

ΤΑ «Π.Κ.»

Θέλω νὰ πιστεύω ὅτι ἡ λέξις ἄρχοντας στὴν
γλῶσσα μας ἀποκόβεται συχνὰ ἀπὸ τὴν ἐτυμολογικὴν
τῆς ρίζας, γιὰ νὰ σημαίνει ὅχι αὐτὸν ποῦ ἄρχει,
ἀλλὰ αὐτὸν ποῦ ἔχει τὴν πραγματικὴν ἄρχοντιάν.
Ἐκατὸν πενήντα τόσα χρόνια στὸν τόπον μας ἡ ἄρχον-
τιὰ μοιάζει νὰ ταυτίζεται σπάνια μὲ τοὺς δημόσιους
ἄνδρες, ὅσους ἀξιῶνται νὰ ἄρχουσιν στὰ κοινά.

Ἀλλὰ γιατί μιά κρίσις τόσο αὐστηρὴ γιὰ τοὺς ἡ-
γέτες μας; Ἡ ἀπάντησις ἔρρεται στὸν τρόπον ποῦ ὁ-
ρίζουμε τὴν ἄρχοντιάν. Δὲν εἶναι ἡ γαλαντομία, ἡ ἀ-
ριστοκρατικὴ συμπεριφορὰ, ἡ συνετὴ ἀπόστασις ἀπὸ
τὴν ἀγορά. Ἀρχοντιὰ εἶναι, πρὶν ἀπ' ὅλα, ἡ ἀπουσία
μικροτήτων, ἡ εὐγένεια μιᾶς ἀπεριόριστης κατανόη-
σης τοῦ ἄλλου, εἶναι ἡ μετριοφροσύνη καὶ ἡ ταπεινό-
τητα ποῦ ἀσχετῶνται ἐνεργὰ στὴν διακονίαν τῶν πολλῶν.
Ἀρχοντας εἶναι τελικὰ αὐτοὶ ποῦ ξέρει νὰ τοὺς δέχε-
ται ὅλους μὲ ἀπόλυτον σεβασμὸν γιὰ τὴν ἰδιαιτερότητα
τοῦ καθενός.

Σκέφτομαι συχνὰ, γιατί στὴν πολιτικὴν μας ἱστορίαν
εἶναι τόσο σπάνια τὰ δείγματα ἀνθρώπων ποῦ νὰ φι-
λοδοξοῦν νὰ ὑπηρετήσουν ἀληθινὰ τὸν τόπον μὲ θυσια-
στικὴν αὐταπάρνηση. Τὸ ἐρώτημά μου δὲν θέλει νὰ ὑ-
ποδηλώσει ἓνα ἠθικὸν αἶτημα — τὸ ἦθος εἶναι καὶ ὁρ-
πισμα, δὲν μπορεῖ νὰ ἀπαιτηθεῖ ὀρθολογικὰ. Ὅμως ἡ
φιλοδοξία νὰ διακονήσῃς ἀληθινὰ τὸν τόπον εἶναι ἓνα
ὀρθολογικὸν αἶτημα, ἀφοῦ εἶναι σίγουρον πῶς ἀπὸ μιᾶς
τέτοιας ὁδὸς καὶ μόνο σημαδεύει πραγματικὰ τὴν ἱστο-
ρίαν. Κι ὅμως αὐτὴ ἡ ὀλοφάνερη ὁδὸς γιὰ νὰ ἀφήσεις
σημᾶδι ἀνεξίτηλον μὲ τὸ πέρασμά σου ἀπὸ τὸν ἐφήμε-
ρον βίον, μοιάζει ἀγνωστὴ ἢ ἀποκλεισμένη γιὰ τὴ με-
γάλη πλειοψηφίαν τῶν δημόσιων ἀνδρῶν. Εἶναι γιατί
λείπει ἐκείνη ἡ ἰδιαίτερη ποιότης ποῦ χα-
ριτώνει τοὺς ἐκλεκτούς, ἡ ποιότητα τῆς ἀρχοντιᾶς.

Σήμερα τὰ πολιτικὰ μας ὁράματα εἶναι ὀπωσδήποτε
ἄλλα. Ζητᾷμε τὴν ὀρθολογικότερη δυνατὴ ρύθμιση δι-
καιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων, καὶ μιὰ τέτοια ρύθμιση
μόνο τεχνικράτες μποροῦν ἀποτελεσματικὰ νὰ τὴ μεθο-
δεύσουν. Μέσα στοὺς πολυάνθρωπους οἰκισμοὺς μας ἔξο-

μοιώνονται ὅλοι σὲ ἀπρόσωπες μονάδες ποῦ ὀργανώνον-
ται μαζικὰ γιὰ νὰ διεκδικήσουν αἰτήματα εὐζωίας. Ἡ
ἐξουσία «ρυθμίζει» τὰ αἰτήματα καὶ προβλήματα, δὲν
διακονεῖ τὴν ἀνάγκη καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ λαοῦ. Στὸν
δικὸν μας τόπον ὑπῆρξε μιὰ μεθοδευμένη ἀλλοτρίωσις
τοῦ ἀνεπαχάληπτου κοινωνικοῦ χαρακτῆρα τοῦ Νεο-
έλληνα, τῆς ἀληθινᾶς πολιτικῆς τοῦ φύσης.
Συγκέντρωσαν τὴν Ἑλλάδα στὴν ἀπρόσωπὴ ἀνωνυ-
μία τῶν μεγαλυπόλεων καὶ ἐπέβαλαν ὡς πρότυπον στὴν
κοινωνίαν τοῦ λαοῦ τὴν «ἀνάπτυξη» ποῦ ἔχει γιὰ σύμ-
βολον τὴν ἐφιαλτικὴν ἀθηναϊκὴν πολυκατοικίαν καὶ τὸν
ἐγκλεισμὸν στὴν ἐγωκεντρικὴν θεωράκισιν τοῦ ἰδιωτικοῦ
αὐτοκινήτου.

Ἔτσι τὰ ἔχνη τῆς ἀρχοντιᾶς, ἂν ὑπάρχουν ἀκόμα,
πρέπει νὰ ζητηθοῦν μακριὰ ἀπὸ τὰ κέντρα, ἐκεῖ ὅπου
κατορθῶνται κάπως νὰ ἐπιβιώνει ἡ ἀνθρώπινη κοινό-
τητα. Αὐτὸ τὸ κατάλαβαν καθαρά, ὅταν πρωτογνώρισαν
στὸν Ποταμὸν Κυθήρων τὸν Πρόεδρον τοῦ χωριοῦ, τὸν
Νικόλα Τριφύλλην. Τώρα ποῦ ἔφυγε, μπορῶ νὰ τὸ
πῶ. Γιὰ μένα ὁ Νικόλας ἦταν ἓνα ἐνσαρκον ὑπόδειγμα
ἐκείνης τῆς ἀρχοντιᾶς, ποῦ εἶναι ἀπὸ τὴ φύσιν τῆς ἑ-
να πολιτικὸν γεγονός μὲ δραστηρικὴν δυναμικότητα. Θὰ
ἤθελα νὰ γράψω κάποτε ἓνα δοκίμιον πολιτικῆς θεωρίας
συγκαταγράφοντας τὴν προσωπικότητα τοῦ Νικόλα. Τοῦ
ἀρχοντα Νικόλα.

Μιλῶ γιὰ δοκίμιον πολιτικῆς θεωρίας. Ἐννοῶ τὴν
σπουδὴν ἐκείνης τῆς διακονίας τοῦ λαοῦ ποῦ εἶναι ἐλευ-
θερὴ ἀπὸ μικρότητες καὶ ἐγωϊστικὰς ἀπαιτήσεις, ποῦ
συνδυάζει μετριοφροσύνην καὶ δυναμισμόν, ποῦ δέχεται
ὅλους καὶ δὲν ἀπορρίπτει κανένα. Πίσω ἀπὸ τὸ τρα-
πέζι τοῦ μπακάλικου τοῦ Κώστα Τριφύλλη στὸν
Ποταμό, στητός ὁ Νικόλας, μὲ τὴν ζυγαρίαν μπροστά
του καὶ τὰ ζύγια, ἀκούε τὸν καθένα καὶ τὸ πρόβλη-
μά του, συζητοῦσε τίς ἀνάγκας τῆς κοινότητος, προ-
γραμμάτιζε, ὀργανοποιεῖτο, ἀποφάσισε. Καὶ προχωροῦ-
σε ἀμέσως στὴν πράξιν μὲ τὴν ἀμεσότητα μιᾶς ἀνθρώ-
πινης σχέσης πάντοτε ἀρθρώνοντας ὀλοκληρὴν τὴν ζωὴν
γύρω του σὲ σχέση καὶ ἀμεσότητα. Ἄν κάποτε ἡ Ἑλ-
λάδα ἀπεψάσκει νὰ ξαναβρεῖ τὸ ἀληθινὸν τῆς πρῶτης
πο στὸν πολιτικὸν βίον, ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς πολιτικῆς
ποῦ ἀνταπεκρίνεται στὴν ἀνάγκη καὶ στὴν ἀρετὴν τοῦ
λαοῦ, θὰ πρέπει νὰ ψάξει σὲ τέτοιες ἐξαχασμένες γω-
γιές καὶ νὰ σπουδάσει τὸ ἦθος τῶν τελευταίων ἀρχόν-
των τοῦ τόπου.

Πρὸς τὸ παρὸν ὁ Ποταμός εἶναι ἐρημικὸς χωρὶς Νι-
κόλα, τὰ Κυθήρα ὀρφανὰ καὶ ἡ Ἑλλάδα ὀδυνηρὰ φτω-
χότερη.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΝΝΑΡΑΣ

Ἡ Κόρη τοῦ Θαυματοποιοῦ

Ἡ πολιτείουλα τέλειωνε σὲ δενδροστοιχία. Σειρὲς ἀπὸ γαζίες ἐπλεκαν τὸ στεφάνι τους μὲ τὸ κεντητὸ φύλλωμα, τὰ ἀγκαθάκια καὶ τὶς θελούδινες μπαλλίσ-
τσες τῶν ἀνθῶν τους. Στ' ἀπόδρογο οἱ σταγονίσσες
πυρὶ κρεμόντουσαν στὰ κλαδιά, τ' ἀνθάκια ποὺ φω-
σφόριζαν στὴν ἀσφαλτο καὶ τ' ἄρωμα ἔκαναν τὸ διά-
βα τῆς ἐξωτικό.

Θά σᾶς φανεῖ παράξενο πὼς στὸ μέρος αὐτὸ συνάν-
τησα τὴν κόρη τοῦ Θαυματοποιοῦ.

Ἦταν μιὰ κοπελίτσα ποὺ εἶχε κρυμμένο π' ὡς ἀπὸ
τὶς χαντρίτσες τῶν μαύρων ματιῶν τῆς ἓνα κουτάκι
θαύματα. Στὶς παραστάσεις τους ἔβγαζε καπνοὺς δα-
κτυλιδένιους καὶ γαλαζωποὺς ἀπ' τὰ μάτια.

Δὲν ἦταν νέος ποὺ νὰ μὴν εἶχε ἡλεκτριθεῖ μαζὶ τῆς.
"Οἱ θέλαν νὰ τὴν βλέπουν καὶ ἀγόραζαν βροχὴ τὰ
εἰσιτήρια τοῦ θεάματος. Ἀλλὰ καὶ μένα νὰ τώρα ποὺ
μοῦ συνέδθηκε κατὶ τὸ ἀστείο.

Μόλις τὴν ἀντίκρυσά δὲν ξέρω γιατί, πίστεψα πὼς
γύρω ἀπ' τὶς γαζίες εἶχαν μαζευτεῖ καναρίνια. Ἐ-
κείνη τῇ στιγμῇ ὥστόσο ὁ νοτιάς τῆς ἄρπαξε τὸ κα-
πέλο. Ἐτρεῖσα κυνηγώντας νὰ τὸ πιάσω καὶ γελοιο-
ποιήθηκα μὲ τὰ κουτουλιήματα ποὺ πῆρα στοὺς καρ-
μοὺς καὶ τ' ἀγκαθάκια τῶν κλαδιῶν. Μιὰ παιχιδένια
διάθεση τοῦ ἀνέμου, ἴσως νὰ προέρχονταν κι' ἀπ' τὴ
μαγική τῆς δύναμη, μὲ ὑποχρέωσε σ' ἓνα σωρὸ κωμι-
κῆς κινήσεις.

Τῆς τὸ πῆγα λαχανιασμένος, ἀλλὰ ψυχρὴ σὰν Θεὰ
μοῦ εἶπε ἓνα ἄκεφο εὐχαριστῶ.

• • •

Τὸ βράδυ ἀπὸ νωρὶς πῆρα τὴ θέση μου στὸ θέαμα.
Λογάριαζα νὰ εἶχα τὴν εὐνοιά τῆς καὶ τὰ πιότερα δι-
καιώματα κοντά τῆς. Μιὰ νέα ὑποβολὴ μὲ κατέλαβε
κι' ἐδῶ. Ἡ αὐλαία μοῦ φάνηκε σὰν χρυσοπράσινη οὐ-
ρά — δεντάλια παγωκοῦ.

"Ὑστερα ὅταν ἄρχισαν τὰ νούμερα, ὅλα μοῦ στάθη-
καν ἀδιάφορα, κουτά, ὡς τῇ στιγμῇ ποὺ βγήκε αὐτή!

Στὶς ἀρχὲς ἔβγαζε καπνοὺς ἀπ' τὰ μάτια, τοὺς συ-
νηθισμένους. Ἀλλὰ ὕστερα ἀνάφτηκε ἐπάνω στὴν ἀ-
νασηκωμένη πεδιά τῆς μιὰ φωτιά, ποὺ σιγά - σιγά δυ-
νάμωνε κι' ἄρχισε νὰ τὴν πνίγει.

"Ἐ, τότε ὁμολογῶ, ξέχασα τὸ πᾶν. Ξέχασα πὼς ἦ-
μουνα θεατὴς σ' ἓνα ταχυδακτυλουργικὸ θέαμα καὶ
παρασύρθηκα σὲ μιὰ μεγάλη γκάφα.

Πετάχτηκα στὴ σκηνὴ σὰν τρελλὸς γιὰ νὰ τὴν σώ-
σω. Τὴν ἀγκάλιασα χωρὶς νὰ πατήσω τὴν ἀνύπαρκτη
φωτιά ποὺ σιηρίζονταν ἀπλῶς σὲ μιὰ τεχνικὴ ἀντανά-
κλαση τοῦ εἰδωλοῦ μιᾶς ἄλλης ἀναμμένης μπρὸς σὲ
ταποθετημένους στὰ παρασκήνια καθρέφτες καὶ δρέθη-
κα ἀμέσως πεσμένος ἀνάσκελα στὸ παλκοσένικο ὕψι-
ρα ἀπὸ τὴν δίαυα ἀπώθηση τοῦ θαυματοποιοῦ.

Εἶχα ξεκαρδίσει στὰ γέλια τοὺς θεατὲς μὲ τὴν πα-
ραφορὰ καὶ τὸ πέσιμό μου.

Ἡ παράσταση διακόπηκε. Κι' αὐτὴ, χωρὶς τίποτα
νὰ μοῦ πεῖ μὲ κοιτοῦσε σὰν ὀργισμένη γατίτσα.

• • •

Εἶχα κουρελιάσει τὸ γόητρο τοῦ θαυματοποιοῦ καὶ
τὸν ἀνάγκασα νὰ φύγει διασπικὰ ἀπὸ τὴν πολιτείουλα.
Δὲν ἤξερα ποὺ μετακινήθηκε. Ὡστόσο ἀπὸ τὸ πρᾶ-
κτορεῖο κατῳρθωσα νὰ μπῶ στὰ ἴχνη του.

"Ἔτσι, στὸ μέρος ποὺ πῆγε, βρέθηκα καὶ πῆρα θέ-
ση στὸ ἀγνωστο πλῆθος τῶν θεατῶν.

Ἡ μισὴ παράσταση πέρασε θαυμάσια. Ἡ ντελικάτη
θεὰ μὲ τοὺς καπνοὺς εἶχε συναρπάσει στὸ αὐλο τὶς
σκέψεις τῶν θαυμαστῶν τῆς.... Κι' ἐγὼ τὴν λάτρευα
τὴ λάτρευα, τί ἄλλο νὰ πῶ..

Μὰ στὸ διάλειμμα τυχαῖα μὲ ξεχώρισε ὁ θαυματο-
ποιοῦς. Καταλήφθηκε ἀπὸ ἀπότομη τρεμούλα καὶ κέ-
ρωσε. Τόσο τοῦ σφεντόνισα τὸν τρόπο.

Ἦταν φυσικὸ νὰ παραταθεῖ τὸ διάλειμμα. Δὲν ἤξε-
ρε φαίνεται τί νὰ κάνει. Νὰ συνεχίσει τὴν παράσταση
ἢ νὰ τὴν διακόψει. Τὸ πλῆθος κτυποῦσε τὰ χέρια καὶ
μερικοὶ σφύριζαν γιὰ νὰ συνεχιστεῖ, ὅταν ἓνας πιτσιρί-
κις βρῆκε ἐπιτέλους τὸ καθ' ἑαυτοῦ μου καὶ μὲ παρα-
κάλεσε νὰ περάσω στὸ καμαρίνι τῆς..

Πέταξα σὰν πουλὶ κοντά τῆς χτυπώντας μὲ τὰ πό-
δια μου ἓνα δύο τρεῖς ἀθρώπους στὰ στριμωγμένα κα-
θίσματα. Ἄμα τὴν ἔφτασα, τᾶχασα καὶ δὲν ἤξερα τί
νὰ τῆς πῶ γιατί ὅλα τὰ λόγια μου ἐρχόντουσαν μαζὶ
κι' ὅλα θέλαν σὰν στόλος νὰ τὴν κυκλώσουν.

Ἀπὸ τὸ σάστισμα μ' ἔβγαλε τὸ χέρι τῆς ποὺ τρά-
βηξε ἀπαλὰ τὸ καρπὸ τοῦ δικοῦ μου. Καὶ τότε σὰν
Κίρκη, ποὺ μ' ἐξουσίαζε μὲ κλείδωσε στὸ παράπλευρο
δωμάτιο χωρὶς τίποτε νὰ πεῖ.

Ἐκεῖ περίμενα βουδὸς τὸ τέλος τῆς παράστασης
ἀκούοντας τὰ συνεχῆ χειροκροτήματα. Στὸ τέλος σὰν

Έφυγε ο κόσμος ήλθε και μ' έλευθέρωσε ο Θαυμαστοποιός!

• • •

Ήταν μια γερή τιμωρία σέ μένα τὸ παιχνίδι τους. Τὴν πήρα γιὰ ἀχάριστη κι ἤθελα νὰ τὴν μ'σῶσω. Μὰ ὅπου κι ἂν ψαχοῦλενα τὴν ψυχὴ μου τὴν ἔδρισκα θρονιασμένη στὴ σκέψη, κυρίαρχη στὴν καρδιά.

Σκέφτηκα ἀντὶ τοῦ κυνηγιοῦ νὰ ρίξω τὴν ὀριστική ἀγκυρά μου καὶ τὴν ζήτησα σέ γάμο ἀπὸ τὸν Θαυμαστοποιό.

Ὁ καλὸς ἄνθρωπος δὲν θέλησε νὰ μὲ ἀπελπίσει μ' ἀπότομο «ὄχι». Τὴν φώναξε καὶ μὲ μάγια του μοῦ τὴν ἔδειξε νὰ βγάζει κατσαρίδες ἀπ' τὸ στόμα της.

Μία ἀφάνταστη σιχαμάρα μὲ κυρίευσε. Θυμήθηκα τὴ δεινὴ δροστοιχία ποὺ τὴν εἶχα δεῖ, τίς γαζίες μὲ τὰ καναρίνια... μὰ τώρα ὅλα πετοῦσαν νὰ φύγουν καὶ τὰ χαρωπὰ ἀνθάκια ἦταν πεσμένα λὲς στὴ γῆ...

Κατόπιν ἄρχισε νὰ τῆς ξεκολλᾷ τὰ μαλλιά, νὰ πετᾷ τίς ἀχρηστες μασέλλες, νὰ τῆς σθῆναι τὸ ὠραῖο δέρμα μὲ μιὰ γομολάστιχα...

Ὅλη ἡ ὑποβελὴ διαλυόταν. Τὸ κουτάκι μὲ τὰ μάγια ἀνοιξε κι' ἐξάτμισε μὲ μιᾶς τὸ δυνατό ἄρωμά του.

Κι' ἐγώ, ντροπιασμένος ὑποχρεώθηκα νὰ ζητήσω συγγνώμην ἀπὸ τὴν ἀσχημὴ συνεργάτισσα τοῦ Θαυμαστοποιοῦ!

MIX. K. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ

Νησί τῆς ἀγάπης

Νησί τοῦ νότου, ἀφρολουσμένο,
νησί τοῦ ἡλίου καὶ τῆς γαλήνης,
νησί τῆς ἀνοιξης, λουλουδιασμένο,
ποτὲ οἱ Κυθῆριοι δὲν σὲ ξεχνοῦνε,
σὰν ἡ ἀνάγκη στὰ ξένα τους παίρνει,
μαζί σου τοὺς δένει ἡ νοσταλγία,
γιατ' εἶς ἀνεκτίμητη μάνα ἐσύ!

Ὅταν στὴ χώρα μας ἔπεσ' ὀργή,
μ' ἀγάπη ἀγκάλιασες κατατρεγμένους,
στὶς δύσκολες ὥρες παραστεκόσουν,
ἐλπίδες δίνοντας στοὺς πικραμένους,
στοὺς ἄτυχους ἔδειξες μεγάλη στοργή!

Τὶς πλαγιές σου στολίζουν μυτιές καὶ θυμάρια
καὶ τ' ἄρωμά τους, μὲς στὸ χειμῶνα,
στὸν ἀέρα σκορπίζουν οἱ ἀμυγδαλιές σου.
Τὰ σκόρπια μὲς στὰ λαγκάδια χωριά σου
τὸν ἥλιο σου χαίρονται καὶ ἀνασαίνουν
δροσιὰ πελαγίσια, πνοὴ ζεφύρου!

Εἰδύλλια πλέκονται κάθ' ἐποχὴ
στὴ Χώρα, στὰ Φράτσια καὶ στὸν Ποταμέ,
στὰ Ἀρωνιάδικα, στὸν Καραδᾶ
καὶ σ' ἄλλα ἀκόμα ὠραῖα χωριά.
Γύρω-τριγύρω σου δαντέλες κεντοῦνε
οἱ ἀφροὶ καὶ τὰ κύματα, τὰ γαλάζια νερά,
νησί μας πανέμορφο, νησί σμαραγδένιο!

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΑΣΙΑΚΟΣ

Πρωϊνό στο Καψάλι

Έκείνη τή μέρα μέ τό σταχτί θόλο. Καί τόν άνεμο νά στέλνει μηνύματα στίς άκρες τού κόσμου....

Δέν αλλάζει ό χρόνος μέ τή μοναξιά. Μήτε καί πλάθει ξένα είδωλα γιά νά παζαρέψει μυστικές προσδοκίες. Τελάλησε τούς νόμους του από τήν άρχή. Καί χάραξε τόν κύκλο μέ σίγουρο άχνάρι. Έτσι, πού είμαστε δέσιοι γιά κάτι πού δέν έχουμε καί άδέσιοι γιά όσα έχουμε.

Η διαφορά μας είναι στίς ρίζες. Πιστοί καί άρνητές ίδιο κοπάδι στήν πορεία. Πού λογαριάζουνε τόμανταφόρο νά φτάσει. Καί μέ μία έγκαρτέρηση γελαστική περιμένουμε. Όπως τά δέντρα, πού γυμνά σταυρώνουνε τά κλαδιά τους. Τά γυρτά δέντρα πάνω στό ύψος τού βραχότοπου. Οί μόνοι φύλακες. Όσο θά υπάρχουνε καί θά κρατάνε τή θέση τους στό έρειπωμένο φρούριο.

Γιά νά 'ρθεί από τή θάλασσα ένας καύμός. Τή θάλασσα πού τριγυρίζει τά Κίθρα μέ μία θανατερή γοητεία.

Καί τότε... οί φωνές τής σκουρόχρωμης γής νά σμίξουνε. Μέ τά χαλάσματα, τό λιθόστρωτο καί τό στίφο χώμα πού αναστατώνει. Γιά νά θυμάσαι τή φλόγα πού λομπάδισε μέσα καί σκόρπισε τά σύννεφα τού θυμού.

«Έκός εί δέδηλοι». Αρχίζει ή λειτουργία στήν καρδιά. Τά φύλλα στό ήμερολόγιο άνοίγουνε ταφόπετρες. Καί τά μάτια νά κυττάζουνε τήν άπεραντοσύνη...

Δεμένο τό κορμί, πλάϊ στους άδιάφορους άνθρώπους

άναζητησε τήν έπιθυμία. Καί γύρω άπλώθηκε πλημμύρα ή έχθρα.

Γιατί δέν σε μοιράστηκα.

Γιατί ό συνωστισμός διαλύθηκε μέ τήν εικόνα σου.

Έκείνο τό πρωϊνό στό Καψάλι... Νά μείνουμε οί δυό μας χωρίς όνομα. Χωρίς αύριο. Μέ τίς φούχτες γιομάτες πευκοδελόνισι. Ίσαμε νά περάσει ή άγωνία γιά τήν άντόμωση.

Παράξενο πού δέν πιστεύουμε πιά στόν έαυτό μας. Έχουμε αλλάξει θέση στά πράγματα. Έσύ δολεύτηκες μέσα στό δικό μου κόσμο. Χωρίς νά θέλω αναλύομαι στό νόημά σου. Έγώ καί τά έργα μου.

Άφησέ με νά σε σκέφτομαι, όπως παλιά. Μέ μιάν άπελπισμένη άγάπη. Καί τά χέρια δετά σε άνθόσχοινο από SEMPRE VIVES. Αύτά τά χέρια πού άλυσσόδεσε ό δισταγμός γιά τόσα. Νά μήν έχω ποτέ τή δύναμη νά σε κατακτήσω...

Παρηγοριέμαι πού φτάσαμε άπλά, ταπεινωμένα καί βρεθήκαμε στή γκρίζα ώρα. Μέ τίς άγριοδιόλτες ένα γύρο. Γιά όλα, τά μαδιά ξεθωριασμένα τους μάτια, νά μιλάνε. Καί νά παίρνουν όρκο εκείνες, πώς υπάρχει λύτρωση στό περιθώριο τής ζωής. Έτσι όπως έφερνε ό άνεμος τή διακριτική όμολογία τους κοντά μας. Καί ίδια έσύ σκιά, τή δική μου σκιά ακολουθούσες.

Γ. ΠΕΡΔΙΚΗΣ

Κύθρα

Σέ έτούτη έδώ τήν γωνιά
τά γεράνια κρατάνε καλά
στήν τελευταία τους μάχη.
Τόσο κόκκινα
στολίζουν

έλπίδες
γερασμένων επάλξεων
άπέναντι
σε χιλιάδες
έσωτερικούς έχθρους.

ΝΙΤΣΑ ΦΡΙΛΙΚΟΥ

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΡΑ

Ίστοριογραφικά από την Αυστραλία

Τό όνομα τής Έκκλησίας

Ήταν Απρίλιος του 1961. Την εποχή εκείνη, οι Έλληνες που ήταν εγκατεστημένοι εις την πόλιν DUBBO, ΝΕΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΟΥΑΛΛΙΑΣ και τας γύρω κωμότητες και χωριά, αριθμούσαν περί τους 600. Πάνω από τους μισούς ήσαν Τσιριγώτες.

Η Ελληνική Κοινότης DUBBO και περιχώρων, όπως ονομαζόταν, είχε ιδρυθεί πριν μερικά χρόνια και τότε μόλις, ύστερα από πολλές προσπάθειες και γενναιόδωρες εισφορές αγοράστηκε μια εκκλησία από άλλο Δόγμα — της Εκκλησίας του Χριστού —. Μέχρι τώρα ερχόταν ιερεύς από τη Μητρόπολη του Σύδνεϋ τότε — τότε, και λειτουργούσε για την ομογένεια στον Αγγλικανικό Ναό, ή ακόμα όποτε το καλούσε η περίπτωση (γάμος, βάπτισμα, θάνατος κλπ.). Ο ιερεύς αυτός, που τ' όνομά του ήταν Δαμιανός, παλιό καλογεροπαίδι του Αγίου Όρους, έκανε αυτήν ακριβώς τη δουλειά, δηλ. δεν ήταν προσκολλημένος σε εκκλησία, αλλά περιόδευε τις διάφορες επαρχιακές πόλεις για την εξυπηρέτηση των θρησκευτικών αναγκών των Ομογενών. Η εκκλησία λοιπόν που αγοράστηκε, δεν ήταν παρά μια σκέτη αίθουσα χωρίς κοίμια επίπλωση (οι άλλοι βλέπετε ήταν πιο πρακτικοί) και έπρεπε να φτιαχτεί δηλ. να σηκωθεί το πάτωμα στη θέση του Ιερού, να γίνει το Τέμπλο (Εικονοστάσι), Αγία Τράπεζα, εικόνες, καθίσματα, καντήλια, και όλα τα απαραίτητα που πρέπει σε μια Ορθόδοξη Εκκλησία.

Αλλά το πρόβλημα δεν ήταν αυτό. Ήταν το όνομα που θα έπαιρνε η καινούργια εκκλησία.

Οι καυγάδες πάνω σ' αυτό δεν άργησαν να χωρίσουν τους ομογενείς σε διάφορες φατριές που η κάθε μία ήθελε να βγάλει το όνομα της εκκλησίας του χωριού της. Οι καυγάδες αυτοί έφτασαν στο κατακόρυφο στην επί τούτω κληθείσαν Γενικήν Συνέλευσιν. Το αναπόφευκτο γλύτωσε ο ιερεύς που ήταν παρών και που συνέστησε να σταλούν λευκά ψηφοδέλτια σ' όλα τα μέλη της Κοινότητος και ο καθένας να έγραφε τον Άγιο της προτίμησής του.

Ο Άγιος που θα υπερτερούσε, θα ήταν και το όνομα της καινούργιας εκκλησίας.

Πράγματι, έτσι αποφασίσθη και έγινε. Όμως στις 15 μέρες προθεσμία που δόθηκε για να ψηφίσουν όλοι, έγινε τέτοια «προεκλογική» κίνηση και τέτοια ρουσφετολογία που θα έκανε τους πολιτικάντηδες στην Ελλά-

δα, να κοκκινίσουν από ντροπή. Εμένα, προσωπικώς, με πλησίασε κάποιος από την Ακράτα και μου πρόσφερε ένα σεβαστό πασόν, εάν εγώ και η οικογένειά μου ψηφίζαμε Άγιο Χοράλμπο, που έπρεπε λέει γιατί ήταν και τ' όνομά μου.

Τέλος πάντων ήλθε η ημέρα να μετρηθούν τα ψηφοδέλτια. Εδώ θα έλεγα ότι το δικαίωμα του ψηφίζειν, έγινε υποχρέωση γιατί το ψηφοδέλτιο τότε μόνον θα ήταν έγκυρο, αν συνοδευόταν με 4 δολάρια.

Όντας γραμματεύς της Κοινότητος, ήμουν ένας από τους μετρητές.

Κόσμος πολύς τα πνεύματα ξαναμένα, και η αίθουσα γεμάτη κοινό από τα πολλά τσιγάρα.

Μόλις τελείωσε η καταγραφή των ψήφων και πριν ακόμα γίνει σούμα, ήταν φανερό πως τρία ονόματα υπερτερούσαν: Ο Άγιος Γεώργιος, η Αγία Τριάδα και η Παναγία η Μυρτιδιώτισσα. Προσθέσαμε τους ψήφους, και — ώ τα πλήθη των βασάνων — βρήκαμε ότι ο Άγιος Γεώργιος και η Παναγία η Μυρτιδιώτισσα, έφταναν 182 καθένα, ενώ η Αγία Τριάδα έμεινε πίσω με 96.

Το αποτέλεσμα αυτό έφερε άλλους καυγάδες που κράτησαν περίπου μια ώρα και μέσα στο πανδαιμόνιο της φαγωμάρας σηκώνεται ο παπά - Δαμιανός που σαν από μηχανής Θεός ήταν παρών, και λέει:

— Θα μου επιτρέψετε παιδιά να ψηφίσω κι εγώ, και βγάζοντας 4 δολάρια από την τσέπη του, έγραψε σ' ένα χαρτί το όνομα της Μυρτιδιώτισσης.

Μερικοί θερμόσσοι του ζήτησαν ν' αλλάξει γνώμη, μ' αυτούς τους αποστόμωσε λέγοντας:

— Βρε παιδιά, εγώ καλόγερος είμαι αν δεν ψηφίσω μοναστήρι θα μου κοφοχολιάσει η Παναγία, τώρα κι ο Άη Γιώργης φίλος μου είναι, αλλά θα τον υποχρεώσω άλλη φορά....

★

Οι φαγωμάρες τελείωσαν από τότε σαν από θαύμα.

Το Σεπτέμβριο του 1962 έγιναν τα εγκαίνια της άρτια επιπλωμένης και άριστα στολισμένης εκκλησίας, που είναι και θα είναι για πάντα το καμάρι της μικρής ελληνικής παροικίας στο DUBBO.

Ιανουάριος 1984

ΧΑΡΗΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ

Μιά συμβολή στην ιστορία του τόπου μας

"Γιατερα από τό ένδιαφέρον που προκάλεσε τό «ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ» — που γράφτηκε πρίν από πενήντα χρόνια από περιοδεύοντα στά Κόυθηρα φίλο καί συνάδελφο καί δημοσιεύτηκε στό ύπ' αριθ. 5 τεύχος του περιοδικού μας — καί έπειδή σάν συνέχεια του πρώτου ύπάρχει καί δεύτερο που περιγράφει ιστορικά γεγονότα, πρόσωπα καί πράγματα νοοτροπίες καί θρύλους που όλίγοι από τους έπιζώντες έχουν άκουστά, δημοσιεύεται σήμερα καί τό «ΔΕΥΤΕΡΟ ΓΡΑΜΜΑ» που άποτελεεί κι' αυτό μία μικρή συμβολή στη μελέτη τής ιστορίας του τόπου μας.

ΧΑΡΑΛ. ΕΡ. ΚΡΙΘΑΡΗΣ

• • •

Άγαπητέ μου Χαράλαμπε,

Θά με ύπocτείς λοιπόν καί σέ τούτο τό γραφτό μου! Σούπα τόχω...για ξεύμασμα τό γράψιμο, καί... τούτες τίς έντυπώσεις μου από τούτο τόν κόσμο σου, σου τίς προσφέρω... (άν καί γνωρίζω ότι κομίζω γλαυκα εις Άθήνας) για να σου φρεσκάρω άπλώς τίς παιδικές άναμνήσεις σου να σέ βγάλω από τό χλωροφόρμιο καί τόν αϊθέρα του χειρουργείου που καλοκαιριάτικα προτίμητες... (άμαρτίες βλέπεις!...) καί να σέ φέρω καταδω, έστω καί με τη φαντασία σου, στίς όμορφιές του χωριού σου.

Καί τί σύμπτωση! Τά χτεσινά καί τά σημερινά που πληροφορήθηκα πέφτουνε όλα στίς Ιατρικές μας άρμοδιότητες...άν άξιωθούμε να πάρουμε τό δίπλωμα.

Θυμάσαι τό διάλογο με τόν Κεφαλονίτη συμφοιτητή μας τό Γεράσιμο; που επί 10 χρόνια αγωνίζεται να πάρει τό δίπλωμα;

— Πότε τό παίρνεις Γεράσιμε;

— Μωρέ ότι ώρα νάναι έγώ τό παίρνω! μα που δέ μου τό δίνουνε...

"Ας είναι καλά ό φίλος μου ό Καραδήμος έχρισε ξεναγό μου τόν Κωστή. Χαριτωμένος καί πανέξυπνος νεαρός! Μ' έπήγε λοιπόν στο Κεραμári. Τό νερό της δρύσης γλυκόπιτο πιό γευστικό από τό σιζερόνερο. Με σταμάτησε στο μπαλκόνι του χωριού σου—τό κρεμασμένο πάνω από τό μεγάλο λαγκάδι—, την "Ασπα.

— Νά τό δείς, μου λέει, τούτο τό ποταμάκι χειμώνα καιρό, ύστε ρα από δυνατή βροχή όταν πληθαίνουν τά νερά του από τους καταρράκτες, που κατεβάζουν από τά

ρουμάνια νερά, του Κροντηρά, καί την Κακόγλυστρα, φουσκωμένο καί μανιασμένο, συστό σερνάμενο βερίό, να πίνει όλο τό πλάτος του να καθαλαίει τίς όχθες να μπαίνει στα περιβόλια να ξεριζώνει όπωροφόρα καί πλατάνια ακόμα, καί να τά κουβαλαίει ως τά γεφύρια του Άμηνργιαλή. Μήν τό βλέπεις τώρα που...παριστάνει τό ήσυχο ρυάκι, καί μήν τό άκούς που κελαρύζει...πειθαρχημένο στο σκαμένο αυλάκι του...ας είναι καλά ό γιατρός μας ό Στέφανος ό Νικηφοράκης. Είπε στους δυό μεγάλους Καραδίτες τό Δηλαβέρη καί τό Πατρίκιο: —"Αν αγαπάτε τους φτωχούς χωριανούς σας, αν θέλετε να τους γλυτώσετε από την έλονοσία που τους δέρνει, δώστε λεφτά να καθαρίζουν την όνοιξη τό λαγκάδι, να μη μένουν πουθενά στάσιμα νερά.

"Ετσι κι' έγινε συνεχίζει ό Κωστής. Ένώ παλιά μάς τάραιζε ή έλονοσία, τώρα...που καί που κανένα κρούσμα, που...τήν ξεχάσαμε σχεδόν. Έκείνη ή άρρώστεια που υάς τρομάζει είναι ή φυματίωση. Καί όχι πώς έχουμε κρούσματα. Ένα όμως που έχει συγκλονίσει τό χωριό καί μούμινε καί μένα σάν φοβερή άνέμηση... Βλέπεις;—μου δείχνει—αυτό τό σπίτι εκεί ψηλά; Είναι Κυπριάδικο. Μιά ώραιά κοπέλα, Μαρία τη λέγανε, ψηλή, ξανθαία σάν Έγγλέζα, περνούσε τίς τελευταίες μέρες της ζωής της, δγαίνοντας συχνά στον κήπο του σπιτιού στο ξάγναντο με θέα μπροστά της τούτη την Άίσπα τό μεγάλο λαγκάδι από κει πάνω τόν άγιο Γιάννη τόν Πρόδρομο, ως πέρα μακριά τό φανάρι καί τη θάλασσα του στενού. Καθόταν ολομόναχη κάτω από τίς άμυγδαλιές, "Ήξερε τί είχε, ήξερε πώς θά πεθάνει. Κανένας δέν τη ζύγωνε, εκτός από τη μάνα της που έτρωγε λέγανε από τό πιάτο της για να της δίνει κουράγιο, καί τό γιατρό μας τό Στέφανο που καθόταν στο κρεβάτι της, όταν την εξέταζε! Άχώριστη συντροφιά της ή κακή της Μοίρα καί ή άρρώστεια της. Κι' έκλαιγε κι' έμοιρολογούσε τραγουδιστά:

«Θέ μου μεγαλοδύναμε θέλω να σέ ρωτήσω.

τά νειάτα που μου χάρισες γιατί τά παίρνεις πίσω;»

Καί οι περαστικοί κάτω στο δρόμο προς την "Ασπα καί τό Κεραμári μπορεί να κλαίγανε, αλλά, καί έτάχυναν τό δήμα τους για να προσπεράσουν τόν κίνδυνο. Πέθανε. Καί οι καμπάνες κλαίγανε όλημερίς καί όλο τό χωριό συνόδεψε τό καλά κερφωμένο φέρετρό της ως την Παναγία τη Δέσποινα. Έκεί τη θάψανε την ώραία την άξιολάτρευτη την πονεμένη, την άμοιρη Μαρία μας. Ό Κώστας φαινότανε πολύ συγκινημένος, κι' όταν πήραμε την άνηφοριά καί φθάσαμε στον Άγιο Χαράλαμπο, μπήκαμε στην εκκλησιά, προσκυνήσαμε την μεγάλη εικόνα του, καί άκουσα τη φωνή του Κώστα παλλομένη από συγκίνηση να παρακαλεί.— Φύλαγέ μας πάντα όπως καί τότε από την εύλογία άγιε μας Χαράλαμπε: Χάρηκα την πίστη καί την άγνότητα αυ-

τουνού του παιδιού, μα δεν θέλησα να τον ρωτήσω γὰ τὴν προσευχή του: Δώσαμε ραντεβού γιὰ τὴν ἄλλη μέρτι, καὶ χωρίσαμε.

Σήμερα 15 Αὐγούστου ξεκινήσαμε γιὰ τὸ μεγάλο πατή-
γύρι τῆς Παναγίας τῆς Δέσποινας, στὸ δουνό. Πήραμε τὸν
ἀμαξιτὸ δρόμο Καραβᾶ - Ποταμοῦ, περάσαμε τὸ γιούρφι
τοῦ Λαμπηδᾶ κι' ἐφτάσαμε στὴ μεγάλη βόλτα. Στὴν ἀρι-
στερὴ πλαγιά λίγα μέτρα πάνω ἀπὸ τὸ δρόμο, πήρε τὸ
μάτι μου, δύο σταυροὺς. Στὸ μαῦρο τους χρῶμα ξεθωρια-
σμένα ἀπὸ τὸν καιρὸ τὰ ἄσπρα τους γράμματα.

— Τί θέλουν ἐδῶ οἱ σταυροὶ Κώστα;

— Αὐτοὶ μᾶς θυμίζουν τὴ δραματικώτερη ἱστορία τοῦ
χωριοῦ μας. Θὰ σὰς τὴν πῶ. Σταθήκαμε καταντικρὺ στοὺς
δύο σταυροὺς, ἔβγαλε τὸ καπέλο του ὁ Κωστής κι' ἄρχισε
τὴ διήγηση.

Θάταν κειδᾶ γύρω στὰ εἴκοσι. Ἦρθε ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ
ποῦ δούλευε ὁ γιουὸς τοῦ μπαρμπέρη μας τοῦ μπάρμπα
Φώτη τοῦ Σουρή, ὁ Γιάννης, ὡς δέκα ὀχτῶ χρονῶν παλη-
κάρι. Δὲν φαινόταν ἄρρωστος. Εἶχε ὁμως προσβληθεῖ ἀπὸ
τὸ μικρόβιο τῆς εὐλογιάς, κι' ἡ ἀρρώστεια φανερώθηκε σὲ
λίγες μέρες. Γέμισε σπυριὰ κι' ἄναβε ἀπὸ τὸν πυρετό.
Κόλλησε τὴ μάνα του. Καὶ σὲ λίγες μέρες πέφτουμε βαρεῖα
ἡ δεκαεφτάχρονη ξαδέρφη του ἡ Εὐσταθία τῆς χιλιόχρονης
καὶ ὁ ἐπίσης συγγενὴς του συνομήλικος τῆς Εὐσταθίας, ὁ
Στρατῆς τοῦ Λογζέτη. Εὐτυχῶς ὁ γιατρός μας ὁ Στέ-
φανος ὁ Νκηφοράκης, ὅς εἶναι καλά, ἔβαλε ἀμέσως διά-
γνωση. Ἀπομόνωσε ἀμέσως καὶ τοὺς τέσσαρους σὲ κεῖνα
καὶ πάνω ποὺ δάπεπτες τὰ δυὸ σπιτόκια, κατέβασε ἀπὸ τὸ
Ποταμὸ τὸν Παναγιώτη τὸν Καβιέρη ποὺ εἶχε θυγατέρι πα-
λαιότερα τὴν εὐλογία γιὰ νασοκόμιο τους, ἔκλεισε τὸ δρό-
μο Καραβᾶ — Ποταμοῦ, κήρυξε τὸ χωριὸ σὲ καραντίνα,
κι' ἄρχισε ἀμέσως τὸν ἐμβολισμὸ ὅλων τῶν κατοίκων του
χωριοῦ. Κουράστηκε ὁμως κι' ἐξήτησε βοηθό. Τοῦ προσε-
φέρθη ὁ Χαραλ. ὁ Σαραντάκος ἀπὸ τὸ Βουνὸ ἔξυπνος καὶ
ἐπιτήδειος—εἶχε κάνει καὶ νασοκόμος στὸ στρατό—Συμ-
φωνήσανε: «Τοῦτους» ἐσύ. «Εκείνους» ἐγώ, καὶ ὅπως εἴ-
παμε: "Ἐνα σταυρουλάκι ἐλαφρὸ μὲ τὸ σκαρφιστήρα ποὺ
μόλις νὰ ματώνει, καὶ πάνω μία—καὶ μόνον μία—σταγό-
να ἐμβόλιο.

Σὲ λίγες μέρες, οἱ «τοῦτοι» τοῦ Σαραντάκου, πέσανε
ψάθα βαρεῖα ἄρρωστοι μὲ 40 πυρετό, κι' ἐξανθήματα σ'
ὅλο τὸ κορμί τους. "Ἐγινε θρήνος! Πάει! "Ἀναψε ὅλο τὸ
χωριὸ καιγόμαστε... Τρέχαμε στίς ἐκκλησίες λιτανεῖες λει-
τουργίες, παρακλήσεις, κομπάνες, δοῖθα ἄγιο Χαράλαμ-
πε. Σῶσε τὸ χωριὸ σου.

Τότε λέει, δάπεπει στὸν ὕπνο τῆς ἡ Παναγιώτα τῆς Σπυ-
τζουρογιαννοῦς ἕνα ὄνειρο! τὸν ἅγιο Χαράλαμπο λέει ποὺ
φορεμένος τὰ ἀμφιά του μὲ τὸ Βαγγέλιο στὸ ἀριστερὸ του
χέρι, καὶ μ' ἕνα μακρὺ ραβδί στὸ δεξιό, νὰ ξεκινάει ἀπὸ
τὴν ἐκκλησία του καὶ νὰ τραβάει κατὰ τοῦ Λαμπηδᾶ. Στά-
θηκε στὰ σχολεῖα, στὴν ἀρχὴ τοῦ δρόμου, καὶ μ' ἀπλωμέ-
να τὰ χέρια, φρουροῦσε τὸ χωριὸ του. Κατέβαινε λέει ἀπὸ
τὸ Λαμπηδᾶ μιὰ ἀναμαλίσσμένη κοκαλιάρα μαύρη γυναι-
κα τσιγγάνα ποὺ ξέρναγε φωτιά καὶ ρχότανε νὰ μπεῖ στὸ
χωριό. "Ἐκεῖ στὰ σχολεῖα ὀρθώθηκε μπρὸς τῆς πανύψηλος
ὁ "Ἅγιος—Πίσω κατὰ! τῆς φώναξε. Καὶ μὲ τὸ ραβδί
τοῦ τὴν κινήγησε ὡς πέρα καὶ τὴν γκρέμισε κάτω ἀπὸ τὸ
γεφύρι τοῦ Λαμπηδᾶ, καὶ τὴν ἐπνίξε!

Τοῦτο τὸ ὄνειρο ποὺ ἄπλωσε σὰν ἀέρας δροσερὸς σ' ὅ-

λόκληρο τὸ χωριό, στάθηκε ἡ μοναδικὴ καὶ μεγάλῃ παρη-
γοριά μας. Τὴν ἔδωξε τὴν ἀρρώστεια ὁ "Ἅγιος. Πάει!
Τέτοια ἦταν ἡ πίστη τοῦ κόσμου ποὺ ὁ γιατρός μόνον σὲ
λίγους τόλμησε νὰ ἐξηγήσει τὸ πῶς ἀρρώστησε τὸ μισὸ
χωριό. "Ὅπως τοῦ ξαμολογήθηκε ὁ βοηθὸς του ἀπὸ ἀγάπη
στοὺς χωριανούς του, ἀντὶ γιὰ ἕνα σταυρὸ καὶ μιὰ σταγό-
να, ἔκανε πέντ' ἔξι σταυροὺς καί...ἔσταζε ἄλλες τόσες στα-
γόνες... Ἀκολούθησαν οἱ ἀντιδράσεις ποὺ ἔμοιαζαν μὲ εὐ-
λογία. Τί νὰ σοῦ κάνει τόσο λίγο, θὰ σκέφτηκε. "Ὅσο πε-
ρισσότερο τόσο τὸ καλύτερο! Τί; τὸ ἐμβόλιο θὰ λυπηθοῦ-
με τώρα!! Τὴν ἐξήγηση τοῦ γιατροῦ δὲν τὴν παραδέχτη-
κε καὶ ὁ Πάνος Διακόπουλος δημοδιδάσκαλος. —"Ἄς μὴν
ἦταν ὁ ἅγιος. Καὶ θὰ σοῦλεγα γώ! Στὴν ἐκκλησία του μά-
ζευε κάθε μέρα ὅσους μπορούσαν νὰ κουνηθοῦνε καὶ τοὺς
διέταζε:

—"Ἐμπρὸς ὅλοι μαζί καὶ στεντορίᾳ τὴ φωνὴ ψάλλατε!
«Τὸν ἐν ἱερῷ θαιματοργόν, καὶ ἐν τοῖς κινδύνους ρύστην
καὶ προστάτην καὶ βοηθὸν τὸν τῆς βροτοκτόνου εὐλογίας
ὀλετήρα, τὸν μέγαν Χαράλαμπην πάντες τιμῶμεν».

Καὶ ἐξηγοῦσε: —Τὸν ὕμνον αὐτὸν τὸν συνέθεσε ὁ πα-
τήρ μου δημοδιδάσκαλος Δημήτριος Διακόπουλος. "Εγὼ ἀν-
τὶ τῆς βροτοκτόνου πανώλους ὀλετήρα, λόγω τῶν περιστά-
σεων τὸ ἄλλαξα, καὶ ἔβαλα «τὸν τῆς βροτοκτόνου εὐλογίας
ὀλετήρα». Καὶ ἔφτασε στὸν ἐπίλογο ὁ Κωστής:

— Τοῦτοι οἱ σταυροὶ, —τῆς Φώταινας καὶ τῆς Εὐστα-
θίας— καὶ τὰ ὅσα σὰς διηγῆθκα, καὶ τοῦτο ποὺ θὰ ἰδῇ-
τε... (σηκώνει τὸ μανίκι του καὶ σταματᾷ. Δύο τεράστιες
ἐπιδρωμένες πληγὲς ἀπὸ τὸ ἐμβόλιο μεγέθους ταλῆρου στὸ
ἀριστερὸ ἀντιβράχιό μέ οὐλόκληρ ἐπάρματα...«φρικαλέον ἰ-
δεῖν!») καὶ οἱ δύο αὐτές...σφραγίδες! τοῦ Σαραντοχαρα-
λάμπη συνεχίζει ὁ Κωστής, εἶναι ἐν ὀλίγοις ὀλόκληρη ἡ
ἱστορία τῆς ἐπισκέψεως τῆς εὐλογίας εἰς Καραβᾶ τῶν Κυ-
θῆρων μὲ δύο μύρον ἔθματα, χάρις στὸν γιατρό μας. "Υπο-
κλίθηκε μπροστὰ στοὺς δύο σταυροὺς, ἐπιθύρησε «αἰωνία
σας ἡ μνήμη», ἐφόρεσε τὸ καπέλο του καὶ ξεκινήσαμε.

Κόσμος πολὺς στὸ δρόμο μας. Ταχύνουμε κάπως τὸ δῆ-
μα καὶ προσπερνώντας τίς συντροφίες καὶ καλημερίζοντας
δεχόμεστε καὶ δίνουμε τίς ευχές...«Χρόνια πολλά!» Βοήθειά
μας ἡ Παναγία ἡ Δέσποινα». Ὁ δρόμος μὲ ἀπότομες στρο-
φὲς μᾶς παρουσίαζε ἄξαφνα καινούργιες εἰκόνες. Σὲ μιὰ
ἀπ' αὐτὲς πέσαμε σὲ πολυμελὴ παρέα. Ἀνάμεσά τους ὁ-
μορφες κοπέλες μὲ ἀραχνούφανα μεταξωτὰ χρωματιστὰ
μουνιῆλια στὸ κεφάλι, καλοντυμένοι κύριοι, κυρίες μέ...πο-
λύχρωμες ὁμπρέλες.

— Εἶναι ὅλοι τους παραλῆδες Αἰγύπτιοι, Καραβίτες
φυσικά, λέει ὁ Κώστα. Οἱ ἡλικιωμένοι εἶναι οἱ μετανάστες
ποὺ φύγανε μικρὰ ξυπόλητοι παιδιὰ γιὰ νὰ βροῦνε τὴν τύ-
χη τους στὴ χώρα τοῦ Νείλου. Κάθε καλοκαίρι φέρνουν
καὶ τὰ παιδιὰ τους. Πρῶτος δεξιὰ εἶναι ὁ Κυπριάδης, μέ-
γας θαμνακέμπορος.

— Ἐχει σχέση μὲ τὸν συνοικισμὸ Κυπριάδης; ρώτησα.

— Ναὶ αὐτὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς του.

— Μὰ τί λές; "Εκεῖ μένω,...ὥστε αὐτός!, Μπράβο Τσι-
ριγώτες! Τοὺς προσπεράσαμε μὲ ἐγκάρδιες χαιρετοῦρες.
Ζυγώναμε πιά στὴν ἐκκλησία ποὺ φάνταζε τώρα ὀλόλευκη
μὲ φόντο τὸ γαλανὸ οὐρανὸ, τὸν Κάβο Μαλέα, καὶ τὴ
γυιλάζια θάλασσα.

— Γεῖά σας παιδιὰ, τί γίνεται 'Αλέξη; τί κάνεις Πα-

ναγιώτη, τί χαμπάρια συνονόματε; χαιρετά ὁ Κωστής.

— Αὐτοὶ θὰ εἶναι φίλοι σου, συγγενεῖς σου;

— Αὐτὰ εἶναι τὰ «ὄρφανὰ» ποὺ τὰ συμπαθεῖ ὅλο τὸ χωριό γιατί χάσανε μαζί τὴν ἴδια μέρα τοὺς γονεῖς τους.

— Σὲ δυστύχημα;

— "Ἦμουν μικρὸς, πολὺ μικρὸς μὰ κεῖνὴ ἡ εἰκόνα δὲν ἐννοεῖ νὰ ξεθωριάσει ἀπὸ τὴ μνήμη μου. "Ἦμουν τὸ υαχταροῦνι τοῦ παπᾶ Βαγγέλη. Μόλις ἤξερα νὰ λέω τὸ «Κύριε ἐλέησον» καὶ νὰ μουρμουρίζω τὸ «αἰωνία ἡ μνήμη» ν' ἀνάβω τὰ κάρβουνα στὸ θυμιατό, καὶ νὰ βάζω τὸ λιδάνι. Τὴ μάνα τους καὶ τὸν πατέρα τους τοὺς θάψανε στὸν ἴδιο λόκκο, χωρὶς φέρετρο, χωρὶς λουλούδια. Καὶ τὴν ἴδια μέρα ἐθάψαμε ἄλλους τρεῖς. Καὶ τοὺς πέντε δηλαδὴ μὲ τὴν ἴδια νεκρώσιμη ἀκολουθία. Κι' ὁ παπᾶς μας ἄρρωστος μόλις νὰ σέρνεται. Ὁ Τζώρτζης καὶ ἡ Πολύτιμη ἀφήσανε ὄρφανὰ τὰ πέντε παιδιὰ τους. Ψάθα ὅλο τὸ χωριό, καί... θάνατοι, θάνατοι, δὴχας στὴν ἀρχή, πυρετός, δύσπνοια, θάνατος. "Ἦταν τὸ 1918, ποὺ θέριζε ἡ ἐπιδημία τῆς γρίπης!

— "Ἔτσι πὲς δρὲ Κώστα! Πεθάνανε τότε ἑκατομμύρια κόσμος πλήρωσε καὶ τὸ χωριό σου τὴν ἀναλογία του!

Φτάσαμε στὸ μοναστήρι: Ἀμέτρητοι λοφίσκοι γύρω τριγύρω καὶ κατάκορφα στὸν πιὸ ψηλὸ ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῆς Δέσποινας. Πέταξε τὸ μυαλό μου στὴν πατρίδα μου. Νόμισα πὼς δρέθηκα στὸ λόφο τοῦ Στράνη. Ἐκεῖ ποὺ ὁ Σολωμὸς ἔγραψε τὸν Ἑθνικὸ Ὑμνο. Κοίταξα νὰ ἰδῶ στὰ πόδια του τὴν πόλη τῆς Ζακύνθου ἀπλωμένη ὡς τὴ θάλασσα. Δὲν τὴν εἶδα. Ξεχώρισα ὁμως, εἶδα, ἐνοίωσα κάτι καλύτερο! Τὴν ἴδια τὴ θεὰ - φύση. Πανώρια γυναῖκα, γυνή, στή, προκλητικὴ ἀρμονία, ζωγραφικὴ, καὶ ποίηση, ὕλη καὶ πνεῦμα ποὺ γέμιζε μὲ τὴν παρουσία τῆς τὸν ἀπέραντο φωτεινὸ ὡρο, τὴ στεριά, τὴ θάλασσα, τὸν οὐρανὸ, τὸν ἀγέρα. Ἔτσι τὴν ἐνοίωσα, καί, δὲν θάταν ἄλλη ἀπὸ τὴν Κυθέρεια, ἀγκαλιασμένη μὲ τὴν πατρίδα τῆς, στὸ ὠραιότερο σύμπλεγμα ὁμορφιάς καὶ ἀγάπης.

Στὸ ἄλλο γραφτό μου περισσότερα

Σὲ ἀσπάζομαι

Διουνσάκης

16)8

Αὔριο θὰ περάσει ὁ Ταχυδρόμος. Δὲν εἶχα κλείσει τὸ γράμμα μου, καὶ ἐπωφελοῦμαι. Τὸ ξαναδιάβασα. Κάτι τοῦ λείπει.

Τὸ χωριό σου καὶ οἱ χωριανοὶ σου, εἶναι ὅλο κέφι. Πειράζει ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, παρατσουκλιάζει ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Τὸ ἀστεῖο, τὸ γέλιο, ἡ σάτυρα εἶναι τὸ πιστεύω τους. Καὶ τὸ γράμμα μου εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ «κλίμα» τους. Εἶναι σὰν ἐγχειρίδιο ἐπιδημιολογίας. Τοῦτοι τᾶχουν ξεχάσει δτι περὸς καὶ γλεντᾶνε τὴ ζωὴ τους οἱ χωριανοὶ σου. Ἐλonoσία, φυματίωση, εὐλογιά, πανδημία γρίπης τοῦ 18. Σὰν μελέτη, σὰν ἱστορία ἱατρικοκοινωνικὴ καὶ λέει, ὄχι ὁμως καὶ σὰν γράμμα ποὺ νὰ φέρνει καλὰ μηνύματα νὰ ἱίνει εὐχαρίστηση καὶ νὰ χαρίζει γέλιο. Συμπληρώνω, λοιπόν, μὲ κάτι, ποὺ μὲ δισσκέδαζε χτές. Σοῦ τὸ σκιστάρω ἀπλῶς. Σοῦ στέρνω τὸ τελάρι, κι' ἐσύ... βάλε τὰ χρώματα.

Μπήκαμε μὲ τὸν Κώστα στὴν ἐκκλησία. Προσκυνήσαμε τὴν πανάρχαιη Βυζαντινὴ εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Δέσποινας.

Μᾶς παρακολουθοῦσε ὁ παπᾶς, ποὺ ἀκουμπισμένος στὴν Ὡραία Πύλη, κοιμάρωνε λὲς τὸ ἐκκλησίασμα. Ἄσπρα γένια, ἄσπρα μαλλιά. Κιτρινωμένα κάπως (ἴσως ἀπὸ τὸ τσιγάρο) μουστάκια. Γελιστὸ πρόσωπο, ἐξυπνα μάτια, κοντὸς στὸ ἀνάστημα μέσα στ' ἄμφιά του, φάνταζε σὰν ἄγιος ποὺ ξεκόλησε λὲς ἀπὸ κάποιον θόλο, ζωτάνεψε καὶ κατέβηκε στὴν Ὡραία Πύλη γιὰ νὰ εὐλογήσει (ἢ νὰ ψυχαγωγῇ;) τοὺς πιστοὺς.

Ἄξαφνα μᾶς κάνει νύημα νὰ πλησιάσουμε.

— Τὸν βλέπετε αὐτόν;... καὶ μᾶς ἔδειξε τὸ Χριστό.

— Πῶς! τὸν βλέπουμε πάτερ Παῖσιε, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Κωστής.

— Ἐχει ξυρισμένο τὸ μουστάκι του;

— Ὅχι:

— Ἐ, λοιπόν, ἐσεῖς, γιατί τὸ ξυρίζετε; Κι' εὐχαριστῆμένους ποὺ μᾶς αἰφινδίασε:

— Ἐσεῖς τουλάχιστο ἤρθατε μέσα,... οἱ ἄλλοι ποὺ μπερσιπίνουμε καὶ χασκαλεῖν ἀπ' ὄξω; «Ἀνθρώπους καὶ ζῶα σώζεις Κύριε...». Κι' ἔκανε τὸ σταυρό του.

Οἱ ψαλτάδες, τὴ δουλειά τους. Ὁξω φωνή... τετραφωνίε... δισκωνίε... πολυφωνίε. Ἄν ψάλανε στὴ Ζάκυθο θ' ἀδείαζε ἡ ἐκκλησία! (μὴ σοῦ κοκοφαίνεται πού... σοῦ τὰ φέλω,...). Πέταξε κι' ὁ παπᾶς ἄξαφνα μ' ἄν νότα, ποὺ τρώμαξα... Πιά,Βου,ΓΑ,ΔΗ,ΗΗΗΗ... Ἄιμανές ἦτανε, καλὰ νάρχησιμα, τὸ ἴσο κροτοῦσε, πὸ ὅσῃνε χαμηλόπερα τώρα ἀπὸ τοὺς ψαλτάδες λὲς καὶ λαχάνιασε... η η η η...

Τὸ ἐκκλησίασμα φανερὰ εὐθύμησε κι' ἀνασάλεψε κι' ἐβγαλε στὴ λιθανισμένη ἀτμόσφαιρα κατὶ φωνούλες ποὺ ἐμοιζον μὲ πνιγμένα γελάκια, ὅταν,... ὅταν, ὁ παπᾶς βγάζει τὴν τσατσάρα του, χτενίζει τὰ γένια του, τὰ μουστάκια του, στρώνει τὰ μαλλιά του, καὶ μπαίνει στὸ ἱερό.

— Πάμε νὰ χαζέψουμε ὄξω, μοῦ ψυθυρίζει ὁ Κωστής.

— Ὅχι,... μ' ἀρέσει ὁ παπᾶς.

— Ἐχει μεγάλὴ πλάκα, μοῦ λέει στ' αὐτί... καὶ ποῦ νὰ τὸν κουβεντιάσεις! Εἶναι καλογερόπαπας ὁ Παῖσιος Διακόπουλος σὰν τὸν Ἀχιλλεῖο, σκαστοὶ κι' οἱ δυὸ ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὅρος. Τούτος ὁμως, ἤρθε στὸ χωριό του εἶναι ὁξῶς ἄνθρωπος, θεόφτωχος καὶ κατὰμονος σὲ τοῦτο τὸ μοναστήρι.

ἽΟταν ἀπολειτούργησε,... «Ὅσοι πιστοὶ προσέλθετε γιὰ καφέ», φώναξε μπαίνοντας στὸ κελί του... ὅσοι κευφοί, τόσο τὸ καλύτερο, συνέχισε γελώντας.

Ἄφου γινήκανε οἱ συστάσεις ἀπὸ τὸν Κωστή,

— Ἀπὸ δῶ ὁ πάτερ Παῖσιος,... ὁ κ. Πανσανίας ξένος μὰ φίλος τοῦ νησιῦ μας, καθήσαμε σὲ σκοιμιά καὶ σὲ ἀσπρισμένες πεζούλες γιὰ νὰ πιοῦμε τὸν καφέ μας, ἤρθε ἡ κουβέντα γιὰ τὰς προόδους τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης τῆ συζήτησης ἐπὶ τέχνως τὴ κινεῖσε ὁ Κωστής, ἤθελε κάπου νὰ τὴν φτιάσει, καὶ τὸ κατόρθωσε. Καὶ μὲ ὕφος ἀναμφισβήτητης ὑπεροχῆς ὁ παπᾶ - Παῖσιος:

— Λέτε μωρὲ σεῖς οἱ διανοούμενοι κύριε Πανσανία μου γιὰ τὸν ἥλιο γιὰ τ' ἄστρα γιὰ τὸ φεγγάρι, δτι σὰς καπνίσει; δτι στὸ φεγγάρι λείει κατοικοῦν ἄνθρωποι; Ἐγὼ θὰ σοῦ κάνω μιά ἐρώτηση: Καὶ ὅταν τὸ φεγγάρι γίνεται σὰ φαλτσέτα, ποῦ πάνε οἱ ἄνθρωποι; Πὲς μου νιέ, ἐδῶ σὲ θέλω!

— Ἀ! α! α! ἔκανε ὁ Κώστας. Ἀ! α! α! ἔμεινα ἄναστος κι' ἐγώ!

— Μήπως ξέρεις νὰ μοῦ γράψεις ἐσύ,... ποῦ πάνε;

Σὲ ξανα-ασπάζομαι

Φῶτης Κάβος

(Γιάννης Τριφύλλης)

Γράφοντας στο προηγούμενο τεύχος — με αφορμή τη δράβευση από την Ακαδημία του Νίκου Καρύδη — για τὰ φωτεινά σημεία που μπορούν νὰ κάνουν τὸ Τσιρίγο νὰ περηφανεύεται, εἶχα θέσει στὸ νοῦ μου, ἀνάμεσα σιτοὺς ἄλλους, τὸν Φῶτη Κάβο. Μερικὲς μέρες ἀργότερα ἔφτασε τὸ μαντάτο, πὼς πέρασε κι αὐτὸς ἀντίστροφα στὴν ἀπέναντι ὄχθη. Κινημένη ἀπ' αὐτὴ τὴ φυσικὴ, ὅσο κι ἐξοργιστικὴ τάση πού μας κάνει, μὲ ἀφορμὴ τὸ θάνατό του, νὰ φέρνουμε στὸ προσκήνιο ἕναν ἄνθρωπο πού, ὅσο ζοῦσε, κρατούσαμε (ἀσχετο ἂν, κι ὁ ἴδιος μέσα στὴ σεμνότητά του, ἐπιδίδωκε καὶ τέτοιο) ἔξω ἀπὸ τὴν ὁποιαδήποτε δημοσιότητα καὶ ἐπίκεντρο ἐνδιαφέροντος, ἔφερα πολλὰς φορές στὸ μυαλό μου τὸν Κάβο, τὸν τελευταῖο καιρὸ. Περὶ σότερο σὰν ἄνθρωπο, σὰν ποιητικὸ ἄνθρωπο, λιγότερο σὰ λογιτέχνη πού παρήλθε ἀφήνοντας πίσω του ἕνα πάκο σελίδες, τυπωμένες ἢ χειρόγραφε, τελειωμένες ἢ ἀφημέριες προτοῦ πάρουν τὴν ὀριστικὴ μορφή τους: ἔφερα σὶδ νοῦ μου κάποιες σκόρπιες στιγμὲς σφραγισμένες — καὶ μάλιστα ἄθελά του μερικὲς ἀπ' αὐτὲς — ἀπὸ τὴν παρουσία του.

Θυμᾶμαι μιὰ καλοκαιριάτικη βραδιά στὴν Ἀγία Πελαγία, ἐκεῖ γύρω στὰ 1965 ἕνας Λυγουσιᾶτικος «φέγγαρος» χαράκιζε τὴ θάλασσα καὶ μιὰ μικρὴ δμήγυρη παρακολουθοῦσε μὲ προσήλωσιν ἕναν ἄνθρωπο πού, ἐναρμονισμένος μὲ τὸ φυσικὸ περίγυρο, μιλοῦσε ρυθμικά, κινουσε ἀργὰ ἢ ἀπτόμα τὰ χέρια του, ὑφωνε τὸν τόνο του ἢ ἀφηνε τὴ φωνή του νὰ σῶσει, δοσιμένος, μεθυσμένος ἀπ' τὰ ἴδια του τὰ λόγια. Ἕνα ἐφιάχρονο παιδί, καθισμένο στὸ ἄσπρο πεζούλι, κοίταζε παραξενεμένο τὸν ἄνθρωπο — ἢ καλύτερα τὸ περίγραμμά καὶ τίς κινήσεις του, πρόσωπο δὲ φαινόταν, ὅπως εἶχε τὸ φεγγάρι: πίσω του — χωρὶς νὰ πολυκαταλαβαίνει τί γινόταν — νύσταζε, τὰ μάτια του πήγαιναν νὰ κλείσουν, ἦταν κι ὁ ρυθμικὸς λόγος πού τὸ ναούριζε κι ὅμως ἢ σκοτεινὴ ἀεικίνητη φιγούρα ἀπέναντί του τὸ μαγνῆτιζε, προκαλώντας του μιὰ πρωτόγνωρη, γοητευτικὴ ἀνησυχία.

Ἔτσι γνώρισα τὸν Φῶτη Κάβο (δεύτερο θεῖο ἀπὸ τὴν πλευρά του πατέρα μου): νὰ ἀπαγγέλλει, μέσα στὴ γαλήνη τῆς — ἡρεμῆς ἀκόμα τότε — Ἀγίας Πελαγίας, οἰστηλατημένος σὰν σὲ μυσταγωγία.

Ἐναθρεθῆκαμε στὸ Τσιρίγο μὲ τοὺς δικούς μου στὰ 1973 — γιὰ νὰ μὴν τοῦ ἀπιστήσουμε ἀπὸ τότε. Βρισκόμουν πιά στὴ μοναδικὴ ὅσο καὶ ὑπεύθυνη ἀφε-

τηρία τῆς ἐφηβείας μὲ τὴν εὐαισθησία μου σὲ ἐγρήγορση, μὲ ὅλες ἐκεῖνες τίς τρυφερὲς ἀνησυχίες καὶ ἕνα σωρὸ ἀναπάντητα, κατὰ τὴν τότε πεποίθησή μου, ἐρωτήματα. Ἡ πείρα εἶχε ἀρχίσει νὰ μὲ συγκινεῖ (καθόμουν σὲ μιὰ γωνιά καὶ διάβαζα κι ἔπειτα ἔκλεινα τὸ βιβλίο καὶ συλλογιζόμουν) κι ἔφυγα κάποια μέρα ἀπὸ τὰ Τριφυλλιάνικα περίπου μαγεμένη ἀπὸ τοὺς στίχους ἀλλὰ καὶ τὴ σκέψη τοῦ Κάβου.

Θυμᾶμαι τὸν τρόπο πού ἐκφραζόταν μὲ τὸ λόγο καὶ τίς κινήσεις του μ' ἕνα τσιγάρο σὲ χέρι, τυλιγμένος σὲ σύννεφα καπνοῦ. Τότε ἦταν πού ἀνακάλυψα τὴ γλυκύτητά του, τὴ σχεδὸν παιδικὴ ψυχὴ του, πίσω ἀπὸ τὸ — ἐπίσης παιδιᾶστικο, πολλὰς φορές — πείσμα του, πίσω ἀπὸ τὴ φαινομενικὴ τραχύτητά του, πίσω ἀκόμα κι ἀπ' τὴν εἰρωνεία του.

Θυμᾶμαι ἔξη χρόνια ἀργότερα, ὅταν ἔχοντας μόλις χάσει τὸν πατέρα μου, τοῦ ἔγραφα, πόσο κακὸ μοῦ ἔκαναν τὸ «πιτέ» καὶ τὸ «πιά», μ' αὐτὸ τὸ νόημα τους: τὴν ἀπάντησή μου τὴν ἔδωσε προφορικὰ καὶ αὐστηρά, ὅταν ἰδωθήκαμε στὸ Τσιρίγο: «Ἀκου δῶ, δὲν εἶναι τρόπος αὐτὸς κι οὔτε μπορούμε νὰ φέρουμε ἔτσι πίσω τοὺς ἀγαπημένους μας».

Θυμᾶμαι — θάταν πιά γύρω στὰ 1980, στὸν Ποταμό — ἕνα μικρὸ πακέτο μὲ φάρμακα καὶ μὲ τὴν ἐνδειξὴ «Καθόγιανη», νὰ τὸν περιμένει πάνω στὸ τεζάκι τοῦ καφεναείου, θυμᾶμαι καὶ τὸν ἴδιο νὰ ἀνηφορίζε κατὰ τὴν πλατεία, καθισμένος στὸ γαλβανιστὸν ἢ περπατώντας σκυφτός, μὲ τὸ κασκέτο στὸ κεφάλι καὶ τὸ ταγάρι κρεμασμένο στὸν ὦμο του.

Θυμᾶμαι, τέλος, μιὰ του παραγγελία: ἤθελε νὰ τοῦ στείλει τὴν ποιητικὴ τοῦ Ἀριστοτέλη μὲ μετάφραση καὶ σχόλια τοῦ Συκουτρῆ. Χαμένη στὰ διαδόματά μου καὶ στὰ τρεγάματα τῆς ἀθηναϊκῆς καθημερινότητας, τὸ ἀμέλησα. Δὲν τοῦ τὸν ἔστειλα τὸν τόμο. Κι ὕστερα τὸ ξέχασα. Δὲν ξέρω, ἂν τὸν ἀπόκτησε τελικά, πάντως ὅμως δὲν μοῦ τὸν ξαναζήτησε. Ὅταν, πολὺ ἀργότερα, χρειάστηκα ἐγὼ τὸ ἴδιο βιβλίο, ἢ σκέψη μου πῆγε, γιὰ μιὰ στιγμὴ μόνο, στὸ «θεῖο Γιάννη» κι ὅταν ἔμαθα πὼς ἐκεῖνος ἔφυγε, ἢ ποιητικὴ ἔγινε ἢ τύψη μου, ἔγινε τὸ βιβλίο πού συνδέθηκε γιὰ πάντα μὲ τὸν Καθόγιανη καὶ πού δὲν ἔχω τὴν εὐκαιρία νὰ τοῦ τὸ δώσω. Ποτὲ πιά.

ANNITA Π. ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ

Εἰς τὸν Ἀφέντη τοῦ Κάστρου

(Ι. Στάη)

Τὴν σάτυρα αὐτὴ ἔγραψε ὁ Α. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ — ΜΑΜΑΛΟΥΚΟΣ εἰς ἀπάντησιν προηγουμένης τοῦ κ. Στάη πού ὅμως δὲν ἔλαβε γνώσιν, παρὰ κά- τι γιὰ πέρδικες καὶ ἓνα κούκο πρὸ κα- θόντουσαν στὸ γυαλὸ τοῦ Καψαλιοῦ ἐν ἔτει 1927.

Α' ΜΕΡΟΣ

Ἀφέντη πάλι στὸ κρυφά
τίς ῥήμες σου κουρντίζεις
καὶ στὰ καλὰ καθούμενα
ἐμένα λιθεντίζεις.

Ἐζήλεψες ἀφέντη μου
τὰ καπορθώματά μου
καὶ γράφεις ῥήμες μυστικά
γιὰ τὰ καμώματά μου;

Τίς πέρδικες ἀφέντη μου
μὴ πᾶς καὶ καμαρώνης;
ἄμε ἀφέντη νὰ τῇ θρῆς
καὶ μὴν μ' ἀνακατώνης.

Ἀφέντη ἀνέ σ' ἀρέσουνε
καὶ ἀνέ τῇ λυγουρτίεις
μὰ τὸ Θεό χαλάλ' σου
μὰ μὴ μ' ἀνακατώνης.

Ἐγὼ δὲν ξέρω ἀφέντη μου
τῇ κρυφολειτουργίης
οὔτε πιστεύω ἀφέντη μου
εἰς τίς πετεγολίης.

Θὰ τὰ φουριάς ἀφέντη μου
τὰ ὅσα ξέρω φόρα
εἰς τὰ χωρία ν' ἀκουστοῦν
καὶ νὰ τὰ μάθ' ἡ Χώρα.

Ἀφέντη μὲ ρεζίλεψες
πούγραψες παραμύθια
ἔλα ἀφέντη μου νὰ δῆς
νὰ μάθης τὴν ἀλήθεια.

Εἰς τὴν μουράγια ἀφέντη μου
κάτσε μὲ κανοκυάλια
νὰ βλέπεις κάτω στὸ γυαλὸ
νὰ μὴ θαστῇς τὰ σάλια.

Θὰ δῆς ἀφέντη πέρδικες
νὰ πέφτουν στὸν γυαλὸ
ὀλόγδυμνες ἀφέντη μου
μ', ἓνα ψιλὸ μασιγῶ.

Καὶ ψάρια ἀφέντη μου θὰ δῆς
μπερκέτι στὸ Καψάλι
μὰ γιὰ νὰ φᾶς ψαρόσουπα
χρειάζεται κουτάλι.

Καὶ γὼ στὸ λέω ἀφέντη μου
θεονήστικος κοιμῶμαι
ὄνειρα βλέπω μοναχὰ
κι' ἐτσὶ παρηγοριῶμαι.

Στὰ λέω ὅλ' ἀφέντη μου
ὀραδιαστὰ μὲ τάξη
κι' ἀνέ σοῦ λέω ψέμματα
φωτῖα νὰ μὲ κάψῃ.

Ἐτσὶ εἶναι ἀφέντη μου
ἐτσὶ 'νε ἡ ἀλήθεια
ὄχι πού μὲ λιθεντῖσες
μὲ ψευτοπαραμύθια.

Β' ΜΕΡΟΣ

Γράφεις ἀφέντη κι' ἀπορεῖς
γιὰ πέρδικες καὶ κούκο

θὰ στὸ ξηγήσω ἀφέντη μου
ναὶ θὰ στὸ πῶ καὶ τοῦτο.

Λάου λάου εἴπ' ἀφέντη
νὰ πασιῶν δηλαδὴ
μπᾶς καὶ πιρσω ὁ κακομοῖρης
κοιμιά πέρδικα καλὴ.

Γιατὶ τὸ φοδῶμαι ἀφέντη
ἄνε στέκομαι δουδὸς
πῶς στὸ ράφι θ' ἀπομείνω
νὰ γεράσω μοναχός.

Γ' ΜΕΡΟΣ

Ἀφέντη ξέρεις φράγκικα
κάνεις τὸν ἀδοκάτο
μὰ 'μεῖς μόνο ψαράδικα
μιλοῦμ' ἐπαδὰ κάτω.

Γι' αὐτὸ στὰ λέω ψαράδικα
καὶ νὰ μὲ συμπαθᾷς
βαρκάρης εἴμ' ἀφέντη μου
ξυπόλητος ψαράς.

Υ.Γ.

Ἀφέντη λέει μία παροιμία
«Ὁ Θεὸς νὸ σὲ φυλάῃ
ἀπ' τῇ γλώσσᾳ τ' ἀμαξᾷ
τοῦ ψαρρᾶ καὶ τοῦ βαρκάρη».

Δὲν σὲ φοβερίζ' ἀφέντη
οὔτε σοῦ κορδόνουμαι
μὰ κρυφὰ ἀνὲ ξαναγράφης
δὲν ἀνακατώνουμαι.

Ο ΚΑΨΑΛΙΩΤΗΣ
Καψάλι, Σεπτέμβριος 1927

Τσιριγώτικο διήγημα

·Αλφα σημαίνει·Αφροδίτη

Στο νησί μου τη ξαφνική κι αναπάντεχη είδηση αποκαλούν «μαντάτο». Έτσι έχουμε τα «καλά μαντάτα» και τα «κακά μαντάτα», ανάλογα με τη φύση τους, πιο σωστά με την υποκειμενική μας ερμηνεία στο καλό και στο κακό.

Η ιστορία που θα σας διηγηθώ δεν ανήκει στο άλλοτε αλλά στο σήμερα. Βέβαια για τους πολλούς δεν αποτελεί γεγονός συνταρακτικό όμως εδώ, στο στενό μας χώρο, διατηρεί αναμφίβολα τη ψυχολογική του διάσταση...

Ο Μηνάς, παπαδοπαίδι γύρω στα δώδεκα, μπήκε τρέχοντας στον καφενέ. Θαρχότανε σίγουρα από μακριά σκονισμένος καθώς ήταν και με τη ψυχή στο στόμα!

Ο μπάρμπα - Στάμος ο καφετζής τονε πλεύρισε πρώτος.

— Λέγε τα, Μηνά, τα μαντάτα και γρήγορα!

Ο μικρός έμοιαζε να το ζυγιάζει μέσα του. Να τα πει; Να μην τα πει; Μα δεν μπορούσε να κάνει πίσω, η φάτσα του τον είχε προδώσει.

— Στην Παλιόπολη, που ήμουνα, μπάρμπα - Στάμο, εκεί πάνω στην άμμο... αγνάντεψα... Κοντοστάθηκε ντροπαλός κι αναποφάσιτος.

— Λέγε, μωρέ, τον παρότρυνε ο καφετζής. Κοντά τους είχανε κιόλας σιμώσει άλλοι 5—6 συγχωριανοί ν' ακούσουνε τα νέα «από πρώτο χέρι».

— Είδα λοιπόν, συνέχισε, ένα κορίτσι... ολοσίτισιδο! Τουρίστρια νάτανε; Ξωτικό; Δεν ξέρω...

— Ολοσίτισιδο; ρώτησε ο Θωμάς που τόσην ώρα άκουγε βουβός. Καλό παιδί ο Θωμάς μόλις κι είχε τελειώσει το Λύκειο. Με σεβασμό στους μεγαλύτερους μα και με τις δικαιολογημένες ανησυχίες της ηλικίας. Η είδηση αυτή κάπως τον είχε αναστατώσει.

— Καλά, δεν απαγορεύεται ο γυμνισμός στο νησί μας; Ρώτησε δεύτερος ακροατής.

— Και δια ροπάλου! Εξήγησε ο καφετζής. Λέω να το τηλεφωνήσουμε αμέσως στη Χωροφυλακή! Για νάμαστε εν τάξει και με το νόμο!

Ο Θωμάς ξανομπήκε στην κουδέντα.

— Γιατί να μην βεβαιωθούμε εκατό τοις εκατό; Άν είναι ονειροφαντασία; Είτε ο Πειρασμός που συχνά πειράζει παπάδες και παπαδοπαίδια;

Η ιδέα κέρδισε γρήγορα την πλειοψηφία. Έτσι δγήμε απόφαση, πριν από κάθε άλλη ενέργεια, να γίνει αυτοψία στον «τόπο του εγκλήματος»! Ο Θωμάς ο οποίος έκανε την πρόταση θα ξεκινούσε με το μηχανάκι του αμέσως τώρα για την Παλιόπολη. Για να δει και ν' αναφέρει...

• • •

Ο ήλιος έκαιγε στεριές και θάλασσες. Ανθρώπους και ζωντανά. Δένδρα και λουλούδια. Ένας ήλιος πειστωμένος, ερωτιάρης, τσιριγώτικος...

Ο Θωμάς καμάρωνε καθώς κατηφόριζε για την εμπιστευτική αποστολή αλλά και προβληματιζόταν. Δεν του πήγαινε ο ρόλος του προδότη. Κι αν οδηγούσανε την κοπέλα με χειροπέδες στο Διοικητή; Κι αν άρχζε κατάρτες κι αναθέματα ο δεσπότης; Γιατί αυτός να θρίσκειται μπλεγμένος; Στο κάτω - κάτω γιατί ο άνθρωπος να μην μπορεί να χαίρεται τη φύση; Μέσα στην ερημιά του Θεού; Ποιός είπε να μπανίζεις το παπαδοπαίδι;

Χίλιες σκέψεις - σφήκες κεντρίζανε το μυαλό του Θωμά. Μα τώρα πια δεν μπορούσε να κάνει πίσω. Παρομέρισε λοιπόν τους δισταγμούς και προχωρούσε. Βέβαια πιο σωστό να στοματίζει λίγο ψηλά. Για να την δει πριν από κάπου του ξφύγει. Για να διαπιστώσει με τα μάτια του αν τα δυο ασημαντα εκείνα πανάκια σκεπάζανε το κορμί της ή όχι.

Η θάλασσα έχασκε μπροστά του να την πιείς στο ποτήρι! Να κι η απέραντη αμμουδιά! Και κάπου μέσα της, Θεέ μου, να κι Εκείνη! Ασημαντο σημαδάκι δεμένο μαζί της, δραχάκι θαρρείς λείο και ροδαλό.

Κρύβοντας πίσω από ένα σκίνο το μηχανάκι, σύρθηκε με τα τέσσερα προς το μέρος της, φίδι που ζητούσε τη ψυχή της. Έφτασε μέχρι που δεν γινότανε άλλο κι εκεί ξέμεινε να κοιτάζει... Να κοιτάζει και να ευφραίνεται...

Ξαπλωμένη Εκείνη πάνω στην άμμο φάνταζε στην αγκαλιά της να κρατά τον ουρανό. Τα άκρα της αρμονικά, τα στήθη της να στοχεύουνε το άπειρο. Ο ήλιος

όλο και υποχωρούσε στο παλάτι του μα Εκείνη εκεί. Ανυποχώρητη.

Κάποια στιγμή σάλεψε, στράφηκε τα μπρούμυτα. Οι δυό λοφίσκοι μιάς ολόφωτης περιφέρειας, ζουμπούλια που φυτρώσανε ξαφνικά, αναπάντεχα! Ποίημα κι όνειρο μαγικό, απόκοσμο...

Κι ο Θωμάς ανήμπορος για κάθε ενέργεια. Όταν... μιὰ σκέψη του σάλεψε το νού! Κι αν είναι φαντασία; Γιατί να μην της μιλήσει; Όστε να βεβαιωθεί πέρα για πέρα. Σίμωσε άφοβα κοντά της και το τόλμησε.

— Δεσποινίς! Ο ήλιος ξεμακραίνει και το νησί μας είναι υγρό. Φυλαχτήτε!

Το κορίτσι στράφηκε χωρίς πανικό, χωρίς αντιμίλημα. Τον ράντισε ροδοζάχαρη με τη ματιά της και μετά, με μεγαλοπρέπεια βοσίσλισας αλλοτινής, προχώρησε προς τη θάλασσα.

Τότε μόνο ο Θωμάς συνειδητοποίησε τό χρέος του. Πισωστράφηκε τρέχοντας όλα μα όλα να τα πεί. Για πρωτοβουλίες άμεσες και συλλογικές.

• • •

Μπαίνοντας στο καφενείο αντίκρυσε γύρω στους πενήντα να έχουνε περικυκλώσει κάποιους άλλους, τους «επίσημους», και να κουβεντιάζουνε ζωηρά. Στο κέντρο δυό παπάδες και δυό χωροφύλακες, ο πρόεδρος του χωριού, ο πρόεδρος του γεωργικού συνεταιρισμού, ακόμη και μερικές γυναίκες...

Μόλις πλησίασε, όλοι μεταβλήθηκαν σε μιάν απέραντη απορία.

— Την είδες;

— Ναι, την είδα! Την είδα και... την έχασα! Ξαναμπήκε στη θάλασσα αλλά σίγουρα θα ξαναβγει!

— Ολόγυμνη, με το συμπάθιο; Ρώτησε ο παπα - Βαγγέλης, του διπλανού χωριού, και σταυροκοπήθηκε.

— Έτσι, δέσποτα, όπως τη γέννησε η μάνα της!

— Στο πυρ το εξώτερον! Συμπλήρωσε ο άλλος παπάς. Χίλιοι δαιμόνοι να μαδούνε τις τρίχες του κορμιού της μία προς μία!

Οι χωροφύλακες χαϊδέψανε τις λαβές των περιστρώφων. Αλλά τη λύση την έδωσε ο πρόεδρος.

— Προτείνω να πάμε 4—5 να την συλλάβουμε! Ένας χωροφύλακας, ένας παπάς, εγώ, ο Θωμάς που ξέρει ακριβώς τη θέση... Λέω να πάρω και τα κυάλια... Και μετά, δεμένη δούρ στον εισαγγελέα του Πειραιά!

Το σχέδιο εγκρίθηκε «δια βοής». Το τζίπ της Χωροφυλακής πανέτοιμο. Μα δυστυχώς, σαν φτάσανε, λίγο πριν νυχτώσει η κοπέλα δεν βρισκότανε πουθενά. Ένας μπήκε μέχρι και στη θάλασσα, οι άλλοι ψάξανε σ' όλα τα γύρω χωράφια. Μέσα στους θάμνους. Πουθενά!

Ξαφνικά η φωνή του Θωμά έκανε την ομάδα να τρέξει κοντά του.

— Βρήκα σημάδι της! Βρήκα σημάδι της! Εκεί περίπου που είχε ξεκουράσει το θεσπέσιο σώμα της ένα μεγάλο Α ήταν χαραγμένο πάνω στην άμμο. Τι νάθελε να πεί;

— Άλφα σημαίνει Αναρχία! Αποφάνθηκε ο χωροφύλακας, το μάτι του Νόμου.

— Άλφα σημαίνει Αρχή! Η Αρχή που είναι ο Θεός! είπε ο παπάς. Ο Χριστός δεν είναι το Α και το Ω του Παντός;

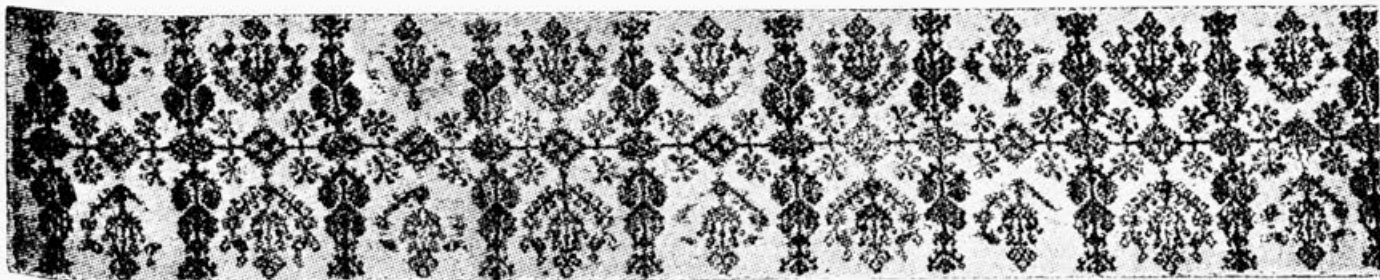
Καθώς ξαναμπήκανε στο τζίπ ύστερα από την άτυχη εκστρατεία για το σύντομο ταξίδι της επιστροφής, ο Θωμάς θάβανε νατους φωνάζει τη δική του άποψη.

— Άλφα σημαίνει Αφροδίτη! Η Αφροδίτη των Κυθρών!

Αλλά δεν είπε τίποτα. Ποιός να τον καταλάβει!

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΣ

Ἡ πεθερά μου ἡ Σταματικῶ

Ἡ πεθερά μου ἡ Σταματικῶ, ἀπὸ καιρὸ τώρα, μάς θωρεῖ ἀπὸ τα ψηλά της ζήσης σκαλοπάτια.

Εἶναι μιά γυναίκα που ἔχει γεμίσει τη ζωὴ της με το κυνήγημα του ονείρου, ταξιδεύει σε κόσμους μακρυνούς, με του διδλίου τη συντροφιά.

Μέθυσσε και μεθὰ με το εκλεκτὸ κρασί της ποίησης. Περιπλανήθηκε στο κάστρο της Παλιόχωρας «κυνηγημένη ἀπ' τους κουρσάρους»...

Ίσως να μην ὑπάρχει ἄλλη Τσιριγώτισσα μέσα σε τόσα χρόνια θυσιμένη, που να ξέρει τόσα πολλὰ για το νησί, να εἶναι τόσο διαδασμένη.

Σκαρφαλωμένη στ' ἀπόκρημνα φαράγγια της ηθικῆς και της αξίας, εἶναι ἀπόγονος αὐτῶν που γλύτωσαν ἀπὸ την ἐπιδρομὴ του Βαρβαρόσσα, στο Κάστρο της Παλιόχωρας το 1537.

Αἰεὶμα ο προπάπος της ἦταν «κουρσάρος» με τη καλὴ ἔννοια της λέξης ὅπως τον ἔλεγαν. Μοναχὸς του, λέει ἡ παράδοση, μιά φορά στην ἐπανάσταση γύρισε το κανόνι ἐνάντια στους Τούρκους, σήκωσε τα πανιά της γαλέρας και γλύτωσε ἀπὸ τους Τούρκους το καράβι.

Τη πεθερά μου τη Σταματικῶ, στο γρήγορο δρόμο της να τη φθάσω, δε μπορῶ, κι ἄς εἶμαι και ἐγὼ τραγουδιστὴς και ταξιδιάρης.

Για πὲς μου γαμπρέ μου, με ρωτᾶ πολλές φορές, ἐκεῖ που ταξιδεύεις ἀλήθεια τί ὁμορφα παλάτια, τί ἀνθρώπους ζηλευτοὺς θα βλέπεις ὅπως λένε τα διδλία.

Τί να σοὺ πω κυρά Σταματικῶ, λυπούμαι, ὁμως θα στο πῶ. Τους ὁμορφους ἀνθρώπους ἐσὺ μονάχα βλέπεις και τους χαίρεσαι μέσα ἀπὸ του διδλίου τα κανάλια.

Εγὼ ὅπως χειροπιαστὰ τους βλέπω ἀπὸ κοντὰ, πολλές φορές πικραίνομαι με την ἀλήθεια των ματιῶν. Ὅμορφοι οἱ ἀνθρώποι ἄλλο πια δεν εἶναι, δε ξέρω αν ἦντσαν ποτέ. Σκοτώνουν, κλέβουν φοβερίζουν.

Τα ὁμορφα παλάτια δεν εἶναι ὑπαρκτά, εἶναι σφηγκοφωλιές γυμᾶτες ἀπὸ σειρήνες που κεντρώνουν.

Οἱ κουρσάροι του Βαρβαρόσσα ποτέ δε τέλειωσαν, ποτέ δε θα τελειώσουν, ἀκόμα ὑπάρχουν στις θάλασσες του κόσμου. Κυνηγοῦνε ὅπως πάντα τους ἀδύνατους, γκρεμίζουν κάστρα, ποδοπατοῦνε γυναικόπαιδα, ἐτσι για το χατήρι της ὀρέξης, του σκοτωμοῦ.

Κρίμα, λέει ἡ κυρά Σταματικῶ, και ἐγὼ νόμιζα πως οἱ κουρσάροι τέλειωσαν, πόσο λυπάμαι που μου λές πως ἐρχονται πάλι πίσω οἱ κουρσάροι και εἶναι αλλοίμονο τώρα τα κάστρα γκρεμισμένα, σίγουρος τόπος να κρυφτοῦμε, ἄλλο δεν ὑπάρχει.

Αλήθεια, γαμπρέ μου, πάλι ρωτᾶ ἡ κυρά Σταματικῶ, τουλάχιστο ἐκεῖ στις Ἰνδίες δε βρήκες κάποιο φακίρη να τον ρωτήσεις να σου πει πούθε οἱ πειρατὲς κείνα τα χρόνια, κρύψανε το θησαυρὸ στους δράχους της Παλιόχωρας;

Λυπόμαι, μα πάλι θα σ' απογοητεύσω.

Οἱ φακίρηδες της Ἰνδίας τέλειωσαν.

Ἄλλο να δοῦνε πίσω δε μποροῦν, το πνεῦμα στέρειψε, κοιτοῦνε μοναχὰ κοντὰ, ψάχνουν να βροῦνε δυὸ σπόρους σιτάρη για να θρέψουν το ετοιμόρροπο κορμὶ τους.

Αλλὰ γιατί κυρά Σταματικῶ το θησαυρὸ γυρεύεις για να βρεῖς, ἀφοῦ το θησαυρὸ μέσα στα χέρια σου κρατᾶς, τον ἔχεις μέσα στο μυαλό σου;

Ποιὸς σήμερα κυρά Σταματικῶ και προπαντὸς στήν ηλικία σου, ἀλλὰ και νεοὶ ἀκόμα, μεθὰ με του στίχου τη" ἰαχή, ὅπως ἐσὺ το κάνεις; Ποιὸς στο νησί γεμίζει τη τσάντα του διδλία, ὅπως ἐσὺ, και ἀπὸμερα ολομόναχη μέρες και μέρες μελετᾶ;

Ἐχεις νικῆσει στη ζωὴ, σπλοϊκὴ γυναίκα του νησιού. Πλούτισες τη σκέψη σου με γνώση, κι ἄς εἶναι γύρω σου ἕνας κόσμος πνευματικὰ πᾶμφτωχος και ἐρημος.

Συνέχισε ἐτσι το ταξίδι σου. Ταξίδεψε στις χώρες του παραμυθιού, για ὅσος καιρὸς σου ἀπομένει.

Δεν ἔχει σημασία αν στη πραγματικότητα ὑπάρχουνε δρόμοι χρυσοί, ἀρκεῖ πως ἐσὺ ἀκόμα τους γυρεύεις. Και μη ξεχνᾶς πως εἶσαι ἀπὸ των Τριφυλλιάνων το ἀνήσυχο το σόϊ.

Ἐχεις μέσα σου του Καλλιτέχνη και του Κουρσάρου τις δόες. Αλήθεια μακάρι πολλοὶ να μοιάζανε της Σταματικῆς της Ζαγλανίκη. Στης μάθησης το τρέξιμο κανένας δε τη φτάνει.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΕΥΘΕΡΗΣ

Ἡ ἀναδάσωση στὰ Κύθηρα

Τὰ Κύθηρα δὲν θεωροῦνται ἓνα ἀπὸ τὰ πρῶτα νησιὰ τῆς Ἑλλάδας.

Ὅμως, χρωστοῦν στὸ Π.Σ.Ε. καὶ δέβαια στὴ συμμετοχὴ τῶν Κυθηρίων τὴν ἀναδάσωσή τους.

Καλοκαίρι τοῦ '62. Ἀρχίζουν οἱ προετοιμασίες γιὰ τὴν δενδροφύτευση. Σὲ πρώτη φάση ἐκλέγεται ἡ περιοχὴ Μυρτιδίων γιὰ νὰ φυτευθεῖ. Ἀμέσως ἐμφανίζεται καὶ τὸ πρῶτο πρόβλημα. Στὴν ἴδια περιοχὴ, ὅπως καὶ στίς περισσότερες τοῦ νησιοῦ, βόσκουν κοπάδια ἀγριοκάτσικων. Κανένα εἶδος βλάστησης, οὔτε βέβαια καὶ τὰ τρυφερά μικρὰ πεύκα, δὲν μποροῦν νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὰ στόματα τῶν ἀγριοκάτσικων. Γιὰ νὰ μπορέσει λοιπὸν νὰ φυτευθεῖ ἡ περιοχὴ πρέπει νὰ περιφραχθεῖ. Σὴν ἀπὸ μηχανῆς Θεὸς, φτάνουν στὰ Κύθηρα 20 παιδιὰ, σταλμένα ἀπὸ τὴ Γενεὴ γιὰ κατασκήνωση ἑνὸς μηνὸς. Τὰ παιδιὰ μένουν στὸ μοναστήρι τῶν Μυρτιδίων καὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν περίφραξη τοῦ χώρου ποὺ θὰ χρησιμοποιηθεῖ γιὰ τὸ φύτεμα. Παράλληλα τὰ παιδιὰ ἀσχολοῦνται καὶ μὲ ἄλλες δουλειές, ὅπως εἶναι τὸ δωρεὰν βάψιμο ὅλων τῶν ἐπίπλων τοῦ Νοσοκομείου Ποταμοῦ κ.ά. Τὰ παιδιὰ δούλευαν μὲ σύστημα, καὶ οἱ δουλειές τέλειωναν γρήγορα καὶ γίνονταν σωστά. Ἔτσι λύθηκε τὸ πρῶτο πρόβλημα τῆς περίφραξης.

ΦΥΤΕΜΑ

Καὶ ἔφτασε ὁ Ὀκτώβριος. Ἀρχισαν οἱ βροχές, μαλάκωσε τὸ χώμα. Ἦρθε ὁ καιρὸς νὰ ἀρχίσουν οἱ οὐσιαστικὲς ἐργασίες τῆς ἀναδάσωσης, τὸ φύτεμα.

Ὁ κ. Κόκμαν πῆγε στὸ Δεσπότη γιὰ νὰ συζητήσουν τὸ θέμα. Ὁ Μελέτιος, ὅπως πάντα, εἶχε ὑποσχεθεῖ πολλὰ καὶ δὲν εἶχε νὰ προσφέρει τίποτα. Συζητώντας μὲ τὸν κ. Κόκμαν, ἀποδείχθηκε ὅτι δὲν εἶχε κανὲν τὰ δενδρίλλια ποὺ εἶχε υποσχεθεῖ γιὰ νὰ ἀρχίσει ἡ δενδροφύτευση. Ὅμως εἶχε ὅπως πάντα ἰδέες. Καὶ ἡ ἰδέα τοῦ αὐτῆς τῆς φορᾶ ἦταν νὰ καλέσουν σὲ «βοήθεια» τὸν δασονόμο καὶ τὸν γεωπόνο.

Δασονόμος στὰ Κύθηρα αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ἦταν ὁ Γιάννης Ζερλεντές καὶ Γεω-

πόνος ὁ κ. Γιώργος Καλλίγερος.

ΖΕΡΛΕΝΤΕΣ

Νέο πρόσωπο στὴν ἱστορικὴ σκηνὴ τῶν Κυθέρων εἶναι ὁ Γ. Ζερλεντές, ἦρθε στὰ Κύθηρα καὶ τὰ ἀγάπησε σὴν πατρίδα του. Ἀνθρώπος μὲ ὀρεξὴ γιὰ δουλειά, ὄνειροπλὸς, ἔτοιμος νὰ ἱρσφῆρει στὴν ἀνάπτυξη τοῦ τόπου, δέχτηκε νὰ βοηθήσει τὸ πρόγραμμα τῆς ἀναδάσωσης. Ὅμως ἤξερε καλὰ ὅτι δὲν ἔφτανε μόνο ἡ διδασκαλία. Χρειάζονταν χρήματα καὶ μέσα ποὺ δὲν διέθετε. Τίς ἀνυσχίες τοῦ αὐτῆς ἐξέφρασε στὸν κ. Κόκμαν καὶ ἐκεῖνος τὸν καθυστεροῦσε ὅτι ὅλα τὰ ἐξόδα θὰ τὰ ἀναλάμβανε τὸ Π.Σ.Ε.

Στὴ λύση τοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος, βοήθησε πολὺ ἡ κ. Κόκμαν, «ἡ μεγαλύτερη ζητιάννα τοῦ κόσμου», ὅπως ἡ ἴδια ἀποκαλοῦσε τὸν ἑαυτὴ τῆς. Ἡ κ. Ἄννα λοιπὸν, ἀλληλογραφοῦσε μὲ ὅλες τίς ἐκκλησίες τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ μὲ ἰδιώτες ζητώντας χρήματα γιὰ τὴν ἐνίσχυση τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς ἀναδάσωσης. Καὶ ἡ «ζητιανιά» αὐτὴ ἀπέδωσε σημαντικὰ ποσὰ ποὺ τόνωσαν πολὺ τὸ ταμεῖο τοῦ Π.Σ.Ε. καὶ βοήθησαν στὴ συνέχιση τοῦ προγράμματος.

Ἐνα ἄκομα πρόβλημα ἔπρεπε νὰλυθεῖ. Τὸ ποῦ θὰ ἐβρίσκαν τὰ δενδρίλλια γιὰ τὸ φύτεμα. Κανονικὰ ἔπρεπε νὰ δημιουργήσουν φυτώριο, νὰ καλλιεργήσουν σπόρους, καὶ νὰ περιμένουν νὰ μεγαλώσουν τὰ νέα φυτὰ, γιὰ νὰ τὰ μεταφυτεύσουν. Αὐτὸ ὅμως θὰ ἐπαίρνε πολὺ χρόνο, καὶ θὰ ἐφευγε ὁ χειμώνας χωρὶς νὰ γίνε τίποτα. Γιὰ ἀρχὴ λοιπὸν βρέθηκαν μερικὰ δενδρίλλια στίς ἀλτάγες τοῦ Γεωπόνου κ. Καλλίγερου ποὺ ἔσωσαν τὴν κατάσταση.

Τὸ φύτεμα, ὅπως προαναφέραμε, ἀρχισε στὴν περιοχὴ Μυρτιδίων. Ἐκεῖ, στὰ περδῶλια, δημιουργήθηκε καὶ τὸ πρῶτο φυτώριο, ποὺ προμήθευσε γιὰ ἄρκετὸ καιρὸ τίς ὁμάδες ἀναδάσωσης.

Σιγά - σιγά ἐπεκτάθηκε ἡ δενδροφύτευση καὶ σὲ ἄλλες περιοχές. Γερακάρι, Ποταμός, Ἀγία Ἐλέσα. Ὑπολογίζεται ὅτι μέχρι τὸ 1972 ποὺ κράτησαν οἱ

ἐργασίες ἀναδάσωσης φυτεύτηκαν 1.000.000 δένδρα.

Τὸ 1972—73 σταμάτησαν οἱ ἐργασίες τῆς δενδροφύτευσης. Λίγο πρὶν εἶχε σταματήσει τὸ φύτεμα πεύκων, καὶ εἶχαν φυτευθεῖ — πειραματικὰ — τριφύλλια, ποὺ ὅμως δὲν εὐδοκίμησαν.

Ἡ δενδροφύτευση σταμάτησε καὶ ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴ πολιτικῆς τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, ἀλλὰ καὶ ἰσως μετὰ ἀπὸ κάποιες ἀντιδράσεις Κυθηρίων, κινουμένων ἀπὸ ἀγνωστους λόγους.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οἱ ἐργασίες ποὺ διαρκοῦσαν ὅλο τὸ χειμῶνα ἀπασχολοῦσαν μόνιμα 25—30 άτομα. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ καὶ γυναῖκες, πράγμα πολὺ σημαντικό, μιάς καὶ δὲν ὑπῆρχαν ἄλλες δουλειές πρόσφορες γιὰ τὴν ἀπασχόληση τῶν γυναικῶν. Τὸ μεροκάματο ποὺ ἐπαίρναν ἦταν 60 δρχ. ἑναντι τῶν 57 δρχ. ποὺ ὀριζε τότε τὸ Ὑπουργεῖο σὴν ἡμερομίσθιο. Ἡ τιμὴ αὐτὴ εἶχε διαμορφωθεῖ μὲ τὴν ἐπέμβαση τοῦ κ. Κόκμαν. Ἀποτέλεσμα, τῆς ἀπασχόλησης αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, ἦταν ἡ παραμονὴ τους στὸ νησί. Ἡ ἀποφυγὴ τῆς ἐρήμωσης.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἐργάτες ποὺ δούλευαν ἐπὶ πληρωμῇ, θὰ πρέπει νὰ σημειώσουμε τίς ἐθελοντικὲς δενδροφυτεύσεις ποὺ γίνονταν ἀπὸ κατοίκους ὀρισμένων χωριῶν, κι ἄκομα τὴν προσφορὰ ὀρισμένων συμπατριωτῶν μας, ποὺ βοήθησαν πολὺ στὴν πραγματοποίηση αὐτοῦ τοῦ προγράμματος. Ἀνάμεσα τοὺς ἐνδεικτικὰ ἀναφέρουμε μερικὰ ὀνόματα, χωρὶς νὰ εἶναι τὰ μόνα. Ἀς μᾶς συγχωρέσουν ὅσοι δὲν ἀναφέρονται. Νικόλαος Τριφύλλης (Πρόεδρος Ποταμοῦ), Μαρῖνος Τριφύλλης, Στρατῆς Θεοδωρακάκης, Μανῶλης Ζαντιώτης κ.ά.

Ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια εἶναι πιά ἐμφανέστερα τὰ ὠφέλη τῆς δενδροφύτευσης. Τὰ δένδρα μεγαλώνοντας, δημιουργοῦν δάσος, ὅπου μποροῦν νὰ λειτουργήσουν Κάμπιγκ, Ξανοδορία, Ξενοδοχεῖα, ποὺ θὰ τραβήξουν τουρισμὸ στὸ νησί. Καὶ βέβαια ὅλοι ξέρουμε ὅτι τὰ Κύθηρα δὲν προσφέρονται γιὰ συστηματικὲς

άγροτικές καλλιέργειες κλπ., με αποτέλεσμα, ο τουρισμός να είναι η μόνη πηγή που να αποδίδει χρήματα στους κατοίκους του. Πάντα βέβαια με σωστή εκμετάλλευση, και όχι με αλλοτρίωση.

Κάτι ακόμα σημαντικό είναι η δυνατότητα υλοτόμησης των δένδρων σε μερι-

κά χρόνια, ή όποια θα προσφέρει σημαντικά κέρδη.

"Όλα αυτά όμως, θα γίνουν, αν τα δένδρα γλυτώσουν από τις φωτιές. "Ήδη το περασμένο καλοκαίρι, κάηκε μιά αρκετά μεγάλη περιοχή στο Γερακάρι. Νομίζω ότι αξίζει να προσπαθήσουμε να σώ-

σουμε αυτό το θησαυρό, που ανήκει σε όλους μας.

★

Σ.Σ. Στο προηγούμενο τεύχος από λάθος αναφέραμε ότι ο κ. Θεοχαρόπουλος ήταν Κτηνίατρος. "Όμως ήταν Γεωπόνος, που είχε μετατεθεί δυσμενώς στα Κύθηρα, λόγω πολιτικών φρονημάτων.

ΚΟΡΙΝΝΑ ΣΤΡ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΑΚΗ

TRISTAN KLINGSOR

Ρεμβασμός του Φθινοπώρου

Ο καθηγητής Κύρ Τρίπ
μέ το σόχινο σκληρό του κλάκ,
στις χουφταλιάρες πλάτες του ριχτή
τήν μαύρη ρενδικότα την παλιά

Στο πράσινο παγκάκι μένει καθιστός
τ' Άγγλικού κήπου, παίζοντας εκεί
μέ τον μελανωμένο αντίχειρα
του πλουμιστού μαβιού γιλέκου το κουμπί.

Το μελαγχολικό του φθινοπώρου δράδυ
τίς φυλλωσιές δλο και πιότερο σκουριάζει
Μά ο κύρ καθηγητής θωρεί τα φύλλα
ένα προς ένα που μαδούν, ρεμβάζει...

Χρυσά γυαλιά έχει ο καθηγητής
στην μακρουλή, μιά πήχυ μύτη,
κάτασπρες τρίχες στ' άλλοτε ξανθά,
που τόσο ξεθεώρισαν μαλιά.

"Όμως στα νειάτα του ο καθηγητής
είχε δψη ροδαλή κ' ήτανε γελαστός.
Μά πώς στού φθινοπώρου την νυχτιά
τόν συνεπήρε ο στοχασμός;...

Την νοικοκυρά κυρά Ρόζα συλλογιέται
ο καθηγητής, δαμμένη έλαφρά λιλά,
που καθώς την στοχάζεται, στ' άσαρκα
χέρια το πλατύ του μέτωπο βαστά.

Κάποιος πονηρούλης του παίρνει το μαντήλι,
ένας σκοπός παλιός στη ρομβία σδήνει...
κι' ενώ στη σιγαλιά το νερό θλιφτά ήχει,
ο κυρ καθηγητής όνειροπολεί...

Μετάφραση: ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ

Αίνιγματικά παραμύθια

Κυθηραϊκά αίνιγματα

“Ένα ακόμα—και τελευταίο—αίνιγματικό παραμύθι θ’ αναπτύξουμε σέ τούτο τὸ σημείωμα, πού παλιά λεγόταν στα Κύθηρα, ὅπως ἀναφέρει ὁ λαογράφος Σπ. Στάθης (Δελτίο τῆς Ε.Λ.Ε., τόμος Β΄, σ. 366):

“Ήταν κάποτε μιὰ βασιλοπούλα, πού δὲν ἤθελε μὲ κανέναν τρόπο νὰ παντρευτεῖ, ἀν καὶ ὁ πατέρας τῆς ἤθελε νὰ τὴν ἰδεῖ παντρεμένη. Γιὰ νὰ ἡσυχάσει ἀπ’ τὰ παρακάλια του, σκέφτηκε κάποιον τέχνασμα, γιατί ἦταν πολὺ ἐξυπνη καὶ μορφωμένη, γνωρίζοντας τὸ κάθε τί, ὅπως νόμιζε. Τοῦ εἶπε, λοιπόν, νὰ καλέσει μὲ τὸν ντελάλη ὅσους θὰ ἤθελαν νὰ τῆς θέσουν κάποιον αἰνίγμα. “Αν δὲν τὸ ἔλυνε, θὰ παντρευόταν αὐτὸν πού τὸ αἰνίγμά του θὰ ἦταν τόσο δύσκολο. “Αν ὅμως ἔλυνε τὸ αἰνίγμά τους, θὰ τοὺς ἔπαιρνε τὸ κεφάλι.

Σὲ λίγο ἄρχισαν νὰ μαζεύονται στ’ ἀρχοντικό βασιλοπούλα καὶ ἀρχοντάπουλα, γιὰ νὰ τῆς πουν τὸ αἰνίγμά τους, πιστεύοντας καθένας πὼς δὲ θὰ λυνόταν τὸ δικό του καὶ θὰ ἔπαιρνε τὴ βασιλοπούλα γυναίκα του. “Ὅμως, ἐξυπνη, καθὼς ἦταν, ἔλυνε κάθε αἰνίγμα, ὅσο δύσκολο κι ἂν ἦταν, μ’ ἀποτέλεσμα ν’ ἀποκεφαλίζει ὅλους, πού ἔχαναν τὸ στοίχημα.

Τελευταῖος πῆγε κι ἓνας τσοπάνης νὰ θέσει τὸ αἰνίγμα του, στὴ βασιλοπούλα, μὲ τὴν πεποίθησι πὼς δὲν θὰ τὸ ἔλυνε. “Ετσι κι ἀλλιῶς, σκέφτηκε, ἡ ζωὴ του δὲν ἄξιζε, γιατί δούλευε συνέχεια καὶ χαῖρι δὲν ἔδλεπε ποτέ. “Αν ὅμως ἔφερνε σὲ δύσκολη θέση τὴ βασιλοπούλα, θὰ τὸν παντρευόταν καὶ θὰ ἔλυνε τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς του. Λέει τῇ σκέψῃ του στὴ Μάννα του: «Μάννα, θὰ πᾶ νὰ δρῶ τὴ βασιλοπούλα, νὰ σὲ πῶ ἓνα αἰνίγμα». Σὰν τ’ ἄκουσε ἡ μάνα του κόπτεται νὰ τὴν πιάσει. Προσπάθησε νὰ τὸν ἀποτρέψει, μὰ ἐκεῖνος ἐπιμένει. “Ὅσα καὶ ἂν τοῦ ἔλεγε, ἀπ’ τόνα αὐτὴ μπαίνανε κι ἀπ’ τ’ ἄλλο βγαίνανε.

‘Αφοῦ τὸν εἶδε ἀποφασισμένο νὰ πάει, εἶπε μὲ τὸ νοῦ τῆς: «Τὸν ἔχω πού τὸν ἔχω χαμένο. Δὲν εἶναι καλύτερα, κεῖ πού θὰ τὸν χαλάσει ἡ βασιλοπούλα καὶ θὰ ντροπιαστεῖ σ’ ὅλον τὸν κόσμον, νὰ τόνε χαλάσω ἐγώ; Τοῦ κάνει, λοιπόν, μιὰ πίττα καὶ δάζει μέσα φαρμάκι, γιὰ νὰ φάει στὸ δρόμο καὶ νὰ μὴ σώσει νὰ πάει στὴ βασιλοπούλα.

— Πάρε, παιδί μου, τούτην τὴν πίττα, νὰ φᾶς στὸ δρόμο σου ἅμα πεινάσεις.

Αὐτὸς πῆρε τὴν πίττα καί, χαιρετώντας τὴ μάνα του ἔφυγε. Εἶχε μαζί του γιὰ συντροφιά καὶ τὴ σκύλα του, τὴ Ρόζα, πού στὸ δρόμο πείνασε καὶ κουνούσε τὴν οὐρά τῆς. “Εκοψε ἓνα κομμάτι πίττα καὶ τὸ ῥιξε νὰ φάει. Μόλις τὸ ῥιξε ἡ σκύλα, σὲ λίγη ὥρα ἔπεσε κάτω καὶ ψόφησε. Κα-

τάλαιβε πὼς ψόφησε ἐξ αἰτίας τῆς πίττας καὶ τὴν πέταξε, χωρὶς νὰ φάει αὐτός. Τότε εἶπε μὲ τὸ νοῦ του: Νά, ἓνα ὠραῖο αἰνίγμα, γιὰ νὰ πῶ στὴ βασιλοπούλα «Ἡ πίττα τῆς μάννας μου ἔκαμε κακὸ στὴ Ρόζα μου». Πού θὰ τὸ καταλάβει κείνη!

“Ετσι, ξαλάφρωσε, πού συλλογιζόταν σ’ ὅλο τὸ δρόμο τὸ αἰνίγμα νὰ τῆς πεῖ.

Πηγαίνοντας, εἶδε πάνω σ’ ἓνα δέντρο ἓνα πουλὶ καὶ τοῦ ἔριξε μιὰ πέτρα νὰ τὸ σκοτώσει. ‘Ἡ πέτρα δὲν πετυχαίνει τὸ πουλὶ καὶ πέφτει πίσω ἀπ’ τὸ δέντρο, χτυπώντας μιὰ λαγουδίνα, πού κοιμόταν καὶ τὴ σκότωσε. Βλέποντας πὼς σκότωσε τὴ λαγουδίνα, λέει: «Μωρέ, νὰ ὠραῖο αἰνίγμα «Βαρῶ, σκοτώνω, πᾶνω τὸ δέν ὀρπίζω», γιατί, βέβαια, δὲν τὸ ἔπιζε πὼς θὰ σημάδευε πουλὶ καὶ θὰ σκότωνε λαγὸ.

Πῆρε τὴ λαγουδίνα, τὴ σκίζει καὶ ξεπετιοῦνται ἓνα σωρὸ λαγουδάκια ἀπ’ τὴν κοιλιά τῆς. “Ήταν ὥρα τὴν ὥρα νὰ γεννηθεῖ. Γυρεύει ξύλα, γιὰ νὰ τὰ ψήσει, μὰ δὲ βρίσκει τίποτα. Μπαίνει σὲ μιὰ ἐκκλησιά, πού ἦταν ἐκεῖ κοντά, παίρνει τὰ βιβλία τῆς, δάζει φωτιά καὶ ψήνει τὴ λαγουδίτσα μὲ τὰ λαγουδάκια καὶ λέει: ‘Ὁραῖο αἰνίγμα καὶ τοῦτο «Ἐφ’ ἡ γεννημένο καὶ ἀγέννητο, ψημένο μὲ τὰ λόγια». Πού νὰ καταλάβει τίποτα ἀπ’ αὐτὰ ἡ βασιλοπούλα!

“Εφαγε καλὰ καὶ συνέχισε τὸ δρόμο του. Σὲ λίγο συναντάει μιὰ μῆlea, ἀνεβαίνει πάνω, κόβει μῆλα, κατεβαίνει, κάθεται στὴ ρίζα τῆς νὰ ξεκουραστεῖ καὶ τρώει μῆλα. ‘Εκεῖ πού κάθισε, βλέπει δίπλα του ἓνα σακουλάκι μὲ λίρες. Τὶς πῆρε καὶ λέει: ‘Ὁραῖο αἰνίγμα καὶ τοῦτο «Καλὰ ν’ τὰ μῆλα στὴ μῆλιάς, καλύτερη ἢ ρίζα».

Βαδίζοντας νυχτώθηκε στὸ δρόμο του καὶ βρέθηκε ἐξω ἀπὸ μιὰ ἐκκλησιά. Μπαίνοντας μέσα, γιὰ νὰ κοιμηθεῖ, εἶδε στὴ μέση ἓνα φέρετρο καὶ γύρω πεντέξι πού τὸ φύλαγαν, ἀλλὰ ἦταν ἀποκοιμισμένοι. Αὐτὸς ἀνασηκώνει τὸ κεφάλι τοῦ νεκροῦ καὶ δάζει ἀπὸ κάτω τὸ σακουλάκι μὲ τίς λίρες, μὴ λάχει καὶ τὸν ληστέψουν οἱ ζωντανοί. “Εγειρε ὕστερα νὰ κοιμηθεῖ, γιὰ νὰ ξυπνήσει νωρίτερα τὸ πρωτὶ, νὰ πάρει τίς λίρες καὶ νὰ φύγει. Γιὰ κακὴ του τύχη, ὅμως, ἓνας ἀπ’ αὐτοὺς πού φύλαγαν τὸν πεθαμένο, ἐπειδὴ κρύωνε, εἶχε μπεῖ στὴ νεκροκασέλα, ἀφήνοντας κάτω τὸ νεκρὸ. “Ὅταν ὁ τσοπάνης ἀνασηκώσε τὸ κεφάλι νὰ δάλει ἀπὸ κάτω τίς λίρες, ἦταν τὸ δικό του. Σὰν κοιμήθηκε ὁ τσοπάνης, αὐτὸς πού ἦταν στὴν κασέλα, ξύπνησε τοὺς ἄλλους, δάλανε μέσα τὸ νεκρὸ, πῆραν τίς λίρες κι ἀπὸ δῶ πάνε κι ἄλλοι!

Σηκώθηκε τὸ πρωτὶ ὁ τσοπάνης καὶ βλέπει ἀδειανὴ τὴν ἐκκλησιά. ‘Ανασηκώνει τὸ κεφάλι τοῦ πεθαμένου καὶ δὲ βλέ-

παι τίποτα. Τὴν ἔπαθα, εἶπε μέσα του. Δὲν πειράζει, εἶναι καὶ τοῦτο ἓνα αἰνίγμα: «Ὅπου φοβεθεῖ τοσοὶ ζωντανούς, ἀποθαμένοι τὸν γελοῦν».

Βγήκε ἔξω καὶ συνέχισε τὸ δρόμο του, ὥσπου βλέπει σ' ἓνα μέρος δυὸ κότες, μιὰν ἄσπρη καὶ μιὰ μαύρη, νὰ γεννοῦνε. Παίρνει τ' αὐγὰ που κάνανε καὶ λέει: Νά, καὶ τοῦτο εἶν' ὠραῖο αἰνίγμα, γιὰ νὰ τὴ ρωτήσω. «Ποῖο εἶναι τ' αὐγὸ τῆς ἄσπρης κότας καὶ ποῖο τῆς μαύρης;». Καὶ νὰ βρεῖ ὅλα τ' ἄλλα, σὲ τοῦτο θὰ τὴν πιάσω.

Πῆρε τ' αὐγὰ καὶ συνέχισε τὸ δρόμο του. Σ' ἓνα μέρος νυχτώθηκε καὶ μπήκε σ' ἓνα σπίτι, ποὺ δρέθηκε ἐκεῖ κοντά. Κοιμήθηκε πάνω σὲ μιὰ κρεμαστή σανίδα, 'π' αὐτὲς ποὺ δάζουν τὰ ψωμιά. Τὸ πρωὶ ποὺ ξύπνησε, εἶπε μὲ τὸ νοῦ του: Νά, καὶ τοῦτο εἶναι ὠραῖο αἰνίγμα «Στὸν οὐρανὸ δὲν ἐκοιμήθηκα, στὴ γῆς δὲν ἐκοιμήθηκα, ποὺ ἐκοιμήθηκα;».

Φεύγει καὶ σὲ λίγο φτάνει στὴν πολιτεία τῆς βασιλοπούλας. Ζητάει τὸ παλάτι, λέει πὼς θέλει νὰ πεῖ αἰνίγμα στὴ βασιλοπούλα καὶ τὸν παρουσιάζουνε μπροστά της. Κάθεται ὁ καλὸς μας ὁ τσοπάνης μπροστά της καὶ ἀρχίζει νὰ τῆς λέει:

«Ἡ πίτα τῆς μάνας μου ἔκαμε κακὸ τῆς Ρόζας μου. Βαρῶ, σκοτώνω, πιάνω το δαν ὀρτίζω.

Ἐφαγα γεννημένο καὶ ἀγέννητο, ψημένο μὲ τὰ λόγια. Καλὰ 'ν' τὰ μῆλα τῆς μηλιάς, καλύτερη ἢ ρίζα.

Ὅπου φοβεθεῖ τοσοὶ ζωντανούς, ἀποθαμένοι τὸν γελοῦν. Ποῖο εἶναι τὸ αὐγὸ τῆς ἄσπρης κότας καὶ ποῖο τῆς μαύρης; Στὸν οὐρανὸ δὲν ἐκοιμήθηκα, στὴ γῆς δὲν ἐκοιμήθηκα, ποὺ ἐκοιμήθηκα;».

Ἡ βασιλοπούλα ἄκουσε καλὰ τὸ αἰνίγμα (ὁ τσοπάνης τὰ εἶπε ὅλα μαζί, σὰν ἓνα αἰνίγμα), σκέφτηκε πολλὴ ὥρα, μὰ δὲν μπόρεσε τίποτα νὰ καταλάβει. Θύμωσε καὶ φουρκίστηκε, ποὺ πήγανε τόσοι καὶ τόσοι καὶ τοὺς πήρε τὰ κεφάλια τους καὶ νὰ βρεθεῖ ἓνας παλιοτσοπάνος νὰ τῆς πεῖ αἰνίγμα, ποὺ νὰ μὴ μπορεῖ νὰ τὸ λύσει!

Ἔτσι, κατὰ πὼς εἶχε ντελαλήσει ὁ πατέρας της, πήρε τὸν τσοπάνη ἄντρα της καὶ περάσανε αὐτοὶ καλὰ κι ἐμεῖς ἐδῶ καλύτερα!

Αἰνιγματικὰ παραμῦθια συναντάει κανεὶς καὶ σὲ ἄλλους πνευματικὰ προηγμένους λαούς, ὅπως στοὺς Ἑβραίους, Αἰγυπτίους, Βαβυλωνίους, Πέρσες, Ἰνδοὺς κ.ά. Γνωστὸ εἶναι ἀπ' τὴν Π. Διαθήκη τὸ αἰνιγματικὸ παραμῦθι μὲ τὸ Σοιμψῶν καὶ τὸ λιοντάρι (ΚΡΙΤΑΙ, κεφ. 14, «ἱστορία τοῦ Σοιμψῶν»).

ΤΑΣΙΑ ΜΑΥΡΟΓΕΩΡΓΗ - ΧΑΣΙΑΚΟΥ

Ἀγώνας γιὰ τὴ Λευτεριά

1. Ἐγὼ παιδιὰ θὰ πάω στὸν ἀγώνα,
γιὰ τὴ πανέμορφη τὴ θεία Λευτεριά·
ἐγὼ παιδιὰ θέλω νὰ πολεμήσω,
μὲ μιὰ γλυκιὰ ἐλπίδα στὴ καρδιά.
2. Μὴ μᾶς φοβίξ' ὁ πόνος, τὸ σκοτάδι
ἔχουμε μεῖς χαμένο τὸν ἐχθρό,
τὸ δόλι πιά γοργὰ θε νὰ πετάξει
καὶ ἱερὴ θυσία ἂν χαθῶ.
3. Ἐμπρὸς παιδιὰ ὅλοι εἰς τὸν ἀγώνα
γιὰ τὴ πανέμορφη τὴ θεία Λευτεριά·
ἐμπρὸς μαζί ὅλα γιὰ τὴν Πατρίδα,
γλυκιὰ ἐλπίδα μέσα στὴ καρδιά.
4. Ἐμπρὸς κι' ὅλοι μαζί 'μαστ' ἐνωμένοι,
στὸν ἴδιο πάντα λατρευτό σκοπὸ·
ὅλα γιὰ τὴ μητέρα μας Πατρίδα.
ποὺ πάντοτε πιστὰ τὴν ἀγαπῶ.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΑΡΔΟΥΛΗΣ
ΙΑΤΡΟΣ

Οι κακοκαιρίες στα Κύθηρα

Είναι μπουνάτσα, ο ούρανος καθαρός, αίθριος, όπως λέγει η Μετεωρολογική Υπηρεσία, ο ήλιος καίει στο καταχείμωνο και βασιλεύοντας πάει κολυμπώντας. Τα άστρα τρεμασθίνουν, την αύγη αστράφτει αδιάκοπα, ενώ βροντά συνέχεια, σημεία δεδαίως και προμηνύμα κακοκαιρίας και οι αγρότες και οι βοσκοί λένουν το παραδοσιακό γνωμικό: «Και της αύγης οι αστραπές δεν είναι ψευδαίριες», δεν είναι δηλαδή ψεύτικες.

Οι λελοκάνες σκούζουν λυπητερά, τα κοράκια κάνουν βουτιές και τουμπες στον αέρα, οι γλάροι, όλόκληρα κοπάδια βγαίνουν στη στεριά σε βάθος 15—20 χιλιόμετρα και σκούζουν όλοι μαζί σαν να κλαίνε ή να θρηνούν, οι πετρίτες τσακώνονται στα μεσουράνια και σκούζουν με άγριες και διαπεραστικές στριγγιές, πετώντας ταχύτατα και κάθετα για να αρπάξουν και κατασπαράξουν τα θύματά τους, τσίχλες, καλογιάννους και άλλα μικρά πουλιά (τη κάθετη αυτή εφόρμηση των αρπακτικών γερακιών αντέγραφαν και πέτυχαν οι Γερμανοί και στη συνέχεια οι σύμμαχοι με τα αεροπλάνα καθέτου εφόρμησης.)

Οι καλογιάννοι ή γιαννακάκια ή κοκκινολαίμηδες, τα σπουργίτια, οι σουσουράδες, οι τσικαλάδες κλπ. πουλιά, έρχονται κοντά στους ανθρώπους ή στις αυλές των σπιτιών ή στους σταύλους για κάνα σπυράκι ψύχουλο ή σκυλίκι να ξεγελάσουν τη πείνα τους, κι' όταν έρθει ή νύχτα κουρνιάζουν στα χαλάσματα και τα παιδιά του χωριού με λαδοφάναρα ή φακούς, τα θαμπώνουν και τα πιάνουν ζωντανά ή τα σκοτώνουν στα δέντρα, τα μαδούν και τα ψήνουν στα κάρβουνα που είναι πρώτης τάξεως μεζές και τα τρώνε όλα και με συνοδεία τις οικογένειές τους ρουφώντας αγνό σπιτικό κρασί.

Άλλα και τα τετράποδα ανησυχούν. Τα γαϊδουράκια τινάζονται και καλπάζουν όγκανίζοντας, τα βόδια τρώγουν με λαμπαργία κλαδιά σχίνου αντί χοιράκι, οι κατσίνες και προβατίνες τινάζονται και γυρεύουν καταφύγιο, τα σκυλιά κυλιούνται ανάσκελα (άλλοθιστο και πανελληνίως παραδεκτό σημείο κακοκαιρίας) οι γάτες ανεβαίνουν στο τζάκι και μόνο που δεν ψίγονται. Οι ιδιοκτήτες των ζώων δίνουν τα δυνατό τους να τα κλείσουν στα λέστεκα και τους δίνουν να φάνε άχυρα και σανά. Και για να αντιμετωπίσουν τη τραβήγια που με δεβαιότητα έρχεται φροντίζουν να μπάσουν στο καλύδι τους τα χρειαζόμενα και προπαντός κούτσουρα να καίουν στο τζάκι για να παλαίσουν το τσυχτερό κρύο.

Όλα τα παραπάνω ούρανια και επίγεια φαινόμενα είναι

προμηνύματα και σημάδια μεγάλης κακοκαιρίας και οι άνθρωποι και ιδίως οι αγρότες και οι ναυτικοί τα σπούδασαν παρατηρώντας τα από γενεάς εις γενεάν και είναι αληθινά και αλάνθιστα. Αυτή τη μετεωρολογία είχαν τότε οι άνθρωποι κι' αυτήν κατά κάποιον τρόπον ακολουθούν οι επιστήμονες και σήμερα. Η διαφορά είναι ότι με τη τεράστια πρόοδο της τεχνολογίας και της τηλεπικοινωνίας εδωποιούνται εγκαίρως οι άνθρωποι για να'προφυλαχθούν.

Οι σίγουρες και εκ ποιαδόσεως βέβαιες κακοκαιρίες που θα συμβούν μέσα στο χρόνο και κάθε χρόνο είναι κατά σειράν:

1) Τα πρωτοβρόχια αρχάς 'Οκτωβρίου ή και νωρίτερα συμβαίνει και αργότερα με αστραποβρόντια, κεραυνούς, ραγδαίες βροχές ή σφοδρούς ως θυελώδεις ανέμους. Έπειτα ή κακοκαιρία αυτή είναι πρώιμη σχεδόν συγκαλάκαιρα, όπως λέμε οι νησιώτες, δεν έχει κακές συνέπειες, οι δέ βροχές είναι καλοδεχούμενες γιατί θα χονδρίνει ο έλαιόκαρπος θα πλυθούν και θα ποτιστούν τα δένδρα και θα βγάλει ή γή χοιράκι για τα ζώα κι' όποιος νομίζει σπέρνει κουκιά, κριθάρι ή σιτάρι.

2) Τα Νικολοδάρβαρα δηλ. ή κακοκαιρία, που, σχεδόν με μαθηματική ακρίβεια γίνεται από τις αρχές Δεκεμβρίου ως τις 10 του Ιδίου δηλ. τις μέρες που ή έκκλησία μας εορτάζει τη μνήμη της 'Αγίας Βαρβάρας στις 4—12, του 'Αγίου Σάββα 5—12 και του 'Αγίου Νικολάου 6—12 εξ ου και Νικολοδάρβαρα. Η κακοκαιρία αυτή είναι πολύ άγρια με αστροπαλέκια, καταγίδες, καταρακτώδεις βροχές, θυελώδεις ανέμους, με ναιάγια, χιόνια και δριμύ ψύχος. Οι ναυτικοί και οι αγρότες την φοβούνται αυτή την κακοκαιρία και έλεγαν και λένουν από τα παλιά χρόνια το ακόλουθο ρητό: «Η βρέχου ή χιονίζου ή τα πρόβατα σταλίζουν». Δηλ. τις ημέρες των Νικολοδάρβαρων ή θα βρέχει, ή θα χιονίζει, ή θα κάνει... ζέστη και τα πρόβατα θα στολίζουν δηλ. θα πηγαίνουν στον τσικιο για να μη καψώνουν. Έγω ένθυμώμαι μία φορά στη ζωή μου Νικολοδάρβαρα με ζέστη.

Όμοια αλλά ελαφρότερη και μικρότερης διαρκείας κακοκαιρία συμβαίνει να γίνει του 'Αγίου Σπυρίδωνος 12—12 για την οποία λέγεται επίσης το ανωτέρω γνωμικό.

3) Η κακοκαιρία των Χριστουγέννων είναι και αυτή με σπάνιες εξαιρέσεις από τις παραδοσιακές κακοκαιρίες με βροχές, χιόνια, σφοδρούς ανέμους, κρύο δριμύ κατά που λέει και το γνωστό ρητό: «Χριστός γενιέται κρύο γεννιέται». Άλλα οι γεωργοί θέλουν κατά το παραδοσιακό α-

πόφθεγμα «Τὰ Χριστούγεννα στεγνὰ καὶ τὰ Φῶτα φωτερὰ» γιὰ νὰ ἔχουνε καλὴ χρονιά.

4) Ἡ κακοκαιρία τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου 17 τοῦ Γενάρη. Κι' αὐτὴ μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια θὰ γίνεῖ αὐτὴ τὴν ἡμέρα.

Εἶναι κακοκαιρία θαιρεῖα μὲ βροχὲς ἀσταμάτητες λεβαντιέρες ὅπως λέμε ἢ τσικνοδόρι μὲ ψυχὸς δριμύτατο, χιόνια, ὀμίχλες, ἀνέμους παγεροὺς πού ξυρ'ζοῦν. Οἱ παλαιότεροι μὰ καὶ οἱ σημερινοὶ ἔλεγαν τὸν ἀγράμματο ἀσκητὴ τῆς ἐρήμου Ἅγιο Ἀντώνιο «βοῖδογδάρτη» διὰ τὸ ὅτι ἡ κακοκαιρία πού γίνεται τὴν ἡμέρα τῆς μνήμης του καὶ ἐν συνεχείᾳ εἶναι τόσο θαιρεῖα καὶ ψυχρὴ πού εἶναι ἱκανὴ καὶ τοῦρο δλόκληρο δηλ. σκληροτράχηλο καὶ ὀγκῶδες δόδι νά... γδάρει, ξετομαρίσει!!! Συμβαίνει ὅμως, ἀλλὰ πολὺ σπάνια, νὰ εἶναι ἡμέρα ἡλιόλουστος καὶ γαληνιαῖα ὅπως ἐφέτος.

5) Ἡ κακοκαιρία τῆς Ὑπαπαντῆς, 2 Φεβρουαρίου, κάπως ἐλαφρότερη καὶ ὄχι σταθερὴ. Ὑπάρχει καὶ λέγεται ἀπὸ τοὺς παλαιότερους ἢ ποιράδοις ὅτι ἂν, οἱ δύο πρῶτες ἡμέρες τοῦ Φλεβάρη εἶναι καλές, ὅλες οἱ ἄλλες εἶναι κακὲς καὶ ἀντιστρόφως ἂν, οἱ δύο πρῶτες εἶναι κακὲς, ὅλες οἱ ἄλλες καλές. Ἐφέτος συνέβη τὸ πρῶτο. Οἱ δύο πρῶτες ἦταν καλές καὶ ἡλιόλουστες καὶ ἄλλες μὲ συννεφίες, ἀνέμους καὶ προ παντός βροχές, ποτιστικὲς πού ὠφέλησαν τὰ μέγιστα τῇ γεωργίᾳ. Τὰ πηστικὰ πού ὠφέλησαν τὰ πηγές, ἀνοιξαν. Κανεῖς γάδια γέμισαν κι' οἱ θρύες — πηγές, ἀνοιξαν. Κανεῖς δὲν παραπονέθη γιὰτὶ οἱ βροχὲς ἦταν βεῖο δῶρο καί, διότι «ὁ Φλεβάρης κι' ἂν φλεβίσει καλοκαίρι θὰ μυρίσει».

6) Ἡ κακοκαιρία τῶν Ἁγίων Σαράντα (Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, 9 Μαρτίου). Ἐδῶ εἶναι κι' ἂν εἶναι πού ἡ φύσις ἔχει δώσει λόγο καὶ πίσω δὲν τὸν πήρε. Εἶναι ὁρος ἀπαράβατος ἡ κακοκαιρία αὐτὴ νὰ γίνεῖ καὶ γίνεται ἐμπρὸς ἢ πίσω καὶ ἀνήμερα βέβαια τῶν Ἁγίων Σαράντα 9 Μαρτίου κάθε χρόνο. Εἶναι κι' αὐτὴ ἄγρια καὶ μονιασμένη μὲ βροχὲς, θελλῶδεις καὶ παγωμένους ἀνέμους 8—9 μποφῶρ πού καίνε τοὺς δλαστοὺς τῶν δέλτρων καὶ τ' ἀμύδαλα λόγῳ τῆς παγωνιάς, μὰ κι' ὁ μπουχὸς τῆς θάλασσας πού φέρνει ὁ θελλῶδης ἀέρας. Οἱ παλαιότεροι ἀμπελουργοὶ ἔλεγαν τὸ ρητὸ «Οὐτε σκύλος κούτσουρος», δηλ. μὲ κοντὴ οὐρά νὰ μπαίνει στ' ὀμπέλι αὐτὲς τὶς μέρες γιὰτὶ κουνώντας τὴν κοντὴ οὐρά του τυφλώνει τὰ μάτια. Σκεφεῖτε τί θὰ γίνεῖ ἂν μπεῖ σκύλος μὲ μακριὰ οὐρά. Τὴν προαναγγέλου ὅλα τὰ φτωρὰ καὶ τὰ τεράποδα πού προαναφέρω κατὰ τρόπον πολὺ ἐντυπωσιακὸν καὶ ὑπερβέβαιον.

7) Ἀκολουθοῦν οἱ κακοκαιρίες πότε κάπως θαιρεῖς πότε ἐλαφρὲς τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδεξίας καὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ πού γίνονται κοντὰ ἢ μ'α μὲ τὴν ἄλλη μεταξὺ 5—10 ἡμερῶν ἐπειδὴ ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδεξίας εἶναι κινητὴ ἐορτὴ. Συνέβη πολλὰ φορὲς τὴν ἡμέρα τῆς Ὁρθοδεξίας νὰ δρέχει ὅλημερίς καὶ νὰ γίνεῖ ἡ λιτανεῖα τῆς Μυρτιδιώτισσας δρέχοντας ὡς τὴ Χώρα συνοδευμένη καὶ ἀκολουθουμένη ἀπὸ τοὺς παπάδες καὶ πληθεὺς πιστῶν, ἀλλ' ὅταν ἡ κακοκαιρία εἶναι ἄγρια συνέβη νὰ γίνεῖ μὲ αὐτοκίνητο. Εἶναι ὁμως ἀνοστες ἐπειδὴ δρισκόμαστε στὴν ἀνοιξή ἀλλὰ ὁ πεντάγνωμος Μάρτης πρέπει νὰ τ'μήσει ὅπωςδὴποτε τὴν ἰδιότητα τοῦ «γδάρτη καὶ πολουκοκάφτη». Ἐχει ὅμως καὶ τὴν ἀντίθετη ἰδιότητα ὅτι ὁ καυτὸς ἥλιος του ροδοκοκκινί-

ζει τὰ μάγουλα τῶν κοριτσιῶν ἢ καλύτερα τὰ μαυρίζει καὶ γι'αὐτὸ ἀποφύγουν τὸ μαύρισμα οἱ καπελιές τὰ παλαιότερα χρόνια πού, δὲν ἦταν τῆς μόδας ἡ... ἀράπικη μαυρίλα, ἔδεναν μιὰ πολυχρῶμη κλωστή στὸ δάκτυλό τους σ'αὐν δαχτυλίδι, κι' οἱ ἄντρες φοροῦσαν καπέλλο. Ὡς ὅμως ἡ λαϊκὴ μούσα κι' οἱ νεαροὶ σεβνταλήδες θέλουν τὴν καπελιά μελαχρινή καὶ ἐποίησαν τὸ ἀκόλουθο τετράστιχο:

Ὅπου 'χει κόρη ἀκριδὴ
καὶ θέλει νὰ ὁμορφῇ
τοῦ Μάρτη ὁ ἥλιος νὰ τὴν δεῖ
μελαχρινὴ νὰ γίνεῖ.

Ἀλλὰ παρὰ τὴ πεντάγνωμη ρετινιά πού τοῦ κόλλησαν δὲν παύει νὰ μᾶς καλοπιάνει καὶ πιστεύει, ἀπαλὰ ὑποσχόμενος, ὅτι θὰ μᾶς ὀδηγήσει στὸ πολυπόθητο καὶ ἐξνοιαστο καλοκαίρι μὲ τὴν ἄλλη προσωινία πού ἐμεῖς πάλι τοῦ δώσαμε: «Ἀπὸ Μάρτη καλοκαίρι κι' ἀπὸ Αὐγούστο χειμῶνα».

8) Ἐχομε τέλος, καὶ τὴ κακοκαιρία τοῦ Πάσχα πού θεωρεῖται εὐλογημένη ὡς ἀποσταλῆσα ὑπὸ τοῦ ἀναστάντος Κυρίου γιὰ νὰ ἀναστήσει ὅτι αὐτοφύεται ἢ φυτεύεται ἐπὶ τῆς γῆς καθὼς καὶ τοὺς κατοίκους τῆς καὶ ἰδίως τοὺς πάσης φύσεως καλλιεργητάς, πού, χαίρονται, διότι θὰ 'χουν σίγουρα μιὰ πολὺ καλὴ σοδεῖα.

Πέρυσι τὰ σπορὰ τοῦ σιταριοῦ ὡς καὶ τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα ἔδειχναν ὅτι δὲν θὰ κάμουν στάχυ. Τὴ δευτέρα ὅμως τοῦ Πάσχα ἔβρεχε ὅλημερίς καὶ εἶχαν ἀρίστην ἐπιτυχίαν. Ἐχω ἀκουστὰ ὅτι ἀπὸ τὰ παλὰ χρόνια ἀλλὰ κι' ἐγὼ τὸ ἐνθυμοῦμαι, νὰ γεμίσουν τὰ πηγὰδια μὲ τὴ βροχὴ ἀνήμερα τὸ Πάσχα. Καὶ γιὰ τὸ βροχερὸ Πάσχα ἐμεῖς οἱ ἀγροτοχωριάτες ἐ γ ν ω μ α τ ε ὕ σ α μ ε ν: «Τὰ Χριστούγεννα στεγνὰ, τὰ Φῶτα φωτερὰ καὶ τὸ Πάσχα σῶδροχο χρόνος εὐτυχος», στὶς γεωργικὲς καλλιέργειες ἐν γένει καθὼς καὶ στὰ εἰσοδήματα, γαινήματα, λάδι, κρσί, φρούτα, τὰ ζῶα κλπ. Καὶ ὡς κατακλείδα ὡς ἀναφέρομε καὶ τὰ μελτέμια (οἱ ἐτήσιοι τῶν ἀρχαίων) πού κατὰ τὸν Αὐγούστο φυσοῦν μονιασμένα πού ξεσηκώνουν πέτρες, χτυποῦν οἱ καμπάνες ἀπὸ μόνες τους, ξεριζώνουν καὶ σπάζουν δένδρα, ρίχνουν τὸν ἐλαϊόκαρπο καὶ τ' ἀχλάδια, μαδοῦνε τὰ σταφύλια, στραπατσάρουν τὰ περιβόλια καὶ τὰ μπαστάνια καί, στὰ πέλαγα συμβαίνουν ναυάγια.

Ἐδῶ στὰ Κύθηρα τὴν 1η Αὐγούστου ἐορτάζεται καὶ πανηγυρίζεται μεγαλοπρεπῶς ἡ μνήμη τῆς τοπικῆς Ἁγίας Ἐλέσσας καὶ πάντα τὴν ἡμέρα αὐτὴ τὸ μελτέμι εἶναι 7—8 μποφῶρ καὶ μὲ κόπο καὶ κίνδυνο ἀνεδαίνουν οἱ προσκυνητὲς στὸ βουνὸ ὅπου εἶναι τὸ μοναστήρι τῆς. Πολὺ σπάνια στοῦ χρόνου τὰ γυρίσματα τυχαίνει μπουνάτσα καὶ εἶναι μαγεῖα ἀπὸ ἐκεῖ ἐπάνω ἡ θεὰ καὶ μαγευτικότερο τὸ ἡλιοδασίλισμα, γιὰ τὸ ὅποιο πολλοί, καὶ προ παντός τουρῆστες Ἕλληνες καὶ ξένοι, ἀνεβαίνουν γιὰ νὰ τὸ ἀπολαύσουν καὶ νὰ τὸ φωτογραφίσουν.

Πιστεύω ὅτι ἔδωσα μιὰ καλὴ κατὰ τὸ δυνατόν εἰκόνα τοῦ Τσιριγώτικου χειμῶνα πού πολλοὶ Τσιριγῶτες τῆς μακρινῆς ἰδίως ξενιτειᾶς θὰ τὸν νοσταλγοῦν καὶ θὰ ἐνθυμοῦνται τί τραβοῦσαν τὰ παλὰ ἐκεῖνα χρόνια τῆς φτώχειας καὶ τῆς μιζέριας.

Εἰς ἄλλο μέ τόν καιρό ἄρθρο μου, ὡς συνέχεια τοῦ παρόντος, θά γράψω καί θά παρουσιάσω ὅσο γίνεται καλλίτερα τὰ προμηνήματα καί σημάδια τῆς καλοκαιρίας.

Λιβάδι, 28/3/1984
ΠΑΝΟΣ ΒΡ. ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ

ΔΕΞΑΡΙΟ:

- Λελοκάνα = Είδος ντόπιου άρπακτικού γαμψόμυχου γερακιού που δέν τρώγεται.
- Πετρίτης = Μικρότερο γαμψόμυχο ντόπιο επίσης άρπακτικό γεράκι που τρώγεται και είναι νοστιμώτατο.
- Τσικαλός = Μικρό πουλάκι μιὰ μπουκιὰ άποδημητικό μαύρου χρώματος σαν τὸ τσουκάλι έξ οὗ καὶ Τσικαλός, νοστιμώτατο.
- Λέστεκο = ὁ σταῦλος τῶν ζῶων.
- Τραδάγια = Ἐκ τοῦ τραδάω, τραδῶ, ὑφίσταμαι, ὑποφέρω ἐκ τῆς κακοκαιρίας, ἐπειδὴ θρέχαμαι, κρυώ-

νω, με δέρνουν οι άνεμοι, τρέχω περπατώντας στο νερό και τη λάσπη κλπ.

Οι γλωσσολόγοι που τυχόν με διαδάσουν ἄς με διορθώσουν ἂν δὲν ἀποδίδω καλὰ τὴ λέξη τραδάγια.

- 'Αστροπελεκί = 'Αστραπή με πολύ δυνατή βροχή που σείεται ό τόπος και με μιὰ λέξη κεραυνός.
- Τσικνοδόρι = συνεχής φιλή βροχή από βορείου έως βορειοανατολικού ρεύματος ψυχρή σάν χιονόνερο.
- Μπουχός = Με τούς θεαλλώδεις ανέμους όπως σπούν στά βράχια τὰ πελώρια κύματα ή άφρισμένη κορυφή τους ως άραιά και έλαφρά παρασύρεται και μεταφέρεται στη στεριά ραντίζοντας δένδρα, χορτάρι κλπ., ή όποια ως άλμυρή τὰ καίει. Τά ζώα που βόσκουν σέ περιοχές που τίς ραντίζει ό μπουχός είναι νοστιμώτατα έπειδι τρώγουν άλατισμένη τροφή.
- Σεδαλής = ό άγαπητικός και μάλιστα ό ζόρικος
- Ρεσιινιά = 'Η άνεξίτηλη σφραγίδα, βούλα.

Μέρες πεζές...

Μέρες πεζές, πού στήν ρουτίνα πνίγετε
Τοῦ νοῦ μας τίς ἀναλαμπές καί τῆς καρδιάς μας τὰ
σχιρτήματα.
Πρὸς τὸ ἡλιεφῶς κανέν' ἀπ' τὰ παράθυρά μας δὲν
ἀνοίγετε.
Ἀργὰ καὶ πληκτικὰ τῆς τρωριγῆς ζωῆς τὰ θήματα.

Κάθε παλμός είχε χαμόγελο δικό του
Στήν χτεσινή ζωή την ξελογιάστρα!
Μά τώρα ο χρόνος στο μονότονο ρυθμό του
Καταλυτής των πάντων ρίχνει: Κάστρα!

Βαρύα καὶ πληκτικά ἀντηχοῦν τὰ βήματά σου.
Παγώνει σου τὸ αἷμα σὰν τ' ἀκούς!
Κι' ὅμως, πεζὴ ζωὴ, κρατεῖς στὰ σωθικά σου
Μυστηριακὰ κλεισιμένους κόσμους μαγικούς!

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΕΟΝΤΑΡΑΚΗΣ

Σατυρικό

Τσιριγώτικο όνειρο

Έψēs καθώς κοιμόμouνα
ώσάν ψοφησταρέα
όνειρεύτηκα νάχω μπλεχτεί
σ' άχλαδοκοντυλέα.
Καθώς έκοίταζα νά θυώ
'πό τά παληάγκαθά της
βλέπω νάρχετ' ό παπούς μου
ό παπά Καρασταμάτης.
Στεκότανε πανάλαφρος
χωρίς τόν καρναδά του
καί κοίταζε σά φάντασμα
έμένανε μπροστά του.
Πρίν τού μιλήσω άρχισε
άμέσως νά μου ψάλλει
τσή παληάς τσή έποχής τή χάρη
καί τσή σημερινής τó χάλι.

★

Τρώγαμε πρωί καί θράδυ
κριθαρένιο παξιμάδι
μέ νερό καί μέ άλάτι
κι είμαστε ζωή γιομάτοι.
Τσί σχολάδες πλαγιομένους
ή συμπάπουδη μ' άδρύα.
Δέ φοδούμαστε τσί μπόρες
τσί σιρόκους γή τά κρύα.
Τώρα τρώτε τσοκολάτες
καί κονσέρβες γιά σαλάτες
κι είσαστε' όλοι δίχως χρώμα
κιτρινιάρηδες σά χώμα.
'Αντί δουτυροκάκαδα
σείς δάζετε φυτίνες.
'Αντί ραδικοζούμι
καταπίνετ' άσπιρίνες.
'Αντί σιναποβλάσαρα
τρώτε τώρα ζαμπονάκια.
Βρωμίσατε τσί θάλασσες
τσί θρύσες καί τ' αυλάκια.
Χαλάσατε τά σόχωρα
τ' άμπέλια καί τά σύμπορα.
Δέ κάνετε πιά στάρια
δπως παληά, γομάρια·
τά χέρια σας άνήμπορα
καί άδεια τά πιθάρια.
Δέν πάνε πιά μιγόμεια

ν' άλέσουν στού Γαβρίλη.
Γέμισ' άλεύρια ξενικά
καί κλείσανε οί μύλοι.
'Αντί κρασί νά κάνετε
'πό τόν άρικαρά
άπ' όζω κουβαλάτε
τσί μούστους μέ νερά.
Κι άντί νά πίνετε σάν τότε
μυρουδάτη τσικουδιά,
έκείνο τó σκωτσέζικο
σάς βλέπω νά ρουφάτε,
φρικτό κατσαριδόζουμο
καί γέροι καί παιδιά.
'Εχαλάσατε τσί ζούλες
τά βοϋδια, τσί προβάτες.
Οί ποντικοί μεγάλωσαν
καί μίκρυναν οί γάτες.
'Αντί φασκομηλίσα
πίνετε νεσκαφέ.
Χάθηκαν κι οί χοροί σας
καί τó «νταμαμπουφέ».
Καί τó θείο χαμομήλι
έχαλάσατε κι αυτό
μέ τόσα δηλητήρια
πού ρίξατε στη γή.
Καί σά θά στομαχιάσετε
θά πιήτε άγοραστό
πού πουλούν στά φαρμακεία
μονάχα μέ συνταγή.
Σέ κάθε ψιλοφτάρνισμα
σε κάθε ψιλοδήχα
άμολιέστε στην 'Αθήνα
καί ψοφάτε παρά τρίχα.
'Εχαλάσατε τή γή σας
καί τά φάρμακα τσί φύσης
κι ό γιατρός σας σάς όρίζει
μόνο οϋρων άναλύσεις,
γιά νά βρεί τσί τόσες δλάβες
'πό τόν όργανισμό σας
καί δέ κατέχει ό δύστυχος
τή δλάβη στο μυσάλο σας.
Σά δέ νογάτε τίοτα
γνώσσατε γραφιάδες
καί ά μουτζουρώνετε χαρτιά
περονιέστε ποιητάδες.

'Αντὶ δεγγέρα στὸ μαγγάλι
 ξενοχτάτε στὸ κουτὶ
 κι εἶσατε μικροὶ - μεγάλοι
 στὸ μπιλιάρδο ξακουστοί.
 Χτίζετε σπίτια λέστεκα
 ἀλλάργου 'πὸ τὸ φῶς
 ποὺ δύσκολα μπορεῖς νὰ μπεῖς
 σὰ δὲν περνᾷς σκυφτός.
 Χτίσατ' ἐκκλησιᾶς μεγάλες
 καὶ τσ' ἀφήκατε ἀδειανές!
 ἐγὼ τότες λειτουργοῦσα
 τσί ἀνθρώπινες χαρὲς
 τὸ Θεὸ συχνάπαντώντας
 στὰ ξωκλήσια, στοὶ αὐλές.
 Πούνε κείνα τὰ πουλιά
 ποὺ τραγουῦδαγαν τὴ φύση
 σὲ λαγγάδι καὶ αὐλάκι;
 Τώρα μέινανε μονάχα
 γιὰ νὰ τρῶνε τὰ φοφίμια,
 λελοκάμενες καὶ κοράκοι.
 Μείνατε τρεῖς κι ὁ κοῦκος
 καὶ γιὰ μιὰ ψωροξελάθρα
 δὲ σὰς φτάνουν χίλιοι νόμοι
 δικαστήρια κι ἀστυνόμοι.
 Μοιάζετε στοὶ ἀγρότες
 ποὺ στὰ χρόνια τὰ παλιά
 σὰν ἐφάγανε τσί κότες
 πεθυμήσανε τ' αὐγά.
 Τί κατάντια! Σὰς λυπᾶμαι.
 Μὲ τὴ μοίρα σας ριγῶ.
 Δὲ μπορῶ νὰ μὴ θυμᾶμαι

καὶ γιὰ σὰς νὰ λειτουργῶ!
 Μὰ ἐκεῖ στὸν ἄλλο κόσμο
 ποὺ τὴ λύτρωση γυρεύω
 τὴ ζωὴ πᾶνω στὴ γῆ σας
 μὲ τὰ χάλια τῆς ζηλεύω.
 Κι ἂν τυχὸν καὶ μὲ βουτήξουν
 στὴ δευτέρα παρουσία
 στὸ Τσιρίγο θὰ ζητήσω
 νὰ μὲ στείλουν ἐξορία.

★

Αὐτὰ εἶπε ὁ παποῦς μου
 καὶ ἐστάθ' ἀπέναντί μου.
 Κι' ἐνῶ ἤμουν σὰ χαμένος
 καὶ ἐστήλωσα τ' αὐτί μου
 γιὰ ν' ἀκούσω ἦντ' ἀκόμα
 θὲ νὰ ψάλλει στὴ γενιά μου,
 κείνος σήκωσε τὰ χέρια
 καὶ τὰ ἀνοιξε μπροστά μου.
 Καὶ πρὶν ἐγὼ ν' ἀπακριθῶ
 γιὰ ὅσα μᾶς φορτῶνει
 τ' ἀπλώνει, μπρὸς στὰ μοῦτρα μου
 καὶ μᾶς -ε- φασκελώνει.

★

'Αλαφιασμένος ξύπνησα
 'πὸ τὸν κακὸ ἐφιάλτη
 κι ἔψαχνα γι' ἀγκάθια
 'πὸ κάτω ἀπ' τὸ κρεββάτι.

ΑΜΦΙΔΑΜΑΣ

Ευάγγελος Παυλίνης

Ο Ευάγγελος Παυλίνης είναι Κυθήριος στην καταγωγή. Τό ίδιο και οι γονείς του. Ο πατέρας του είναι από τα Φράκτσια, η μητέρα του από τις Άλεξανδράδες τό γένος Κομητού — Σπάνια. Ο Παυλίνης έτυχε νά γεννηθεί στην Αθήνα, αλλά πέρασε την παιδική του ζωή στα Κύθηρα. Έβγαλε τό Δημοτικό στό Τελμπεντέρη και τό Σχολαρχείο στη Χώρα. Τριών χρονών έμεινε ορφανός από πατέρα. Τό Βαρβάκειο Γυμνάσιο τελείωσε στην Αθήνα. Τό 1904 έγγράφεται στη Σχολή Νομικών γιά δικηγόρος, έφτασε μέχρι τό 4ο έτος, μά δρέθηκε και στη Σχολή Γυμναστών απ' όπου πήρε πτυχίο τό 1908 και ακολούθησε τή σταδιοδρομία τού γυμναστού. Τό 1921 — 1934 διατελούσε καθηγητής στό Διδασκαλείο τής Γυμναστικής, αργότερα στη Γυμναστική 'Ακαδημία, και γενικός επιθεωρητής έγινε μετά τόν Πέππα τό 1934 και κράτησε μέ ενδιαμέσες διακοπές ως τό 1950.

Άλλ' άς δούμε συνοπτικά τί έκαμε, τί έδίδαξε και τί πολύμοχθες προσπάθειες κατέβαλε ο Παυλίνης κάπου 50 χρόνια και αναλώθηκε σέ όλη τή δημόσια και ιδιωτική του ζωή μέ θυσίες μεγάλες μάλιστα, πού τού στοίχισαν τή στέρηση τών υπαρχόντων του και επιτάχυνση τού βίου του. Πλείστα όσα προσέφερε μέ σκληρές μάχες και μέσα σέ τραγικές συνθήκες.

Έδόθηκε ολόκληρος και από 18 χρονών στη Γυμναστική, τή σπουδή και άσκηση της. Μέ τρόπο όμως παιδαγωγικό, έπιστημονικό και φιλοσοφικό, άσύγκριτα καλύτερο από τίς άλλες χώρες και τίς προηγούμενες εποχές. Μέ ένα τρόπο και δραματισμό όπως άκριδώς φανερώνεται τούτο και τίς διατριβές και συγγραφές του και πληθώρα μελετών και κριτικών άρθρων του. Άκόμη και μέ τή Γυμναστική λαογραφία και φιλολογία και λογοτεχνία (διηγήματα, ποιήματα) κλπ.

Ίδου μερικές βασικές εργασίες του: 'Η Αρχαία Έλληνική Άγωγή, Προσευχή στην Όλυμπία, Σχολικοί περιφερειακοί άγώνες, 'Η έννοια τής γυμναστικής, 'Η έννοια τών κλασικών άγώνων, 'Η επίδρασις τής γυμναστικής επί τού ψυχικού ατόμου, Άγώνες και πόλεμος (όπου καταδεικνύεται πόσο ειρηνικοί και πράοι και πηγή άμύλης είναι οί άγώνες), 'Η μόρφωσις τών μελλόντων γυμναστών κλπ.

Άπό τά θεμελιακά έργα του άσυνα-

γώνιστο και μνημειώδες είναι πρώτα ή 'Ιστορία και Φιλοσοφία τής Γυμναστικής (1927), σελ. 432, ή Παιδιά (1930), σελ. 96 πού άφορά τήν έννοια τής παιδείας, και άκόμη τό έργο του «Κινήσεις και Γυμνάσια» (1932), σελ. 56. Θρησαυρός άνεκτιμήτου άξίας τά ΤΡΙΑ αυτά έργα του, πού τό δεύτερο είναι σχεδόν μονογραφία και άφορά τήν ψυχολογία και παιδαγωγική και τό πρώτο άφορά τήν εξέλιξη τής ιδέας τής γυμναστικής και τή συναγωγή συμπερασμάτων, πού στηρίζονται στις πηγές κυρίως τής Έλληνικής γραμματείας. Επίσης και στους μετέπειτα από τήν Άναγέννηση άνθρωπιστές συγγραφείς και παιδαγωγούς και φιλοσόφους. Τό δε τρίτο είναι καθαρώς έπιστημονικό και τεχνικό. Όλα πρωτότυπα και άνεπανάληπτα.

Άλλ' όποσδήποτε από τούς τίτλους τών εργασιών αυτών λίγα πράγματα γίνονται άντιληπτά γιά τή σημασία και άξία τής γυμναστικής ιδέας και τών μέσων αυτής (παιγνιδιών, άγώνων, κατά παράγγελμα γυμναστικής, χορών, έκδρομών, έλευθερίων ενεργειών). Γι' αυτό άνάγκη νά προχωρήσουμε σέ κάποια βαθειά άνάλυση ή στην κεντρική ιδέα. Προπαντός στους στόχους και τά άμεσα και έμμεσα και άπώτερα άποτελέσματα τής Γυμναστικής (ως τέχνης τών κινήσεων), ήτοι στό κατά τήν άντίληψη τού Παυλίνη Έλληνικό πνεύμα τού γυμνάζεσθαι και άγωνίζεσθαι.

Είδε και πήρε πρώτα τό Γυμναστή ο Παυλίνης στην σημασία τού παιδαγωγού και τόν παιδαγωγό στην έννοια τού δημιουργού τού τελείου άνθρώπου και ιδίως τού έσωτερικού του κόσμου. Ο ήθικός άμα και ισχυρός χαρακτήρας είναι ο πρώτος και θεμελιώδης στόχος, ήτοι μέ άλλο όρο δεοντολογικό και διαχρονικό ή Έλληνική καλοκαγαθία.

Είδε και πήρε τή Γυμναστική έπειτα ως μέσο άγωγής και παιδείας, όπως τήν έννοούσαν και έξούσαν οί Έλληνες μέχρι τόν 4ο αιώνα, μία άγωγή πού στηρίζονταν μόνο σέ ΔΥΟ μαθήματα τή Γυμναστική και Μουσική στή στενή των έννοια και προπαντός στη Γυμναστική, πού υπερέχει από τή μουσική. Και δέν μπορούσε, παρά τήν εποχή τών Παναθηναίων και τών γνωστών στην Ιστορία ίερώων άγώνων και ιδίως τή μεγίστη ύπεροχή τού

Όλυμπιακού στεφάνου, νά έχει τή θέση πού είχε τότε ή Γυμναστική. Και μέ αυτή τήν άγωγή παιδεύονταν οί πρόγονοί μας και συστηματικά από τόν 8ο αιώνα ή τό όλιγώτερο από τόν 6ο, ήτοι πολύ πριν από τούς Μηδικούς πολέμους. Κι' αυτό είναι τό γενεσιουργικό αίτιο τής άκμής και δόξας και τής θερμούργου προής και άκτινοβολίας τού πολιτισμού και τής δράσεως τών Έλλήνων. Και ήμπορούν νά συνοψισθούν αυτά στό Πλατωνικό δάθρο «Δύο θεόν τέχνα τήν γυμναστικήν και μουσικήν επί τό θυμοειδες και ίολόσοφον». Γι' αυτό και άποφαίνεται ο Παυλίνης «Άπό τās παλαιστροφές εξέπήδησε όλη ή μεγαλουργία τού άνθρώπου». Τοιαύτη ή κατεύθυνση.

Άντ' αυτού όμως στους νεωτέρους χρόνους άνεδίωξε ή γυμναστική μέ βάση τή δοξασία τού «MENS SANA IN CORPORE SANO», πού σχεδόν τίποτε δέν λήγει σά γνωμικό και άρχή. Κι' όμως θεωρείται και υπερετάσσεται σάν ο ειδικός σκοπός τής Γυμναστικής. Και γι' αυτό άποκαλείται ή γυμναστική, σωματική άγωγή ή φυσική και υγιεινή άγωγή. Σημαίνει αυτό ότι τόσο καταλαβαίνουν και γιά τήν έλευθερία, πού μέ αυτή συνυφαίνεται ή γυμναστική και είναι συνώνυμη μέ τό πνεύμα.

Και διασαλπίζει σχετικά ο Παυλίνης: «Κάμετε τούς Άγώνες έλληνικούς και πέστε (θεσπίστε): Τής γυμναστικής σκοπός δέν είναι ή υγεία. 'Η υγεία είναι προϋπόθεση. Δέν είναι ή ρώμη ή σωματική. Είναι ή ρώμη ή ψυχική και ή υγεία ή ψυχική και ή όμορφιά ή ψυχική. Και κάμετε τή γυμναστική μέσον γιά τή δημιουργία ωραίων και δυνατών Έλλήνων, γιά νά μπορούν έσαι νά κάνουν έργα ωραία και μεγάλα και άληθινά σάν τόν Παρθενώνα και τό Μαραθώνα και τά Δερβενάκια και τό Μοράβα και τήν Κορυτσά. Συμνενοηθήτε μεταξύ σας (...) και οργανώσετε άγώνες γιά νά πέση ο ρομποτισμός».

Άλλού πάλι: «Ο άνθρωπος δέν είναι σώμα. Τά σώματα τά θάπτουν ή τά καίουν. Ο άνθρωπος είναι ψυχή και σώμα και άνθρωπον πρόκειται νά διασπλάσσει γυμναστής, όχι σώμα». Βάσις είναι ότι σκοπός τής άγωγής είναι ή καλλιέργεια τού ανθρωπίνου όντος, ότι ή καλλιέργεια αυτή δέν έπιτυγχάνεται μέ άλλο μέσο». «Η ζωή είναι κίνησις και ο άνθρωπος είναι κίνησις και είναι τόσον

ευρύτερας έκτάσεως καί ανώτερας ποιότητος τὸ άτομον ὅσον περισσότεραι καί ποικιλώτεραι εἶναι αἱ κινήσεις πού τὸ ἀποτελοῦν. Κι' ἀκόμη: «Ἡ κίνησις εἶναι αὐτὸ τὸ ζῶν ὄν, ὁ ἄνθρωπος. Τὰ ζῶντα ὄντα παράγουν ψυχικὴν ἐνέργειαν ἀκριβὲς διότι παράγουν κινητικὴν τοιαύτην. Ὅπου ὑπάρχει ἀκίνησις δὲν ὑπάρχει ψυχισμός».

Πλείστες ὅσες οἱ ἐπιγραμματικές διατυπώσεις καί διακηρύξεις τοῦ Παυλίνη, πού ἀφοροῦν τοὺς στόχους καί τὰ ἀποτελέσματα τῆς γυμναστικής. Καί ὑπερτονίζονται ἐμφαντικά ἐδῶ, γιατί καί κατὰ τὴ Γραφή «ἐκ γὰρ τοῦ καρπού τὸ δένδρον γινώσκειται», ἤτοι ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τὰ ὁποῖα τίθενται καί ἐπιδιώκονται γιὰ νὰ ἐπιτευχθοῦν καί πραγματοποιηθοῦν. Καί θὰ πραγματοποιηθοῦν μὲ θεβαιότητα, ὅταν ἡ γυμναστικὴ ὡς τέχνη πού εὐρίσκει καί καθορίζει τὶς κινήσεις καί τὰ γυμνά-

σια καί τὰ χρησιμποιεῖ εἶναι παιδαγωγικὴ καί ἐπιστημονικὴ καί ὄχι ἐμπειρικότητα καί δογματισμός καί οἰκτρὴ κατάσταση, ὅπως εἶχε στὴ ρωμαϊκὴ ἐποχὴ καί συμβαίνει στὴν ἐποχὴ μας μὲ τὴν ἀθληση καί γύμναση — πού βλέπομε — καί τὰ στεῖρα ἀγωνιστικά θεάματα καί ρεκὸρ.

Δηλαδή πάρα πολλά πρέπει νὰ ἐξυγιανοῦν γιὰ νὰ πάρῃ ἡ Γυμναστικὴ τὸ δρόμο τῆς τὸν καθαροῦ καί νὰ ἔλ-
λ η ν ι κ ο π ο ι η θ ῇ καί ἐξανθρωπισθῇ. Χρειάζεται κατὰ πρώτον Γυμναστικὴς Σχολῆς περιωπῆς, πού νὰ καταρτίζουν τοὺς ἱκανοὺς καί ἀρίστους γυμναστὲς, γιὰ νὰ γυμνάζουν καί παιδαγωγοῦν ὁρθὰ, ἔχοντας πρὸς τοῦτο τὴν κατάλληλον μόρφωση καί μάθηση πρακτικὴ καί θεωρητικὴ. Γιὰ τὸν δάσκαλο καί ἐργάτη τῆς γυμναστικῆς, οἰκοδόμησε τὸ Γυμναστικὸ νοῶ του ὁ «Ἕλληνας Παυλίνης, νὰ ξέρῃ τὸν ἀνθρωπι-

στικὸ προορισμὸ του.

Γιὰ νὰ ἐπιβληθεῖ ἀκολούθως ἡ μορφωτικὴ Γυμναστικὴ στὴν κοινωνία ἀπαιτεῖται πρωτίστως νὰ ἐπανακάμψουν οἱ κλασσικοὶ ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων, τὸ Ὀλυμπιακὸ τουτέστι φῶς καί πνεῦμα. Θὰ φύγουν μὲ αὐτὸ οἱ Ἀγῶνες ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ λόγου καί θὰ ἐπαμβάλουν στὴν περιοχὴ τοῦ αἰσθήματος καί θὰ γίνουν «εὐορτή καί τελετὴ γιὰ τὸ πλῆθος» καί ἐπομένως ἰδέα τὸ κίνητρο στροφῆς τῶν θεατῶν τῶν σταδίων πρὸς τὶς παλαίστρες καί τὰ γυμνάσια.

Αὐτὸς εἶναι ὁ φυσικὸς δρόμος γιὰ νὰ ἐπανεμφανιστεῖ ἡ Γυμναστικὴ ἀγωγὴ μὲ τὰ πρόποντα ἀποτελέσματα, πού θὰ διαπλάσει δηλ. τὸν Ἕλληνα ἄνθρωπο, τουτέστι τὸν πλεον τέλειο ἀνθρώπινο τύπο. Σημαίνει αὐτὸ ὅτι στίς Ἑλληνικὲς παραδόσεις θὰ στηριχθεῖ κυριώτατα καί ἡ νεώτερη Ἑλλάδα γιὰ νὰ ξαναγίνει ΕΛΛΑΔΑ.

Κ. ΧΕΙΜΑΡΡΑΣ

«Δραγονάρες»

(Συνέχεια από τό προηγούμενο)

Τό «Καστέλλι», πού σῶζεται σήμερα σέ κάπως καλή κατάσταση, κτίστηκε μέ σμυκονίαμα καί πέτρες. Είναι σέ σχήμα πολυγώνου μέ καμάρες καί πολεμίστρες. Ἐχει δύο εἰδών πολεμίστρες, στίς ἐπάλξεις γιά τοὺς στρατιώτες καί τίς πιό μεγάλες γιά τὰ κανόνια. Σῶζονται τέσσερα μεγάλα κανόνια 2μ. περίπου καί ἓνα μικρότερο, ὅλα στραμμένα πρὸς τὴν θάλασσα. Ο Μπελλαῖρ γράφει ὅτι υπήρχαν οκτῶ πυροβόλα. Ἀπὸ τίς μικρὲς πολεμίστρες τῶν ἐπάλξεων φαίνεται ὅλη ἡ δεξιὰ πλευρὰ τῆς θάλασσας μέχρι τὴν Καψιλερού. Ἡ ἀριστερὴ πολὺ λίγο. Στὴν ἐξω πλευρὰ τοῦ φρουρίου, πού κοιτάζει τὴν θάλασσα, μόλις διακρίνεται τὸ μαρμάρينو λιοντάρι τῶν Ενετῶν, πάνω στὸν τοῖχο. Στὸ κέντρο τοῦ φρουρίου υπάρχουν ερείπια κατοικίας. Οἱ εσωτερικὲς καμάρες πρὸς τὸν Αὐλέμωνα σῶζονται σοβαντισμένες. Ἀκόμη τὸ «Καστέλλι» πρέπει νὰ ἔχῃ ὕψος γύρω στὰ 5 μέ 6 μέτρα καί πᾶχος 11)2 μέτρο.

Πιὸ πέρα, στίς ακτὲς, οἱ ψαράδες μάζευαν διαστικὸι τὰ δίκτυα τους. Ξαφνικά, ἔκανε τὴν εμφάνισή του στὰ δεξιὰ, ἓνα ιστιοφόρο, ἐρχόμενο ἀπὸ τὸ Καψάλι. Ἦταν τὸ Ενετικὸ μπρίκι «Σάν Μάρκο». Ἦταν ἓνα δικάταρτο ιστιοφόρο, γύρω στοὺς 240 τόννους καί μέ 10 κανόνια. Ὡστε νὰ εἶναι σέ θέση, ἂν χρειασθῇ νὰ ἀμύνεται. Ἦταν ἐμπορικὸ ἐπιφορτισμένο ἀπὸ τὴν Γαλινοτάτη Δημοκρατία νὰ μεταφέρῃ στὰ Ενετικὰ φρούρια τῶν Κυθέρων, διάφορα ἐφόδια. Γιά αὐτὸ εἶχε τὰ ἀμπάρια του γεμάτα γαλέττες, μπαρούτι, φυσιγγία καί βλήματα γιά τὰ πυροβόλα. Ἦταν ἓνα σκαρὶ γεροφτιαγμένο καί καλοτάξειδο, κατασκευασμένο στὰ καλύτερα ναυπηγεία τῶν Ηνωμένων Πολιτειῶν, στὴν Βοστώνη, γιά λογαριασμό τῶν Βενετσιάνων. Ἡ Βοστώνη βρίσκεται στίς ἀνατολικὲς πολιτείες

καί ιδρύθηκε στὰ 1630 ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους.

Τὸ ιστιοφόρο τὸ ἀντελήφθηκαν ἀμέσως οἱ Ενετοὶ καί καθὼς αὐτὸ εἶχε κρεμασμένη στὰ ξάρτια του τὴν σημαία μέ τὸ πασίγνωστο λιοντάρι ετοιμάστηκαν νὰ τὸ υποδεχτοῦν. Ἐπίσης αρκετοὶ κάτοικοι, πολλὰ παιδιά, ἔτρεξαν στὸ λιμάνι γιά νὰ χαζέψουν τὸ νεοφερμένο καράβι. Τὸ μπρίκι μέ τὰ ψηλά πανιά του μαζεμένα, σπρωνόταν ἀνάλαφρα, ἀπὸ ἓνα ευνόικὸ ἀνεμὸ πρὸς τὸ λιμάνι τοῦ Αὐλέμωνα. Τὸ καράβι σκίζοντας τὰ νερά μέ χάρη, ἔφθασε μπροστὰ ἀπὸ τὸ «Καστέλλι» καί χαιρέτησε μέ τρεῖς κανιβολισμοὺς τὴν σημαία. Ο ἀντίλαλος ξεχύθηκε ἀκράτητος καί τραντάχθηκαν οἱ γύρω δουνοπλαγιές. Ἀκόμη καί οἱ Μαλτέζοι κατάλαβαν, ὅτι κάτι ξεχωριστὸ συνέβαινε. Ο ἥλιος θυθιζόταν ἀργὰ στὸ πέλαιος χρωματίζοντας τὸν ὀρίζοντα, σάν τὰ Ἀργίτικα πορτοκάλια. Τὸ λιμάνι εἶχε ἰδιαίτερη κίνηση, μέ τὴν ἀφιξη τοῦ ιστιοφόρου καί οἱ γλάροι στὸν οὐρανὸ χάλαγαν τὸν κόσμον μέ τίς φωνές τους. Τὸ μπρίκι μπήκε στὸ λιμάνι, μάζεψε ὅλα τὰ πανιά καί ὅταν ἔφθασε σχεδὸν στὴν μέση τοῦ λιμανιού, στὴν εὐθεία τοῦ φρουρίου, ἀγκυροβόλησε. Τὸ ιστιοφόρο σέ λίγο, ἀκίνητοποιήθηκε καί οἱ ἄνθρωποι τοῦ κατέβασαν, ἀπὸ τὴν πρύμνη του, μιὰ δάρκα μέ τέσσερους ἄνδρες. Ἦταν μιὰ μικρὴ δάρκα μέ τέσσερα κουπιὰ, πού ἐπέδαιναν ὁ καπετάνιος ὁ ὑπαρχος καί δύο ναῦτες. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ Ἁγίου Νικολάου υποδέχτηκαν τοὺς ξένους μέ εὐλικρινὴ χαρὰ καί ἐγκαρδιότητα. Ἐνας εὐπόρος Τσιριγώτης προσεφέρθηκε νὰ κἀν τὸ δείπνον στὸν καπετάνιο καί στοὺς αξιωματικούς του.

Ἡ ἐκφόρτωση τῶν ἐφοδίων ἔγινε ἀπὸ τὸ πλήρωμα καί τοὺς στρατιώτες μέ τίς δάρκες τοῦ πλοίου. Ο ἥλιος εἶχε δύσει, ἦταν ἀκόμη μέρα, οἱ κάτοικοι γύριζαν στὰ σπίτια τους κατὰκοποι ἀλλὰ γεμάτοι ἀγαθὰ. Ἀλ

λοι ἀπὸ τὰ χωράφια τους καί ἄλλοι μέ ψάρια. Θὰ δειπνοῦσαν καί μετὰ θὰ τὸ ἔρριχναν στὴν δεγγέρα. Στὸ σπῆτι τοῦ φιλόξενου Τσιριγώτη, οἱ γυναῖκες του ἔπесαν μέ τὰ μούτρα, γιά νὰ ετοιμάσουν τὸ δείπνον τῶν μουσαφιρέων.

Ο Γάλλος Πρόξενος Σαῖν Σωδὲρ ἀναφέρει ὅτι οἱ Τσιριγώτες ἦταν λιτοδίαιτοι. Ο περιηγητὴς Μπελέρ γράφει, ὅτι στὰ Κύθηρα καλλιεργοῦν ἐλιές, πορτοκαλιές, λεμονιές, ἀμπέλια ἀκόμη μουριές καί μαζεύουν μετὰξι. Ο Καστελάν μᾶς λέει, ὅτι στὸν Αὐλέμωνα υπάρχουν ἀμπέλια, ἐλιές, φραγκοσυκιές καί σιτάρια. Ὅλοι αὐτοὶ πέρασαν ἀπὸ τὸ Τσιρίγο γύρω στὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνα. Ἐπίσης ἡ παράδοση μᾶς ἀναφέρει γιά μερικά προϊόντα, πού ἦταν ἀφθονα στὰ Κύθηρα, ὅπως τὰ κρεμμύδια, τὰ τυριά καί τὸ μέλι. Ἀπὸ τὰ ζῶα υπήρχαν πολλοὶ λαγοί, κουνέλια καί κατσίκια. Τέλος οἱ ακτὲς ἦταν γεμάτες ψάρια. Ο Ντε Σωδὲρ προχωρεῖ ἀκόμη, διασώζοντας μερικὲς συνταγὲς ἐπὶ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Ὅπως οἱ ὀρτύκια ἀρτευμένα μέ ξύδι καί σταφίδες τῆς Κορίνθου. Ἡ ἀρτάκι ἀπὸ σιτάλευρο καὶ μέλι, πού θεωρεῖται ἀπὸ τὰ καλύτερα τῆς Ἑλλάδος.

Εἶχε νυχτώσει γιά καλὰ, ἦταν μιὰ νύχτα ζεστὴ μέ τὴν θάλασσα λάδι καί τὸ φεγγάρι σάν ἀσημένιο μαργαριτάρι. Οἱ Βενετσιάνοι ἀξιωματικοὶ γεύοντοσαν ἀμέριμνοι, φλυαρώντας τὰ Τσιριγώτικα ἐδέσματα μέ συντροφιά καί τὸν παπὰ τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ἀλλὰ τὸ πλήρωμα τοῦ μπρικιοῦ ἐπίσης, ἔτρωγαν στὸ καράβι τους, γελαστοὶ καί ξένοιαστοι, ἔπειτα ἀπὸ τόσες ἡμέρες ἐντάσεως στὴν θάλασσα, τὰ διάφορα Κυθηραϊκὰ ορεκτικά. Παστές σαρδέλλες, ἐλιές στὸ ξυδολαδο, τυρὶ ἀπὸ τὸ πυθᾶρι, φρέσκο ψωμί καί ἔπιναν βαρελίσιο κοκκινέλι. Τὸ αγιόκλημα, τὰ γιασεμιά καί οἱ βασιλικοὶ μοσχοβολοῦσαν στοὺς κήπους. Οἱ κουκουβάγιες ἔσκουζαν μονότονα στίς ἐκκλησιές,

οι νυχτερίδες πετούσαν δίπλα στους φρουρούς, στίς επάλξεις του οχυρού, και σαν τα κοράκια είχαν κουρνιάσει στην φωλιά τους, οι απεχθείς Μαλτέζοι. Αλλά αυτοί ούτε έτρωγαν, ούτε έπιναν, ούτε καν διασκεδάζαν. Ήταν σκοτεινοί σαν την νύχτα και τα μάτια τους γυάλιζαν, όπως η πανσέληνος πάνω στην ήρεμη θάλασσα. Ήταν ανήσυχoi από σκέψεις ταραγμένες, από όνειρα που κάλπαζαν, από έμμονες ιδέες θυσιζόμενες στην δράση και στο χρήμα. Οι κουρσάροι έμαθαν για την άφιξη των Ενετών και είδαν το «Σάν Μάρκο». Θαύμασαν την κομψή γραμμή του και την στερεή κατασκευή του. Το μπρίκι ήταν ένα καράβι πρακτικό, καλά μελετημένο, γοργό, ευκίνητο, χρειαζόταν ολιγάριθμο πλήρωμα και ήταν πολύ εύρηστο στις Ελληνικές θάλασσες. Οι Μαλτέζοι τό είδαν και από κείνη την στιγμή, έχασαν την ησυχία τους, αλλά περίμεναν.

Ήταν μεσάνυχτα, τό φεγγάρι ήταν ψηλά και φώτιζε άπλετα την γαλήνη του μικρού λιμανιού. Σάν να τους άγγιξε τό μαγικό ραβδάκι της καλής νεράιδας των Γκρίμ, όλοι είχαν βυθισθή σέ ύπνο γλυκό. Ίσως νά συνετέλεσε ο κόπος της ημέρας, ίσως τό κολό φαί, τό πιστό, ίσως η ζεστή νύχτα, τό μαγευτικό φεγγάρι. Ίσως νά ήταν παιχνίδι της ίδιας της μοίρας. Όμως δέν κοιμόντουσαν όλοι. Πρώτα - πρώτα μιά μπιρμπιλομάτα κουκουδάγια δέν έλεγε νά σταματήση, εκείνο τό εκνευριστικό «ου, ου» κρεμασμένη πάνω στο πελώριο κατάρτι του καραβιού, σαν οϊωνός του κακού. Ο σκοπός, που έκανε δόλτες στίς επάλξεις του φρουρίου, αλλά τό μυαλό του ήταν άλλο. Σέ μιά μακρινή πόλη μέ κανάλια και γόνδολες. Μέ στενά σοκάκια και ξανθομαλλούσες δεσποσύνες. Ακόμη αυτά τά δύσμορφα νυχτοπούλια, οι Μαλτέζοι, που είχαν βάλει σκοπό νά απαγάγουν τό δικάταρτο. Τέσσεροι γεροδεμένοι άνδρες, μισόγυμνοι, κατόρθωσαν νά ανεβούν αθόρυβα στό μπρίκι, από τίς αλυσίδες της άγκυρας και νά δέσουν πάνω στον ύπνο τους τό πλήρωμα. Κατόπιν μιά μεγάλη θάρκα μέ οκτώ κουπιά και δέκα άνδρες, πλησίασε τό ιστιοφόρο, γιά νά τό ρυμουλκήση πρós τίς Δραγονάρες. Η όλη επιχείρηση έγινε σέ σύντομο χρόνο και εντελώς αθόρυβα, από τούς έμπειρους πειρατές. Στίς Δραγονάρες οι Μαλτέζοι ελευθέρωσαν τούς Ενετούς μέ

μιά θάρκα και έπειτα μέ τά μικρά τους καράβια ξανοίχτηκαν στό πέλαγος, μέσα στην φεγγαρόφωτη νύχτα.

Την εποχή εκείνη, η μεγαλύτερη δύναμη στον Ελληνικό χώρο, ήταν η Ύδρα. Οι Υδραίοι ήσαν άριστοι ναυτικοί. Είχαν στην διάθεσή τους πολλά ιστιοφόρα, γι αυτό ήταν και πολύ πλούσιοι. Τά καράβια τους εμπορικά αλλά οπλισμένα, λόγω των κουρσάρων, ήταν διαφόρων τύπων. Τρεχαντήρια, γολέττες, λατίνια αλλά τά περιζήτητα ήταν τά μπρίκια. Οι Μαλτέζοι ήξεραν γιά τούς Υδραίους, αλλά δέν ήξεραν Ελληνικά. Ήταν όμως ένας τύπος, σαν τον διάβολο, από τά Αντικύθηρα. Ήταν πολύγλωσσος, ικανός, άνθρωπος επιτήδειος σέ υποθέσεις ύποπτες. Έκανε τον μεσάζοντα και έφερε σέ επαφή τούς Μαλτέζους κουρσάρους, μέ τούς Υδραίους καραδοκώρηδες. Γλοιώδης, ταξίδευε παντού, μέ εμπορικές ιδιότητες, χωρίς ενδοιασμούς, εισχωρούσε σέ πάσης φύσεως παζάρια. Ο Γάλλος πρόξενος Σαιν Σωβέρ γράφει γιά τά Αντικύθηρα: «Τό Τσιριγόττο (Αντικύθηρα) είναι καταφύγιον ληστών. Ο πληθυσμός του βοηθά τούς πειρατές... Τό 1786 η Τουρκία διεμαρτυρήθη στην Ενετική σύγκλητο γιά τούς κατοίκους του Τσιριγόττου. Ο γενικός προβλεπτής των Ενετικών νήσων έλαβε μερικές αποφάσεις, που παρέμειναν ανεκτέλεστες...».

Οι Μαλτέζοι άλλαξαν τό χρώμα του «Σάν Μάρκο» και τό μετονόμασαν σέ «Αφροδίτη». Κοινή τακτική όλων των πειρατών και των κουρσάρων ιδίως, του 18ου αιώνα. Έπειτα από λίγες ημέρες τό πούλησαν εντελώς αγνώριστο μέσω του πονηρού Αντικυθηρίου, στους Υδραίους, γιά πολλά Βενετσιάνικα φλουριά και Τουρκικά γρόσια. Αυτοί, οι Υδραίοι, έξυπνοι, τό μεταπούλησαν σέ κάτι σκοτεινούς Γάλλους μέ ακόμη καλλίτερη τιμή, πέρα μακριά, στην Μασσαλία. Γιατί ήταν ένα σκαρί πραγματικά σπάνιο.

Η ιστορία μάς αναφέρει, ότι ο Μισούλης συνεργάστηκε μέ κάποιο Μαλτέζο κουρσάρο, ονόματι Γουλιέλμο. Ακόμη, ότι συγκρούστηκε μέ Μαλτέζους πειρατές στό νότια παράλια της Πελοποννήσου. Ο Λάμπρος Κατσώνης επίσης γνώρισε κάποιον Μαλτέζο κουρσάρο, τον Λορέντζο Γουλιέλμο, γεννημένος στην Κορσική. Δέν είναι γνωστό άν κανένας

Μαλτέζος κουρσάρος μέ αυτό τό όνομα, έσπινε τίς ενέδρες του στό Κύθηρα. Πάντως μπορεί νά φαντασθή κανείς, τον αρχηγό των Μαλτέζων στίς Δραγονάρες, σαν ένα άνδρα ψηλό, ξερακιανό και νευρώδη. Μέ χρυσούς χαλκάδες στό αυτιά του και μεταξωτό μαντήλι στό κεφάλι. Φορούσε την κλεμμένη στολή καπετάνιου, του αγγλικού ναυτικού και στην φαρδιά του ζώνη κρεμόντουσαν πολλά μπιστόλια, σαν τον διαβολικό πειρατή Τήης, τον Μαυρογόνη.

Ήταν κάποιες μέρες, που οι Μαλτέζοι δρισκόντουσαν σε πλήρη αργία και ανία. Έτρωγαν και έπιναν από τα έτοιμα και λιαζόντουσαν στους δρόχους, σαν τίς φώκιες. Οι αρχηγί τους όμως μέσα στις καμπίνες τους τριγύριζαν, όπως οι νηστικοί πάνθηρες στα κλουδιά τους. Όσπου μια όμορφη ζεστή ημέρα έκανε την εμφάνισή του, ίσως το ωραιότερο και μεγαλύτερο ιστιοφόρο, που διέσχισε ποτέ τα Τσιριγώτικα νερά. Δεν ήταν όμως μόνο του, είχε και συνοδό. Προμήνυμα αξίας. Πράγματι, ήταν ένα σημαντικό καράβι. Τρικάρτο με πολλές κουπαστές και μακρύ σκελετό. Γερό και γρήγορο σκαρί φτιαγμένο στην Νάντη της Γαλλίας, γιά μεγάλες θάλασσες. Εμπορικό, με φαρδιά αμπάρια και οπλισμένο με μια ντουζίνα κανόνια. Ήταν γεμάτο μέ κάθε λογής αγαθά, προμήθειες, εμπορεύματα και επιβάτες. Αφθονα παστά κρέατα και ψάρια. Γολέττες ελπίς και τυριά στο λάδι Καφέ, ζάχαρη, σκόνη λουκούμια πολιτικά και χιώτικα γλυκά. Είδη σπάνια και ακριβά γιά την Ευρώπη. Εγγεγραμμένο στα Γαλλικά νηολόγια αλλά ναυλομένο από Γάλλους εμπόρους της Κωνσταντινούπολης, έρχόταν από κάποιο λιμάνι της Μαύρης Θάλασσας. Με τό όνομα στην πρύμνη του: «Βασίλισσα των νησιών». Μεταφέροντας γουναρικά, υφάσματα, πολύτιμα χαλιά με μαλλί και μετάξι, από την μακρινή Περσία. Στην Πόλη παρέλαβε κάποιον Τούρκο επίσημο, γιά κρατική μυστική αποστολή, του σουλτάνου γιά τον Λουδοβίκο 16ον στις Βερσαλλίες. Ο Τούρκος επίσημος είχε μαζί του μερικές όμορφες γυναίκες, ντυμένες στα αραχνούφαντά και στο μετάξι. Όμορφες και αφράτες, λουλούδια του Καυκάσου. Στολισμένες σαν να επήγαιναν σε γιορτή, με διαμάντια και ρουμπίνια. Σε ένα ειδικό κουτί υπήρχε τό δώρο του πολυχρονεμένου προς τον Γάλλο δα-

σιλιά. Ένας ναργιλές γεμάτος μπριλ λάντια. Την περίοδο αυτή, οι σχέσεις Γαλλίας και Τουρκίας ήταν αγαθές. Από το 1789 μάλιστα, ο σουλτάνος Σελίμ ο Γ' είχε στείλει αξιωματικούς του να εκπαιδευτούν, στην πόλη του φωτός και δρισκόταν σε στενές σχέσεις, με τον πρεσβευτή της Γαλλίας, στην Πόλη.

Μετά την θαλασσοκρατεία Αγγλίας, πολλά Γαλλικά σκάφη διέσχισαν την Μεσόγειο και το Αιγαίο, λόγω της Τουρκικής φιλίας. Το καράβι συνοδείας ήταν ένα Τουρκικό πολεμικό ντελνί, με τρία κατάρτια και τετράγωνο πανιά. Ήταν ένα θειωμένο σκαρ, δυσκίνητο και βαρειά οπλισμένο, με σαράντα κανόνια και δέκα μικρότερα πυροβόλα. Τα δύο καράβια δρισόντουσαν δόρεια των Κυθέρων, όταν ο Γάλλος καπετάνιος ενημερώθηκε για την επιτακτική ανάγκη ανεφοδιασμού του πλοίου του, με νερό. Ο καπετάνιος αυτός είχε στην κατοχή του ένα Ενετικό χάρτη, από τους καλύτερους της εποχής. Τον είχε αγοράσει μεταχειρισμένο και έφερε διάφορες σημειώσεις. Ο καπετάνιος με τους αξιωματικούς του μελέτησαν τον χάρτη και κατέληξε στο συμπέρασμα να καταφύγουν στον Άγιο Νικόλαο (Αυλέμωνα). Βέβαια αυτό εσήμαινε αλλαγή πορείας, αλλά τον παρίσταναν οι «διάφορες σημειώσεις». Για την περιοχή του Αγίου Νικολάου — Παλιόπολη, ανέφερε: «άφθονο νερό». Για την Πελοπόννησο ένα όνομα: «Μανιάτες». Ο καπετάνιος είχε διαβάσει και ήξερε ότι το όνομα αυτό αντιπροσώπευε πειρατές και ληστές, όπως γράφει ο Γάλλος πρεσβευτής Γκουφιέ. Για όλους τους θαλασσοπλούντες την περιοχή, το τρίγωνο Κάβο Μαλιάς, Ελαφώνησος, Κίθηρα ήταν κυψέλη πειρατών και κουρσάρων. Έτσι προτίμησε να αλλάξει την πορεία του και να κατεβή στον Αυλέμωνα. Ό ο ήλιος ανέβαινε αργά, ψηλά στον πεντακάθαρ ουρανό, η θάλασσα ήταν ήσυχη και ο άνεμος φυσούσε

ευνοϊκά. «Η βασίλισσα» έδωσε το σήμα του ανεφοδιασμού στον συνοδό της και έβαλε ρότα για τα Κύθηρα. Οι Τούρκοι απήντησαν ότι θα περιμέναν στα ανοιχτά, διότι θα έμπαιναν πλέον στην Ενετική επικράτεια. Κατά το μεσημέρι το εμπορικό με όλα του τα πανιά ανοιγμένα και σχίζοντας τα κύματα με ταχύτητα 12 κόμβους, πέρασε ανοικτά το Διακόφτι, πλησιάζοντας τις Δραγονάρες. Στους ιστούς της ήταν υψωμένα, για ασφάλεια, η Γαλλική σημαία. Πολύ πιο πίσω ακολουθούσε με διακριτικότητα το Τουρκικό. Πρώτος τους αντελήφθηκε ο διγλάτορας των Μαλτέζων, που τους είδε με το κανονικό του. Ήταν ζεστή ημέρα και οι κουρσάροι τεμπέλιαζαν στην ακτή, όταν έτρεξε ο διγλάτορας να τους ζωηρέψει. Σβέλτα οι Μαλτέζοι ξεχύθηκαν στα βράχια, αλλά απογοητεύτηκαν γρήγορα, σαν ξεχώρισαν την Φραντσέζικη παντιέρα. Ο ξερακιανός όμως, αρχηγός τους συνέστησε ψυχραιμία και πλήρη παρακολούθηση. «Η βασίλισσα» πέρασε τις Δραγονάρες και μπήκε στον όρμο του Αυλέμωνα. Εκεί δρισκόταν ένα ψαροκάϊκο. Ο Γάλλος καπετάνιος μάζεψε τα ψηλά πανιά του, σήκωσε την σημαία του πλοίου του και κάλεσε κοντά του το ψαροκάϊκο για βοήθεια. Πράγματι οι απλοϊκοί Τσιριγώτες θαύμασαν το ξενόφερτο σκαρί και καθώς πρόσεξαν φιλικά χρώματα, επλησίασαν άφοβα. Το εμπορικό για ευκολία, αγκυροβόλησε έξω από το λιμάνι και κατέβασε δύο μεγάλες δάρκες, χωρίς να παραλείψει ο καπετάνιος του, να τραβήξει μερικές μπαταρίες, προς χάριν, της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας. Οι δύο δάρκες ήταν των οκτώ κουπιών, γεμάτες κουβάδες για να κουβαλήσουν νερό στα δρύινα βαρέλια του καραβιού. Ο καπετάνιος ακόμη, τους παρήγγειλε να αγοράσουν φρέσκα φρούτα και λεμόνια.

Ο Σπόν, Γάλλος γιατρός, που επισκέφθηκε τα Κύθηρα τον 17ο αιώνα, γράφει ότι στον Άγιο Νικόλαο, υπήρχε ποταμός με πόσιμο νερό. Ο Ολ-

λανδός γεωγράφος Νταπέ γράφει, ότι στον Άγιο Νικόλαο προσορμιζόντουσαν εμπορικά πλοία ερχόμενα από την Ανατολή, για ασφάλεια και για ανεφοδιασμό σε νερό. Ο Ντε Νερβάλ αργότερα, αναφέρεται σε υδρόμυλους στην περιοχή. Σε κάμποση ώρα, οι δύο δάρκες γύρισαν στο πλοίο, με δροσερό νερό, αλλά δεν θρήκαν φρέσκα φρούτα ή λεμόνια. Βρήκαν όμως ζεστό σταρένιο ψωμί, που το πλήρωσαν αδρά. Ένας Τούρκος από το πλήρωμα κατόρθωσε να μαζέψει λίγα σύκα, που τα έκανε πεσκέσι στον υψηλό συμπατριώτη του. Μετά το μεσημέρι καπιά τις δύο με τρεις η ώρα η «Βασίλισσα» σήκωσε τα χαμηλά πανιά της, εχαιρέτησε τρεις φορές το λιμάνι του Αγίου Νικολάου και έβαλε πλώρη για την επιστροφή.

Οι Μαλτέζοι στις Δραγονάρες παρακολουθούσαν αδιάκοπα, το Γαλλικό τρικάρτο. Βαριστημένοι από το πολυήμερο καθισιό και διαισθανόμενοι από την πείρα τους, ότι κάτι το διαφορετικό συμβαίνει με την «Βασίλισσα». Προσπάθησαν και επέτυχαν να μάθουν την φορτωτική του, επίσης πληροφορήθηκαν για το πολεμικό ντελνί, που διαγραφόταν στον ορίζοντα. Έπειτα από αυτά ο ψηλός, ξερακιανός Μαλτέζος τους μάζεψε όλους στις κρυψώνες τους και απεφάσισαν να κτυπήσουν με κύριο, αντικειμενικό σκοπό, την αιχμαλωσία των γυναικών.

Είναι γνωστό ότι υπάρχει κάποιος διαχωρισμός μεταξύ πειρατών και κουρσάρων. Πειρατές ήταν οι λεγόμενοι ληστές της θαλάσσης, ήταν ανεξάρτητοι και στα πλοία τους έφεραν την χαρακτηριστική «μαύρη σημαία». Τον εύθυμο ROGER, «JOLLY ROGER». Οι κουρσάροι είχαν σαν αντικειμενικό καί αυτοί σκοπό, το κούρσος, αλλά κάτω από το χρώματά κάποιες μεγάλης δυνάμεις. Στα Κύθηρα δεν υπήρχε διάκριση. Τους έλεγαν συνήθως κουρσάρους.

(Συνεχίζεται)

ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ

Ταξίδι στα Κύθηρα

(Μιά περιγραφή του Τσιρίγου πρίν πενήντα χρόνια)

Πλέομε πρὸς ἓνα κάβο πού προχωρεῖ, σκοτεινὸς κι ἀπειλητικός, μέσα στὴ θάλασσα. Μπροστά μας, στὸ δάθος, φαίνονται τ' Ἀντικύθηρα (πού οἱ κάτοικοί του σπάνια ἐπικοινωνοῦν μὲ τὸν ἄλλο κόσμο) καὶ μακριά, σὰν ἄχνα, τὰ δουνὰ τῆς Κρήτης. Ἡ ἀκτὴ τοῦ νησιοῦ εἶναι ἀπότομη, δλη ξεσχισμένα δράχια γεμάτα σπηλιές. Τὰ κύματα πού τὰ δέρνουν, κάνουν ἀκόμα πιὸ ἄξενο τὸ νησί αὐτὸ «τῶν ἐρώτων». Κανένα, πάντα, ἴχνος ἀνθρώπινης ζωῆς. Μόνο σὰ φτάνομε ἐμπρὸς στὸν κάβο, μιὰ ἀπροσδόκητη λευκὴ ὄπτασις, σταμπαρισμένη μέσα στὸ βαθύλωμα δυὸ ψηλῶν δράχων, θοιμπώνει τὸ δλέμμα. Εἶναι μιὰ πλευρὰ τῆς μικρῆς πολιτείας τῶν Κυθήρων πού ἔχει φανεῖ.

Στρίβομε τὸν κάβο καὶ μπαίνομε σ' ἓνα μικρὸν δρμὸ μὲ ἀπαλότατες γραφικὲς κοιμπύλες καὶ ἀκύμαντα ἀτλάξινα νερά. Μπροστά μας ἀσπρίζουν μερικὰ σπιτάκια, ριγμένα στὴν ἀμμουδιά σὰν κύβοι ζαριῶν, κι ἀριστερά, στὸ ὕψος ἐνὸς δράχου, πού δίνει τὴν ἐντύπωση μιᾶς τεράστιας πλώρης καραβιοῦ, διαγράφεται ἡ σιλουέτα ἐνὸς περήφανου βενετσιάνικου κάστρου. Ἡ πρωτεύουσα τῶν Κυθήρων, ἡ Χώρα, ὅπως τὴ λένο, λευκάζει ἐκτυφλωτικὰ πλάι στὸ κάστρο τῆς...

Κυκλοφορεῖ κανεὶς μέσα στὴν κωμόπολη τῶν Κυθήρων σὰ μέσα σὲ διαδρόμους ἐνὸς μεγάλου κτιρίου χωρὶς στέγη. Πραγματικά: οἱ δρόμοι τῆς εἶναι στενοὶ σὰ διόδροι καὶ δὲν ἀπολήγουν ποτὲ σὲ ἀνοιχτὸ χώρο. Κάποτε μάλιστα περνᾶνε κάτω ἀπὸ θαβιεῖς καμάρες, ὅπου δρῖσκει καταφύγιο λίγη σκιά. Ἡ Χώρα, χωρὶς δέντρα, μ' ὅλα τῆς τὰ σπιτία ἐκθρομβωτικὰ ἀσπρισμένα, ἦταν πυρωμένη σὰ φούρνος τῆ μεσημεριάτικῃ ἐκείνῃ ὥρᾃ πού φθάσαμε. Τὰ μάτια, ἀσυνήθιστα, ὑποφέρανε ἀπὸ τὴν ἀνήλεη αὐτὴ λευκότητα πού μόνο, κάποτε, τὸ πράσινο φεστόνι μιᾶς κληματαριάς σὲ μιὰ ταράτσα τῆ γλύκανε λίγο. Στους δρομάκους δὲν ὑπῆρχε οὔτε ἄνθρωπος, τὰ σπιτία ἦταν κοιμισμένα — κι εἴχαμε τὴν ἐντύπωση πὼς σεργιανούσαμε σὲ μιὰ παράξενη νεκρὴ πολιτεία. Καὶ τὴν ἐντύπωση αὐτὴ τὴν ἔκαναν πιὸ ζωηρὴ παλιὰ οἰκόσημα — γαλατικὰ κρίνα, λιοντάρια, παπικὲς τιάρες, — πού βλέπομε σκαλισμένα σὲ πολλὲς πόρτες σπιτιῶν... Πόσο λίγο περίμενα διὰ τὰ Κύθηρα θὰ μοῦ θύμιζαν γραφικὲς καὶ ἡσυχες κωμοπόλεις τῆς νότιας Ἰταλίας — ἓνα Κάπρι π.χ. χωρὶς κοσμοπολιτισμὸ ἢ ἓνα Μπαδένο χωρὶς πρασινάδα! Ἡ φωτεινὴ καὶ θαρεῖα γαλήνη ἦταν τέτοια, πού, πηγαίνοντας νὰ ἰδοῦμε τὸ κάστρο, περπατούσαμε σιγά-σιγά πάνω στὰ πλακόστρωτα — γιὰ νὰ μὴν τὴν ταράξωμε.

Στὸ τεῖχος τοῦ κάστρου, πού εἶναι γυρισμένο πρὸς τὴ μικρὴ κωμόπολη, ἦταν ἐντοιχισμένο ἄλλοτε ἓνα ἀνάγλυφο

λιοντάρι τοῦ Ἀγίου Μάρκου. Τὸ ἀνάγλυφο αὐτὸ τὸ ἐξυσαν, κι ἓνα ἄλλο λιοντάρι, ὁλόκληρο, καθισμένο στὰ πσινά του πόδια, κοιτάζει τώρα ἀπὸ τὶς ἐπάλξεις τῆς Βρεταννικῆς Αὐτοκρατορίας. Ὡς τὸ 1863, τὰ Κύθηρα τὰ κατεῖχαν οἱ Ἀγγλοι. Τὰ ἴχνη τους εἶναι ἀκόμα νωπὰ στὸ κάστρο. Μόλις τώρα καταρρέουν τὰ οἰκοδομήματα πού χρησίμευαν γιὰ κατοικίες καὶ γραφεῖα τῶν Ἀγγλῶν στρατιωτικῶν, καὶ στὸ παρεκκλήσιο τοῦ κάστρου, οἱ τάφοι παλιῶν ξένων ἐγγενῶν χάσκουν σὰ νὰ εἶχαν συληθεῖ χθὲς μόλις ἀπὸ τοὺς κατοίκους. Τ' ἄγρια χορτάρια δὲν ἔχουν ἀκόμα σκεπάσει ὁλότελα τὶς αὐλές, τὶς μάταιες τάπιες καὶ τὰ πιὸ μάταια ἀκόμα κοινόνια...

Ὁ δράχος τοῦ κάστρου, ἔτσι πού προχωρεῖ σὰν πλῶρη ὑπερκαένειο μέσα στὸ κενό, ἀγκαλιάζει μιὰν ἀπέραντη φωτεινὴ καὶ εἰρηνικὴ θέα. Στὸ ἀνοιχτὸ πέλαγο τὸ μάτι διακρίνει τὴν Κρήτη κάτω ἀπὸ τὰ τεῖχη, σὲ δάθος ἀβύσσου, ἀπλώεται ἡ ἄσπρη ἀπὸ τοὺς ἀφροὺς τραχηλιὰ τῶν παρὰ λιῶν τοῦ νησιοῦ πίσω ἀσπρίζει ἡ Χώρα. Τὰ σπιτία τῆς τετράγωνα, χωρὶς σκεπές, δὲν παρουσιάζουν παρὰ λείες ἐπιφάνειες ἀπὸ κλιμακωτὲς ταράτσες καὶ λιανωτὰ πού θυμίζουν μικρὲς πολιτείες τοῦ Μαρόκου. Πράσινα καὶ γαλάζια παραθυρόφυλλα κάνουν πού καὶ πού ἔντονες κηλίδες μέσα στὴ γενικὴ λευκότητα τῶν σπιτιῶν.

Στὰ πόδια τοῦ κάστρου ἦταν συμμαζωμένος ἄλλοτε ὁ ἀρχαῖος συνοικισμὸς τῆς Χώρας. Στὸ στενὸ τοῦ χώρου σώζονται μέχρι δέκα μικροσκοπικὲς ἐκκλησίες, γιὰτὶ κάθε εὐπορὸ σπιτί, ὅπως καὶ σ' ἄλλα νησιά τοῦ Αἰγαίου, εἶχε τὸ ἰδιαίτερο παρεκκλήσι του. Μοῦ εἶπαν δι, πρίν ἀπὸ εἴκοσι πέντε μόλις χρόνια, ἦταν στὴν κωμόπολη πάνω ἀπὸ ἑκατὸν πενήντα παπάδες! Οἱ κοιμπάνες ὅμως εἶναι σήμερὰ σιωπηλές. Τὰ κατάλευκα Κύθηρα, χαυνωμένα ἀπὸ τὸν ἥλιο πού τὰ πυρώνει κι ἀπὸ τὴν κατακαθισμένη ἀπάνω τους σιγὴ, κοιμούνται — λησμονημένα.

Τὸ νησί τῆς Ἀφροδίτης δὲν τὸ ἐπισκέπτονται σήμερὰ παρὰ μόνο ὀρτύκια — ἀναρίθμητα ὀρτύκια, τὴν ἐποχὴ τῆς μεγάλης τους ἀποδημίας γιὰ τὴν Αἴγυπτο. Εἶναι ἔξω ἀπὸ τοὺς μεγάλους δρόμους τῶν θαλάσσιων συγκοινωνιῶν, δίκαιοι ἄνεμοι δέρνουν τὶς ἀκτὲς τοῦ τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ χρόνου καὶ τὰ προϊόντα του εἶναι πάρα πολὺ λίγα ὥστε νὰ προσεγγίζουν ἐκεῖ συχνὰ πλοῖα. Ὅποιος ἀποβιβάζεται στὰ Κύθηρα, πρέπει νὰ περιμένει ὁλόκληρη ὁδομάδα γιὰ νὰ ξαναδεῖ βαπόρι.

Εὐτυχῶς ἡ Λακωνία εἶχε νὰ προσεγγίσει, μετὰ δυὸ ὥρες, σὲ μιὰν ἄλλη πλευρὰ τοῦ νησιοῦ: στὴν Ἀγία Πελαγία, πού τὴν ἐνώνει μὲ τὴ Χώρα ἓνας ἀμαξιτὸς δρόμος τριάντα χιλιόμετρα. Μπόρεσα ἔτσι, παίρνοντας ἓνα αὐτοκίνητο, νὰ διατρέξω ὅλο τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ νησιοῦ — πού εἶναι ἓ να ὁροπέδιο μ' ἐλάχιστους κυματισμοὺς ἐδάφους —

καὶ νὰ βρεθῶ στὴν ὥρα μου στὸ ραντεβού ποὺ μοῦ ἔδωσε ἡ Λακωνία.

Ἡ ἀγγλικὴ κατοχὴ ἔχει ἀφήσει στὸ νησί μιὰ σφραγίδα πολιτισμοῦ καὶ καθαριότητος. Τ' ἄσπρα χωριουδάκια ποὺ προσπερνάμε ἔχουν ἕναν ἀέρα εὐτυχισμένο. Συναντάμε μεγάλα κτίρια ποὺ οἱ Ἄγγλοι εἶχαν χτίσει γιὰ σχολεῖα, μιὰ θαυμάσια γέφυρα μὲ δεκατρία τόξα, ἕναν ἐρειπωμένο ξενώνα ποὺ χρησίμευε γιὰ σταθμὸς σ' ὅσους διασχίζανε ἄλλοτε τὸ νησί. Τὸ μόνο ποὺ δὲν βλέπει κανεὶς στὸ νησί τῆς Ἀφροδίτης εἶναι ὁ,τι ἀκριδῶς περίμενε νὰ βρεῖ τρεχούμενα

νερά καὶ σκιερὲς συστάδες. Σ' ὅλη μας τὴ διαδρομὴ δὲν εἶδα παρὰ ἀχαμνὲς ἐλιές, τυραγνισμένες συκιές κι ἀραιὰ ὀπωροφόρα δέντρα κατὰ μῆκος τοῦ δρόμου, Ἄκουσα ὅτι τὰ τελευταῖα αὐτὰ τὰ φύτεψαν οἱ Ἄγγλοι, μὲ τὸ ποιητικὸ σκοπὸ νὰ δροσίζονται μὲ τοὺς καρπούς τους οἱ ὁδοιπόροι... Ἐννοεῖται ὅτι, μόλις οἱ Ἄγγλοι ἔφυγαν, οἱ κάτοικοι ἔβαλαν κατοχὴ στὰ ποιητικὰ αὐτὰ δέντρα. Σήμερα εἶναι μαντρωμένα μὲ ψηλοὺς τοίχους, κι' εἶναι κίνδυνος, ἂν ἀπλώσει κανεὶς τὸ χέρι του, νὰ δεχθεῖ τὰ σκάγια κανενὸς δραγάτη.

ΚΩΣΤΙΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ

Ἐνδυμήματα

Απὸ τὸ ΒΙΚΤΩΡΑ ΠΑΝΑΡΕΤΟ

Θυμάμαι.... δύο φορές που ἀνέβηκα στὸ Κουτσοκέφαλο δουνό, στὴν Αγία Μόνη, τὸ 1929 καὶ τὸ 1964, δε μούκανε καρδιά νὰ φύγω, εἶναι μιὰ θαυμάσια τοποθεσία καὶ μιὰ θεὰ υπέροχη. Εἶδα καθαρά ὅτι εἶναι σωστὸ αὐτὸ που ἔχει γραφῆι στὴν Κυθηραϊκὴ ἱστορία ὅτι προ εκατομμυρίων ἐτῶν εἶχε ξεσπάσει ἐκεῖ ηφαίστειο. Ἡ δασωμένη περιοχή καὶ τὰ ἄγρια θαμνὸδενδρά σε κάνουν νὰ νομίζεις πὼς δρίσκεσαι στὴν εποχὴ που λατρευόταν ἡ θεὰ Ἀφροδίτη στὸ Νησί. Εκεί, φαίνονται ἀκόμη τὰ παλαιὰ τείχη που εἶχαν ἀρχίσει νὰ χτίζουν τὸ κάστρο, πρὶν χτισθεῖ ἡ Παληοχώρα. Εἶδαν ὅμως ὅτι ἡ ἔλλειψη νεροῦ ἦταν οὐσιώδες μειονέκτημα καὶ χτίσανε τὸ κάστρο στὸν Ἅγιο Δημήτρη που μετὰ τὴν ἐπιδρομὴ του κακούργου Ἀττίλα Χαίρεντίν Μπαρμπάροσα τὸ 1537, ὠνομάσθη Παληοχώρα.

Θυμάμαι κατὰ τὴν δεκαετία 1930—1940 μιὰ θεατρικὴ κίνηση στὸν Ποταμό· ὁ Μήτσος τοῦ Χαρίλαου (Δημ. Χ. Κασσιμάτης) καὶ ὁ δάσκαλος Γιάννης Μελιτάς με σύμβουλο τὸ Νίκο Ἀρῶνη εἶχαν δημιουργήσει ἕνα αξιόλογο θέατρο. Ἐλάδαν μέρος ἐπὶ σκηνῆς ὁ Μήτσος τοῦ Χαρίλαου, ὁ Γιάννης ὁ Μελιτάς, ὁ Ανάργυρος ὁ Σπυρουλῆς (Ἀνάργ. Φωτεινός) ὁ Βρετὸς ὁ Λούρης (Βρετὸς Π. Στέλιος) ὁ Τσιγγιλαντώνης (Ἀντώνης Κομηνός) ὁ Μηνάς Π. Βαμβακάρης ἡ Σμαραγδὴ Νικ. Φατσέα καὶ ἄλλοι.

Ἐνα ἀστείον καὶ χαριτωμένο ἐπεισόδιον θυμάμαι καὶ

μου τὸ θύμισε προ ἡμερῶν καὶ ὁ Μηνάς, μετὰξὺ Βρετοῦ καὶ Μηνά. Στὸ ἔργο ἐπ'αὐτῷ, ἔπρεπε ὁ Μηνάς νὰ δεῖρῃ τὸ Βρετό, δέδαια ελαφρά. Ὁ Μηνάς ὅμως, που χρωστοῦσε στὸ Βρετό ἕνα ντελὶ μερσμέτι, ὅταν ἦλθε ἡ ὥρα τοῦ ξύλου, ἄρχισε στα σοδωρά νὰ τις δρέχει στὸ Βρετό. Ὁ Βρετὸς σιγὰ, σὲ μιὰ στιγμὴ τοῦ λέει: μωρέ Μηνά, ὄχι κι ἔτσι!!! Ὁ Μηνάς ὅμως, συνέχιζε τὸ ξυλοκόπημα καὶ τοῦλεγε κάπως δυνατὰ: τώρα σε δρῆκα νὰ σε πληρώσω γιὰ τὴν παληαγελάδα που μοῦῖδωσες γιὰ μωσχάρι (ὁ Βρετὸς ἦταν χασάπης), δέδαια ὁ κόσμος που τάκουσε, ξέσπασε σὲ γέλια.

Ἡ ἐκκλησία Ἰλαριώτισσα τοῦ Ποταμοῦ κτίσθηκε ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας Ἰλαριωτίσσης που ἦταν ιδιοκτησία Ἀσλφῶν Λεδούνη με πρωτοβουλία καὶ ἐπιστάσια τοῦ Μητροπολίτου Κυθέρων Ευθυμίου Καθαθά.

Ὅταν ἐτέθη ὁ θημέλιος λίθος τῆς νέας ἐκκλησίας, εἰς τὴν γωνία ἀπέναντι ἀπὸ τὸ μαζαγὶ Εὐσταθίου Ἀλφιέρη τοποθέτησαν στὰ θημέλια μαρμάρινη πλάκα ἡ ὁποία ἔγραφε: Ἐπὶ βασιλείας Γεωργίου τοῦ Α' ἐπὶ Ἐπισκόπου Κυθέρων Ευθυμίου Καθαθά καὶ ἐπὶ δημάρχου Ποταμίων Μιχαὴλ Ἰωάν. Μεγαλοκονόμου ἐτέθη ὁ θημέλιος λίθος τῆς 25 Μαρτίου 1905.

Τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου Ναοῦ ἐγίναν τὴν Νέαν Παρασκευὴν τοῦ ἐτους 1908 (ἴδε διδλὸν Ἰλαριωτίσσης ὑπὸ Ευθυμίου Καθαθά ἐτος 1909 σελὶς 26).

Σύντομες ειδήσεις υπό την

Πνευματική ζωή των Κυθέρων

— Δύο σημαντικές απώλειες είχαν τα Κύθηρα τον τελευταίο καιρό, με τον χαμό δύο αξιόλογων πνευματικών ανθρώπων του Νησιού μας.

Ο ένας ήταν ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΡΙΦΥΛΛΗΣ — ΚΑΒΟΣ, ο φιλοσοφημένος αγνός Τσιριγώτης, που μέσα από τα περιγραφικά, άλλοτε έμμετρα και άλλοτε πεζά γραφτά του, σκιαγραφούσε και την ζωή, και τους χαρακτήρες, και τα πιστεύω των ανθρώπων του Νησιού μας, μαζί με τα πιστεύω του, και ο άλλος ήταν ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ή ΤΑΚΗΣ ΜΩΜΟΣ, που με το επί δεκαετίες επίκαιρο χρονογράφημά του γύρω από τους ανθρώπους, παρουσίαζε εικόνες της καθημερινής ζωής, πάντοτε επίκαιρες, δίνοντας ιδιαίτερο τόνο σε κάθε τι που απεικόνιζε την εκάστοτε πραγματικότητα.

Σε άλλους δέβαινα ανήκει, να ασχοληθούν με το έργο τους και να φροντίσουν να συγκεντρώσουν τα γραφτά τους σε τόμους που θα αποτελέσουν κάποτε, την εικόνα των σημερινών πνευματικών Κυθηρίων. Νομίζουμε, ότι η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΥΘΗΡΑ-ΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ, θα μπορούσε να προγραμματίσει, έστω και μακροπρόθεσμα, κάτι τέτοιο.

— Ο ΧΑΡΗΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ στην μακρινή Αυστραλία μάς κάνει την τιμή να είναι και συνεργάτης μας αλλά και αντιπρόσωπός μας, στον τόπο διαμονής του. Άλλα παράλληλα αποκαλύπτεται με την πρώτη του ποιητική συλλογή που εξέδωσε, ότι είναι και ένας φτασμένος εκπρόσωπος της σύγχρονης ελληνικής γραμματείας στην αλλοδαπή.

Η φλόγα του μετανάστη, καίει μέσα του, και μέσα από τους στίχους ξεπετιέται όλος ο πόνος κι όλη η νοσταλγία της Πατρίδας, παράλληλα με την βαθύτατη πίστη του στον «άνθρωπο» και στον ειρηνικό προορισμό του στη γή.

Το «ΛΥΚΟΦΩΣ ΣΤΟΥΣ ΑΝΤΙΠΟΔΕΣ» που εξέδω-

σε σε λίγα δυστυχώς αντίτυπα, θα πρέπει να διαβαστεί από όλους όχι μόνον τους συμπατριώτες μας, αλλά και από εκείνους που πιστεύουν στον παράγοντα «άνθρωπο», σαν τον μοναδικό έκφραστή στην γή, του υπέρτατου Όντος.

— Άξιολογώτατο το καινούργιο διδλίο της κυρίας ΠΟΠΗΣ ΚΟΥΣΗ - ΠΑΠΑΔΑΚΗ, τόσο γνωστής στον Κυθηραϊκό κόσμο τόσο για τα δημοσιεύματά της όσο και για τις διαλέξεις της, γύρω από το Νησί μας.

Στο τελευταίο της διδλίο με τίτλο «ΤΑΞΙΔΙΑ ΣΑΝ ΟΝΕΙΡΑ», αφιερώνει είκοσι δύο ολόκληρες σελίδες στο Νησί μας, κάνοντας μια ιστορική και περιγραφική ξενάγηση σ' αυτό, διανθισμένη με τις προσωπικές της εμπειρίες αλλά και με όλη την ιδιαίτερη αγάπη της για τον τόπο μας, που τον έχει γνωρίσει και αγαπήσει. Άλλα μην ξεχνάμε ότι είναι και Έπανήσια, από την Κεφαλονιά, και γι' αυτό ίσως ο αέρας του Ιονίου την συμπαρασύρει σε λυρισμούς που κάνουν το συγγραφικό της έργο, τόσο αγαπητό και τόσο αξιόλογο, στην πεζή εποχή μας.

— Χαρασματική ποιήτρια η ΝΙΤΣΑ ΦΡΙΛΙΓΚΟΥ, μάς έντυπωσιάζει με την τελευταία της ποιητική συλλογή που τιτλοφορεί «ΣΤΗΝ ΑΚΡΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ».

Χωρίς ριματικές εξάρσεις, απλά και ανθρώπινα, αφήνει την καρδιά της ελεύθερη να μιλήσει, εξωτερικεύοντας κάθε τι που ψυχικά την συνεγείρει και της δίνει την δύναμη να κλείσει σε στίχους, ζωντανές εικόνες της ζωής.

Ελπίζουμε, ότι το διδλίο της αυτό θα αγκαλιασθεί από τους πνευματικούς ανθρώπους του τόπου μας και θα αποτελέσει το έναυσμα στην ιδιαν για πάρα - πέρα δουλειά που θα εκπροσωπήσει αντίξια στο μέλλον τα σύγχρονα Κυθηραϊκά γράμματα.

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Η

Κάθε εργασία που δημοσιεύεται στα «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ» αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του γράφοντος και άπχη τις προσωπικές του απόψεις. Για κάθε τυχόν αναδημοσίευση, πρέπει απαραίτητως να αναφέρεται η πηγή του κειμένου και το τεύχος που δημοσιεύθηκε.

